

TÜRKİYE’DE YABANCILIK UNSURU İÇEREN MİRASÇILIK BELGELERİNİN DÜZENLENMESİ

Neşe BARAN ÇELİK*

ÖZ

Türk hukukunda mirasçılık belgesi düzenleme yetkisi mahkemelere ve noterlere verilmişse de yabancılık unsuru içeren mirasçılık belgelerinin sadece mahkemeler tarafından düzenlenebileceği kabul edilmiştir. Yabancılık unsuru içeren mirasçılık belgelerinin düzenlenmesi söz konusu olduğunda, bu belgelerin düzenlenmesi bakımından milletlerarası yetkili mahkemenin tayini, mahkemelerin belgeyi düzenlerken yürütecekleri yargılama faaliyeti bakımından ortaya çıkacak çeşitli usul hukuku meselelerine uygulanacak hukukun tespiti, belgenin düzenlenmesinde uygulanacak hukuk ile birlikte yabancıların Türkiye’de taşınmaz mal edinimine ilişkin kanuni sınırlamaların bu belgelerin düzenlenmesine etkisi incelenmelidir.

Anahtar Kelimeler: Mirasçılık belgesi, yabancılık unsuru, milletlerarası yetki, uygulanacak hukuk, miras, taşınmaz mal, yabancı.

* Dr. Öğr. Üyesi, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, E-Mail: nesebarancelik@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-9519-3145.

Makalenin Gönderim Tarihi : 07.10.2019.

Makalenin Kabul Tarihi : 27.11.2019.

ISSUING OF CERTIFICATE OF SUCCESSION INVOLVING FOREIGN ELEMENTS IN TURKEY

ABSTRACT

In Turkish law, although both the notaries and courts have the authority to issue certificate of succession; in case of certificates involving foreign elements, only the courts have that authority. When it comes to issue a certificate of succession containing foreign elements, determination of the international jurisdiction of Turkish courts and the applicable law to various procedural law issues by this courts, applicable law to the issuance of this certificate and also the effect of legal restrictions which are related to the acquisition of immoveable property by foreigners in Turkey, should be examined.

Keywords: Certificate of succession, foreign elements, international jurisdiction, applicable law, succession, immoveable property, foreigners.

I. GİRİŞ

Mirasçılık belgesi, belirli bir mirasbırakanın yasal mirasçılarının hangi kişi ya da kişilerden oluştuğunu ve bu kişilerin yasal miras paylarını gösteren belgelerdir¹. Türk hukuku bakımından bu belgeler, lehine düzenlenen kişiye tereke üzerinde yapılacak işlem ve tasarruflar bakımından mirasçı sıfatıyla tasarruf yetkisine sahip olduğunu üçüncü kişilere ispat etme imkânını verir².

Belirli bir olay ya da ilişkinin, aynı anda bir veya birden fazla devlet ile temas halinde bulunması, bu hukukî olay ya da ilişkinin ‘yabancılık (milletlerarası) unsuru³’ taşıdığı anlamına gelir ve olay ya da

¹ ANTALYA, Gökhan / SAĞLAM, İpek: Miras Hukuku, Legal Hukuk Kitapları Serisi:334, İstanbul 2015, s. 346.

² KOCAAĞA, Köksal: Mirasçılık Belgesi, GÜHFD, S. 1–2, Haziran-Aralık 2005, s. 85.

³ Farklı ‘milletlerarası (veya yabancı) unsur’ tanımları için bkz.: BERKİ, Osman Fazıl: Devletler Hususi Hukuku, C. 2, B. 4, Ankara 1961, s. 185-186; NOMER, Ergin: Devletler Hususi Hukuku, Yenilenmiş 22. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul 2017, s. 5; ÇELİKEL, Aysel / ERDEM, Bahadır: Milletlerarası Özel Hukuk, 15. Bası, Beta Yayınevi İstanbul 2018, s. 10;

ilişki, milletlerarası özel hukukun kapsamına girer. Türkiye’de mirasçılık belgesi düzenlenmesi talebiyle başvuru yapıldığında da mirasbırakanın ya da mirasçıların vatandaşlığı, yerleşim yeri, terekeye dahil malların bulunduğu yer, ölüme bağlı tasarrufun düzenlenme yeri gibi hususlar bakımından ortaya çıkacak yabancılik unsuru söz konusu belge düzenlenirken Türk milletlerarası özel hukuk mevzuatının dikkate alınmasını gerektirir.

Mirasçılık belgesi verilmesi, Hukuk Muhakemeleri Kanununda⁴ çekişmesiz yargı işleri arasında sayılmıştır. HMK uyarınca mirasçılık belgesinin düzenlenmesi de asıl olarak çekişmesiz yargılama faaliyeti olduğu için (m. 382/c-6) bu belgeyi talep eden kimsenin bir hasım göstermesi gerekmediği gibi mahkemenin de karşı taraf oluşturması gerekmez⁵. Ancak hukuki yarar varsa bu belgeler hasımlı olarak da talep edilebileceği gibi mirasçılık belgesinin değiştirilmesi veya iptali ile yeni bir mirasçılık belgesi verilmesi talebi söz konusu olduğunda da belge çekişmeli yargı yoluyla düzenlenmiş olacaktır⁶. Çalışmamızda öncelikle söz konusu ayırım dikkate alınarak yabancılik unsuru içeren mirasçılık belgesi verilmesi talepleri bakımından görevli ve milletlerarası yetkili

ŞANLI, Cemal / ESEN, Emre / ATAMAN FİGANMEŞE, İnci, Milletlerarası Özel Hukuk, 7. Bası , Beta Yayınevi, İstanbul 2019, s. 5; DOĞAN, Vahit: Milletlerarası Özel Hukuk, 5. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2019, s. 6-10.

⁴ RG 04.02.2011, S. 27836.

⁵ ‘Hasımsız açılması gereken, çekişmesiz yargıya tabi bir davanın hasımlı açılması veya sonradan dâhili dava yoluyla tarafı hâle getirilmesi ıslah yoluyla dahi mümkün değildir. Ne var ki Hazine hasım gösterilerek açılan mirasçılık belgesi verilmesi davası hasımlı olarak görülerek sonuçlandırılmıştır. Bu durumda mahkemece Hazine aleyhine açılan davanın reddine, hasımsız dava konusunda ise toplanan delillere göre bir hüküm kurulması gerekirken Hazine aleyhine kesin hüküm oluşturacak şekilde karar verilmesi doğru görülmemiş, bu sebeple kararın bozulması gerekmiştir. (Yargıtay 14. HD 07.09.2015, 2293/7895). Karar için bkz.: İYİLİKLİ, Ahmet Cahit: Mirasçılık (Veraset) Belgesinin Hukuk Yargılamasındaki Görünümü, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Yıl 5, Sayı 9, Haziran 2017, s. 287, dp. 21.

⁶ RUHİ, Canan / RUHİ, Ahmet Cemal: Mirasçılık Belgesi (En Son Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay Kararları ile), Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2017, s. 78; ANTALYA / SAĞLAM, s. 350.

mahkemenin tayini; daha sonra bu taleplerin değerlendirilmesi sırasında uygulanması gereken hukukun nasıl belirleneceği incelenerek yabancıların miras yoluyla Türkiye’de bulunan taşınmazların mülkiyetini edinmesi/taşınmazlar üzerinde sınırlı ayni hak tesisi bakımından Türk Yabancılar Hukukunda kabul edilmiş olan kanuni sınırlamaların bu belgelerin düzenlenmesine etkisi yargı kararlarına da yer verilerek incelenecektir. Çalışmamız, yabancılık unsuru içeren mirasçılık belgeleri düzenlenirken belgenin içeriği ile ilgili hususların ispatı ile kullanılabilir deliller bakımından yapılacak değerlendirme ile sona erecektir.

II. MİRASÇILIK BELGELERİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ

Türk hukuku bakımından mirasçılık belgesi, mirasçıya talebi üzerine verilen ve onun mirasçı sıfatını kanıtlamak suretiyle tereke değerleri üzerinde taşınır bakımdan fiili hakimiyeti ele geçirmek; taşınmazlarda ise sicil zilyetliğini elde ederek tasarruf etmesine ve alacakları tahsil etmesine yarayan kesin nitelikte olmayan bir yetki belgesidir⁷. Mirasçılardan miras yoluyla kazandıkları değerler üzerinde tasarruf edebilmek için mirasçılık sıfatlarını ispatlamaları gerekmektedir⁸.

Mirasçılık belgeleri, Türk hukukunda, mirasçının mirasçılık sıfatını ispat etmesini sağlayan, miras hakkının varlığına karine teşkil eden ancak aksi her zaman iddia ve ispat edilebilen bir belge niteliği taşımaktadır.⁹ Mirasçılık belgesinin verilmesine ilişkin kararlar kesin hüküm teşkil etmediğinden¹⁰ bu belgelerin eksikliği, yanlışlığı veya

⁷ SEROZAN, Rona / ENGİN, Baki İlkey: Miras Hukuku ve Uygulama Çalışmaları, 6. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019, s. 489.

⁸ AYAN, Mehmet: Miras Hukuku, 9. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016, s. 264.

⁹ ANTALYA / SAĞLAM, s. 350; EREN, Fikret / AKTÜRK YÜCER, İpek: Türk Miras Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2019, s. 443

¹⁰ Çekişmesiz yargı işlerinde verilen kararlara karşı hukuki yararı bulunan ilgililer, özel kanuni düzenlemeler saklı kalmak kaydıyla, kararın öğrenilmesinden itibaren iki hafta içinde, bu Kanun hükümleri dairesinde istinaf yoluna başvurabilirler (HMK m. 387). Bölge adliye mahkemelerinin çekişmesiz yargı işlerinde verilen kararları hakkında temyiz yoluna başvurulamaz (m. 362/1-ç).

geçersizliği her zaman ileri sürülebilir¹¹. Bu sebeplerle de mirasçılık belgeleri resmi senet (yasal delil) olarak aksi ispat edilinceye kadar sahibinin mirasçılığına karine sayılır; ancak bu usulî ispat ayrıcalığı haricinde maddî hukuk yönünden mirasçılık sıfatını kesin bir şekilde tespit etmez¹². Bununla birlikte çekişmeli yargı yoluyla verilen mirasçılık belgeleri maddî anlamda kesin hüküm teşkil eder ve ilâm niteliği taşır¹³.

III. YABANCILIK UNSURU İÇEREN MİRASÇILIK BELGELERİNİN VERİLMESİNDE GÖREVLİ VE MİLLETLERARASI YETKİLİ MAHKEMENİN TAYİNİ

Milletlerarası usul hukukunda temel prensip, yargılama usulünün hakimî hukukuna (*lex fori*) göre tespit edilmesidir¹⁴. Yargılama yapılırken hangi kurum ve işlemlerin usul hukukuna hangilerinin maddî hukuka ait olduğu hususu vasıflandırma problemi olarak kabul edilir ve kural olarak vasıflandırma da hâkimî hukukuna göre yapılır¹⁵. Yabancılık unsuru içeren davalarda usul hukukuna ait bütün nitelendirmeler dolayısıyla çekişmesiz-çekişmeli yargı ayrımı da hâkimî hukukuna tabidir¹⁶. Bu sebeple mirasçılık belgesi düzenleme talebinin niteliği hâkimî hukuku (*lex fori*) esas alınarak tespit edilecektir. Türk hukuku bakımından mirasçılık belgesi asıl olarak, hasım göstermeksizin mahkemeden istenen ve çekişmesiz yargılama sonunda verilen bir belgedir¹⁷. Ancak gerek doktrinde gerekse de Yargıtay kararlarında¹⁸

¹¹ ANTALYA / SAĞLAM, s. 350.

¹² SEROZAN / ENGİN, s. 490.

¹³ KURU, Baki: Hukuk Muhakemeleri Usulü, C.V, İstanbul 2001, s. 5033-5034. Bu durumda verilen belgeye mirasçılık (veraset) ilâmı denileceği yönünde bkz.: RUHİ / RUHİ, s. 76; KOCAAĞA, s. 95.

¹⁴ NOMER, s. 410; ÇELİKEL / ERDEM, s. 484; ŞANLI / ESEN / ATAMAN FİGANMEŞE, s. 354; DOĞAN, Milletlerarası, s. 29.

¹⁵ NOMER, s. 302; ÇELİKEL / ERDEM, s. 477; ŞANLI / ESEN / ATAMAN FİGANMEŞE, s. 342; DOĞAN, Milletlerarası, s. 27

¹⁶ ÇELİKEL / ERDEM, s. 484.

¹⁷ KOCAAĞA, s. 95.

¹⁸ “Kural olarak mirasçılık belgesi verilmesi istemine ilişkin davalar çekişmesiz yargıya tabi olduğundan hasımsız olarak açılması gerekir. Ne var ki davacının mirasçı sıfatına karşı çıkan veya miras payının az veya çok olduğunu öne sürerek uyuşmazlık yaratan kişilerin varlığı hâlinde

mirasçılık belgesinin hukuki yarar varsa hasımlı olarak da talep edilebileceği kabul edilmektedir. Ayrıca mirasçılık belgesi düzenlenmesi sırasında bir itiraz olduğunda¹⁹ ya da mirasçılık belgesinin değiştirilmesi veya iptali ile yeni bir mirasçılık belgesi verilmesi talebi söz konusu olduğunda açılacak davalar da çekişmeli yargıya dahil olacaktır²⁰. Söz konusu ayırım görevli ve yetkili mahkemenin tayinini de etkileyecektir. Yabancılık unsuru içeren mirasçılık belgeleri bakımından görevli ve yetkili mahkemenin tayini de söz konusu ayırım dikkate alınarak yapılmaya çalışılacaktır.

mirasçılarının sıfatlarında ve miras paylarının belirlenmesinde çekişme meydana gelmiş olacağından bu gibi durumlarda çekişmenin tarafı olan diğer mirasçı veya kişilerin de hasım gösterilerek hasımlı dava açılabilmesi, açılacak böyle bir davanın çekişmeli yargıya tabi olacaktır.” (Yargıtay HGK, 18.11.2009, 2009/7- 376/528). Aynı yönde “Mirasçılık belgesi verilmesi istemine ilişkin davalar çekişmesiz yargıya tabi olduğundan kural olarak hasımsız açılması gerekir. Hukuki yarar bulunması koşulu ile bu tür davaların uyuşmazlık çıkarıcı kişiler hasım gösterilerek hasımlı olarak açılması ve çekişmeli yargı yolu ile görülüp sonuçlandırılması da mümkündür.” (Yargıtay 14. HD 26.06.2015, 2225/7147). Kararlar için bkz.: İYİLİKLİ, s. 284-285, dp. 7, dp. 21.

¹⁹ COŞAR, Hesna: Mirasçılık Belgesi, İstanbul 2006 (yayınlanmamış yüksek lisans tezi), s. 49-50. KOCAAĞA, s. 96; Mirasçılık sıfatının çekişmeli olduğu hallerde, çekişmeli yargı niteliğindeki bir dava sonunda alınan ve kesin hüküm gücüne sahip olan ilâmlar, MK m. 598 anlamında mirasçılık belgesi kavramının dışında kaldığı yönünde bkz.: KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip: Miras Hukuku, İstanbul 1987, s. 581.

²⁰ RUHİ / RUHİ, s. 78.

A. Mirasçılık Belgesinin Çekişmesiz Yargılama Yoluyla Verilmesinde Görevli ve Milletlerarası Yetkili Mahkemenin Tayini

1. Görevli Mahkeme

Medenî yargı, çekişmeli yargı ve çekişmesiz yargı olarak temel iki kola ayrılır²¹. Türk hukukunda çekişmesiz yargı dar ve geniş anlamda olmak üzere iki şekilde tanımlanmaktadır. Bu bağlamda dar anlamda çekişmesiz yargı, çekişmeli yargı işleri dışında kalan ve şeklen mahkemelerce görülen, genelde karara bağlanması istenen bir talep ya da olgu veya durumun tespiti ya da bildirilmesi biçiminde işler olarak tanımlanırken; geniş anlamda çekişmesiz yargının dar anlamda çekişmesiz yargı işlerinin yanı sıra özel hukuka ilişkin işlemleri bizzat düzenlemek veya onaylamak suretiyle, onlara resmiyet kazandırma işi, terekeye ilişkin işler, nüfus sicili ve tapu sicili gibi resmi sicillerin tutulmasıyla bir takım tescil işlerini de kapsadığı ifade edilmektedir²². Türk hukuku bakımından mirasçılık belgesi verilmesi istemlerinin, gerçekte dava olmaktan ziyade bir talep mahiyetinde olduğu ve içeriğinin de aksi ispatlanana kadar geçerli olduğu kabul edilmektedir²³. Bu sebeple Türk hukuku bakımından mirasçılık belgesinin verilmesine ilişkin kararlar kesin hüküm teşkil etmez ve miras belgelerinin eksikliği, yanlışlığı veya geçersizliği her zaman ileri sürülebilir²⁴. Mirasçılık belgesi verilmesi talepleri kural olarak çekişmesiz yargıya tabi olduğundan hasım gösterilmesi de gerekmez. Ancak daha önce de ifade edildiği üzere gerek doktrinde gerekse de Yargıtay kararlarında mirasçılık belgesinin hukuki yarar varsa hasımlı olarak da talep edilebileceği kabul edilmektedir.

Yabancılık unsuru içeren talep ve davalar bakımından görevli mahkemenin tayini mahkemelerin işleyişine ait olduğundan usul

²¹ PEKCANITEZ, Hakan / ATALAY, Oğuz / ÖZEKES, Muhammet: Medenî Usûl Hukuku Ders Kitabı, Oniki Levha Yayınları, 7. Bası, Ankara 2019, s. 31.

²² Ayrıntılı bilgi için bkz.: TANRIVER, Süha: Türk Hukuku Bağlamında Çekişmesiz Yargı ve Noterlik, Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan, Ankara 2010, s. 2015-2017.

²³ İYİLİKLİ, s. 283.

²⁴ ANTALYA / SAĞLAM, s. 350.

hukukuna tabi olmayı gerektirir ve görevli mahkeme başvuru mahkemenin hukukuna (*lex fori*) göre tespit edilir²⁵. Yabancılık unsuru içeren mirasçılık belgesi verilmesi talepleri bakımından görevli mahkeme HMK uyarınca tespit edilecektir. Kanuna göre çekişmesiz yargı işlerinde görevli mahkeme, aksine bir düzenleme bulunmadığı sürece sulh hukuk mahkemesi olduğundan çekişmesiz yargı yoluyla mirasçılık belgesi düzenlenmesi talepleri söz konusu olduğunda da görevli mahkeme sulh hukuk mahkemesidir(m. 382). Bunun dışında istisnai olarak, 3402 sayılı Kadastro Kanunu²⁶ 25/1. maddesine göre Kadastro mahkemesi de mirasçılık belgesi verebilecektir. İlgili maddeye göre, Kadastro mahkemesi²⁷; kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait uyuşmazlıkları çözümlenebileceği gibi, istek üzerine veraset belgesi de verebilir. Hükümden anlaşılacağı üzere kadastro mahkemesinde görülmekte olan herhangi bir dava olmaksızın taraflar doğrudan mirasçılık belgesi için kadastro mahkemesine başvuramayacaktır²⁸. Bu hüküm genel görevli sulh hukuk mahkemelerinin mirasçılık belgesi verme görevini kaldırmaz²⁹

Türk hukukunda, 31.3.2011 tarihli ve 6217 Sayılı Yargı Hizmetlerinin Hızlandırılması Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla³⁰ Noterlik Kanununa³¹ yapılan ilave maddelerle yasal mirasçılar için mahkeme dışında noterler tarafından da

²⁵ ŞANLI / ESEN / ATAMAN FİĞANMEŞE, s. 354; ÇELİKEL / ERDEM, s. 484.

²⁶ RG T. 09.07.1987, S. 19512.

²⁷ Kadastro Kanununa göre genel mahkemelere ait olup da bu Kanunun uygulanması ile ilgili dava ve işlere belirlenen usul ve esaslara göre bakmak üzere her kadastro bölgesinde tek hakimli ve Asliye Mahkemesi sıfatını haiz yeter sayıda kadastro mahkemesi kurulur (m. 24). Yine Kanuna göre Kadastro mahkemesinin yetkisi her taşınmaz mal hakkında kadastro tutanağının düzenlendiği günde başlar. Bu yetkiyi bölgenin idari sınırları belli eder. Yeni ilçe kurulup, teşkilatlanarak faaliyete geçmesi hali hariç, idari kuruluşta yapılan değişiklik sebebiyle daha sonra başka bir bölgeye bağlanan taşınmaz mallara ilişkin uyuşmazlıklar, kadastroya başlama gününde yetkili olan kadastro mahkemesi tarafından karara bağlanır (m. 26/4).

²⁸ İYİLİKLİ, s. 293.

²⁹ COŞAR, s. 48.

³⁰ RG T. 14.04.2011, S. 27905.

³¹ RG T. 05.02.1972, S. 14090.

mirasçılık belgesi verilmeye başlanmıştır. Ancak yine Kanuna göre mirasçılık belgesinin yabancılar tarafından talep edilmesi durumunda, bu belgeler noterler tarafından verilemeyecektir (m.71/B-3). Mirasçılık belgesi verilmesi ve terk eden eşin ortak konuta davet edilmesi işlemlerinin noterler tarafından yapılmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemek için ‘Mirasçılık Belgesi Verilmesi ve Terk Eden Eşin Ortak Konuta Davet Edilmesi İşlemlerinin Noterler Tarafından Yapılmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’³² de hazırlanmıştır. Yönetmelik de noterlerin, mirasçılık belgesinin sadece yabancılar tarafından talep edilmesi halinde değil; talebin yabancılık unsuru taşıması gibi yargılamayı gerektiren durumlarda da mirasçılık belgesi veremeyeceğini (m. 5) hükme bağlamıştır³³.

2. Milletlerarası Yetkili Mahkeme

Milletlerarası yetki kuralları, yabancılık unsuru içeren uyuşmazlıklarda belirli bir devletin mahkemelerinin yetkili olup olmadığını tayin eden kurallardır³⁴. Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi MÖHUK’ta düzenlenmiştir. Kanun, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin tayini bakımından m. 40’ta yer alan ve Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin, iç hukukun yer yönünden yetkiyi belirleyen yetki kuralları aracılığıyla tayinini öngören genel bir kural dışında, çeşitli davalar bakımından bazı özel yetki kuralları da içermektedir. Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin tayininde iç

³² RG T. 04.10.2011, S. 28074.

³³ Yönetmeliğin, noterlerin mirasçılık belgesi düzenlemeyeceği halleri daha geniş tutarak ‘yabancılık unsuru’ içeren miras olayları hakkında mirasçılık belgesi düzenlenemeyeceğini öngören bu düzenlemesinin Tapu Kanunu (m. 37) ve Noterlik Kanunu (m. 71/B-3) hükümlerini aşan bir niteliğe sahip olduğu ve Yönetmelik hükmünün Noterlik Kanununa aykırı olduğu eleştirisi için bkz.: ŞANLI / ESEN / ATAMAN FİGANMEŞE, s. 418; ÇELİKEL / ERDEM, s. 606, dp. 83.

³⁴ ŞANLI / ESEN / ATAMAN FİGANMEŞE, s. 383. Bununla birlikte milletlerarası yetkinin iki yönü bulunmakta ve bu kavram bir taraftan yabancılık unsuru içeren uyuşmazlıklarda bir devletin kendi mahkemelerinin yetkili olup olmadığını belirlerken diğer taraftan yabancı bir devlete ait makamların yabancı unsurlu bir uyuşmazlıkla ilgili verdikleri kararın coğrafi etki alanını belirlemektedir. Bkz.: NOMER, s. 423; ŞANLI / ESEN / ATAMAN FİGANMEŞE, s. 383

hukukun yer itibariyle yetki kurallarına atıf yapan ‘genel kural’ MÖHUK m. 40³⁵ ile ‘özel yetki kuralı’ olarak adlandırılan diğer yetki kuralları arasında, mahalli yetki bakımından kabul edildiği şekilde ‘genel yetki-özel yetki’ fonksiyonunu doğuracak bir ilişki olmadığından ancak MÖHUK’ta yer alan özel yetki kurallarının uygulama alanına girmeyen uyuşmazlıklar bakımından MÖHUK m. 40’ta yer alan genel kural gereği iç hukukun yer itibarıyla yetkiyi belirleyen kuralları uygulanabilecektir³⁶. Kanunda yabancılık unsuru içeren mirasa ilişkin davalar bakımından da Türk mahkemesinin milletlerarası yetkisi MÖHUK m. 43’te özel olarak düzenlenmiştir³⁷. MÖHUK m. 43 uyarınca mirasa ilişkin davalar ölenin Türkiye’deki son yerleşim yeri mahkemesinde, son yerleşim yerinin Türkiye’de olmaması hâlinde terekeye dâhil malların bulunduğu yer mahkemesinde görülür. MÖHUK m. 43 basamaklı bir bağlama kuralıdır; bu sebeple terekeye dâhil malların bulunduğu yer mahkemesinin yetkisi ancak ölenin Türkiye’deki son yerleşim yerinin bulunmaması halinde doğacaktır. Aksi düzenlenmediğinden yabancılık unsuru taşıyan mirasa ilişkin davalar söz konusu olduğunda, mirasbırakanın hem yabancı hem de Türk vatandaşı olduğu davalar bakımından m. 43’ün uygulanması mümkündür. MÖHUK m. 43’ün uygulanabilmesi için mirasbırakanın Türkiye’de son yerleşim yeri ya da terekesine dahil malvarlığı bulunmalıdır. Ölenin Türkiye’de yerleşim yeri ya da terekeye dâhil malvarlığının bulunmaması

³⁵ MÖHUK m. 40’ın uygulama alanı ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz.: NOMER, s. 460-471; ŞANLI / ESEN / ATAMAN FİĞANMEŞE, s. 391-394; ÇELİKEL / ERDEM, s. 544-545.

³⁶ ŞANLI / ESEN / ATAMAN FİĞANMEŞE, s. 389-390.

³⁷ Anayasa uyarınca usulüne göre yürürlüğe konmuş anlaşmalar kanun hükmündedir (m. 90/5). MÖHUK’un uygulama alanına giren uyuşmazlıklarda da bu hususu vurgulamak üzere Türkiye Cumhuriyetinin taraf olduğu milletlerarası anlaşma hükümleri saklı tutulmuştur (m. 1/2). Bu sebeple mirasla ilgili uyuşmazlıklarda Türkiye’nin taraf olduğu ve usulüne göre yürürlüğe konmuş anlaşmalar MÖHUK hükümlerine göre öncelikli olarak uygulanmalıdır. Bu bağlamda Türkiye ile bazı devletler arasında yapılan Konsolosluk anlaşmalarında miras davaları ile ilgili yetki kurallarına yer verildiği için uyuşmazlık bu Sözleşmelerin uygulama alanına girdiğinde Sözleşmede yer alan yetki kuralı uygulanacaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz. ileride s. 465 vd..

durumunda Türkiye'deki mahkemelerin milletlerarası yetkisi doğmayacaktır³⁸.

Mirasa ilişkin davalar bakımından Türk mahkemesinin milletlerarası yetkisini belirleyen MÖHUK m. 43'ün (çekişmesiz) mirasçılık belgesi talepleri bakımından uygulanması hususunda ise doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Konuyla ilgili görüşlerden ilkinde göre, MÖHUK m. 43 hükmü mirasa ilişkin davalardan bahsettiği için esasen bir dava niteliği taşımayan ve miras davalarından bağımsız olarak çekişmesiz yargı işi niteliğinde olan mirasçılık belgesi verilmesi talepleri konusunda yetkili mahkeme, kural olarak Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin tayininde iç hukukun yer itibarıyla yetki kurallarına atıf yapan MÖHUK m. 40'tan hareketle çekişmesiz yargıda yer itibarıyla yetkiyi düzenleyen HMK m. 384'e göre tespit edilmelidir³⁹. Böylece yabancılık unsuru içeren mirasçılık belgesi verilmesi talepleri bakımından yetkili mahkeme, talepte bulunan kişinin veya ilgililerden birinin oturduğu yer mahkemesi olarak tespit edilecektir (m. 384). Aksi yönde görüş ileri süren yazarlara göre ise mirasçılık belgesi verilmesi talepleri bakımından da MÖHUK m. 43 uyarınca ölenin Türkiye'deki son yerleşim yeri mahkemesinde, son yerleşim yerinin Türkiye'de olmaması hâlinde terekeye dâhil malların bulunduğu yer mahkemeleri milletlerarası yetkiye sahip olacaktır. Bu görüşü ileri süren yazarlardan TANRİBİLİR'e göre yabancılık unsuru içeren mirasçılık belgesi verilmesi talepleri bakımından HMK m. 382'den hareketle mirasçılığın bulunduğu yere göre tayini pratikte aşkın yetkiye yol açabilecek niteliktedir; zira bu mahkemeler ne mirasbırakanla ne de tereke mallarıyla ilgisi olan bir yerde bulunmamaktadır⁴⁰. Mirasçılık belgesi verilmesi talepleri bakımından MÖHUK m. 43'ün uygulanması gerektiğini ileri süren

³⁸ MÖHUK'ta yer alan özel yetki kurallarının düzenleme getirdikleri konular bakımından milletlerarası yetki alanında tek başlarına belirleyici oldukları yönünde bkz.: ŞANLI / ESEN / ATAMAN FİĞANMEŞE, s. 411. Bu kuralların tamamlayıcı nitelik taşıdığı yönünde bkz.: ÇELİKEL / ERDEM, s. 545.

³⁹ ÇELİKEL / ERDEM, s. 605-606; ŞANLI / ESEN / ATAMAN FİĞANMEŞE, s. 399; DOĞAN, Milletlerarası, s. 77.

⁴⁰ TANRİBİLİR, Feriha Bilge: MÖHUK ve Mirasa İlişkin Bağlama Kurallarının Uygulanmasında Ortaya Çıkan Hususlar, 10. Yılında MÖHUK Sempozyumu (7-8 Aralık 2017, Ankara), Editörler: TANRİBİLİR, Feriha Bilge / GÜMÜŞLÜ TUNÇAĞIL, Gülce Adalet Yayınevi, Ankara 2018, s. 135.

yazarlardan bir diğeri olan EKŞİ’ye göre ise bunun sebebi MÖHUK m. 43’de miras davalarından söz edilmesi ve bu davalar bakımından herhangi bir sınırlamaya yer verilmemiş olması; mirasa ilişkin davalar hakkında ülke içi yetki kuralı olan ve mirastan doğan davalarda yetkiyi düzenleyen HMK m. 11⁴¹’den farklı olarak mirasçılık belgesi verilmesine ilişkin davaların m. 43’te düzenlenen mahkemelerin yetkisinden istisna edilmemiş olmasıdır⁴². Mülga 2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk Kanunu⁴³ döneminde de mirasçılık belgesi düzenlenmesi taleplerinin ister çekişmesiz ister çekişmeli yargı çerçevesinde ileri sürülsün, mirasçılardan mirasçılık sıfatını ve miras hakkını tespit etmesi, onların tereke üzerindeki zilyetliklerini temin ve tesisi etmesi ve terekeye dahil mallar üzerinde tescil ve intikal işlemlerini yapmalarını sağladığı için ‘miras davaları’ na dahil olduğu; dolayısıyla bu talepler bakımından da yetkili mahkemenin tayininin MÖHUK m. 30’a göre yapılması gerektiği ileri sürülmüştür⁴⁴.

Kanaatimizce de MÖHUK m. 43’te genel olarak miras davalarından söz edilmesi ve bu davalar bakımından herhangi bir sınırlamaya yer verilmemiş olması yabancılık unsuru içeren mirasçılık belgelerinin düzenlenmesi bakımından da MÖHUK m. 43’ün uygulanmasına imkân sağlar⁴⁵. Söz konusu madde yabancılık unsuru

⁴¹ HMK, m. 11 “mirastan doğan davalarda yetki” başlığı taşımaktadır. Mirasçılık belgesi düzenlenmesi talepleri bu madde kapsamında düzenlenmemiş; ancak mirasçılık belgesinin iptali ve yeni mirasçılık belgesi verilmesine ilişkin davalarda yetki madde kapsamında düzenlenmiştir.

⁴² EKŞİ, Miras, s. 28.

⁴³ RG T. 22.05.1982, S. 17701. Mülga MÖHUK m. 30 içerik bakımından 2007 tarihli MÖHUK m. 43 ile aynı olup maddedeki tek değişiklik Türk Medeni Kanunu ile uyum sağlanması amacıyla “ikametgâh” yerine “yerleşim yeri” teriminin kullanılmasıdır.

⁴⁴ ŞANLI, Cemal: Yabancı Veraset İlamlarının Türk Mahkemelerinde Tanınması veya Delil Olarak Kullanılması, İlhan Postacıoğlu’na Armağan, İstanbul 1990, s. 300; DEMİR GÖKYAYLA, Cemile: Yabancı Mahkemelerden Alınan Mirasçılık Belgelerinin Türkiye’de Hüküm ve Sonuç Doğurması, Prof. Dr. Fikret Eren Armağanı, Ankara 2006 s. 581.

⁴⁵ ‘...Dava mirasçılık belgesi verilmesi istemine ilişkindir. Bakırköy 5. Sulh Hukuk Mahkemesi, muris H.. A.’ın Alman uyruklu olup Türk vatandaşı olmadığı Türkiye’de yerleşim yeri olmayanların mirasçılık belgelerinin Türkiye’de mallarının bulunduğu yer mahkemesi tarafından verilmesi

içeren mirasın özellikleri dikkate alınarak düzenlenmiş ve mirasbırakanın son yerleşim yeri dışında, mirasçılarının son yerleşim yerinin Türkiye’de bulunmama ihtimalini gözeterak, terekeye dâhil malların bulunduğu yeri de milletlerarası yetkinin tesisi bakımından irtibat noktası olarak kullanmıştır. Maddenin lafzından hareketle mirasbırakanın son yerleşim yeri Türkiye’de ise mallarının nerede olduğu dikkate alınmaksızın son yerleşim yeri mahkemesi yetkili olacaktır. Bu durumda mirasbırakanın Türkiye’de terekesi bulunmasa dahi Türkiye’deki son yerleşim yeri mahkemesi yetkili olabilecektir. Mirasbırakanın son yerleşim yerinin Türkiye’de bulunmadığı; ancak terekeye dâhil taşınır ya da taşınmaz mal ya da mallarının Türkiye’de olması halinde ise malların her birinin bulunduğu yer mahkemesi taşınır ya da taşınmaz mal ayırımı yapılmaksızın yetkili olacaktır. Yine madde terekeye dahil malların niteliği ya da değerinden hareketle bir ayırım yapmadığı için maddenin lafzından hareketle terekeye dahil birden fazla malın bulunması halinde her birinin bulunduğu yer mahkemesi yetkili olabileceği için mirasçılık belgelerinin düzenlenmesi için birden fazla mahkemeye başvurmak mümkün olacaktır.

gerektiğini belirterek Balıkesir Nöbetçi Sulh Hukuk Mahkemesine yetkisizlik kararı vermiştir. Balıkesir 1. Sulh Hukuk Mahkemesi ise, çekişmesiz yargı işlerinde yetki kuralının kesin yetki olmadığını, resen dikkate alınamayacağını, mirasçılık belgesi verilmesine ilişkin davaların doğrudan tereke ile ilgisi bulunmadığını belirterek yetkisizlik kararı vermiştir. Yabancılık unsuru taşıyan miras davalarında Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi MÖHUK. 43. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre mirasa ilişkin davalar ölenin Türkiye’deki son yerleşim yeri mahkemesinde, son yerleşim yerinin Türkiye’de olmaması hâlinde terekeye dâhil malların bulunduğu yer mahkemesinde görülür hükmü gereğince muris H.. A.’ ın taşınmazının bulunduğu Balıkesir 1. Sulh Hukuk Mahkemesinin yetkili olduğu anlaşılmış bu nedenle hükmün bozulması gerekmiştir’ (Yargıtay 14.HD, T. 01.06.2015, E. 2015/1997, K. 2015/6013).

B. Mirasçılık Belgelerinin Çekişmeli Yargı Yoluyla Verilmesi Halinde Görevli ve Milletlerarası Yetkili Mahkemenin Tayini

1. Görevli Mahkeme

Mirasçılık belgesi talebi değerlendirilirken mirasçılar arasında gösterilmemiş bir kişinin, mahkemeye başvurarak kendisinin de mirasçı olduğunu belirterek mirasçılık belgesine itiraz etmesi durumunda iş çekişmeli hale geldiğinden konu artık çekişmeli yargı alanına girecektir⁴⁶. Mirasçılık belgesinin geçersizliği yani iptali (veya düzeltilmesi) ve yenisinin verilmesi talep edildiğinde ise birbiriyle uyumsuzluk içinde olan taraflar bulunacağından bu uyumsuzluk da ancak dava yoluyla çözüme kavuşturulabilecektir. Mirasçılık belgesinin iptali davasında⁴⁷ davacı ya kendisinin de mirasçı olduğunu ya da mirasçılık belgesinde gösterilen kişilerin mirasçı olmadığını ya da belgede gösterilen miras paylarının hatalı olduğunu ileri sürerek mirasçılık belgesinin değiştirilmesi veya

⁴⁶ ‘...mirasçılık belgesi, mirasçıların murisle irs ilişkisini ve miras paylarını gösteren bir belgedir. Hukukumuzda mirasçılık belgesi verilmesi istemine ilişkin davaların kural olarak hasımsız olarak açılması ve çekişmesiz yargı yolu ile görülüp sonuçlandırılması gerekmekte ise de hukuki yarar bulunması koşulu ile bu tür davaların uyumsuzluk çıkaran kişiler hasım gösterilmek suretiyle hasımlı olarak açılması ve çekişmeli yargı yolu ile görülüp sonuçlandırılması da mümkün bulunmaktadır Yargıtay 14. HD, T.30.03.2017, E. 2016/8502, K. 2017/2550) Aynı yönde “ ... mirasçılık belgesi verilmesi talebinde mirasçı olarak gösterilmemiş olan bir kişi, mahkemeye başvurarak kendisinin de mirasçı olduğunu bildirir (ve böylece mirasçılık belgesi verilmesine itiraz eder) ise, o zaman mirasçılık belgesi işi çekişmesiz yargıdan çıkar, çekişmeli yargı alanına girer. İşte o zaman, bu kişinin diğer mirasçıları hasım göstererek dava açması gerekir. Bunun gibi, mirasçılık belgesi verilmesi sırasında (yani çekişmesiz yargı işi görülürken) itiraz etmemiş (veya edememiş) olan kişi, daha sonra mirasçılık belgesinin değiştirilmesi veya iptali için dava açabilir ki, bu davanın çekişmeli yargıya dahil olduğu şüphesizdir”YHGK, T. 23.10.2002, E. 2002 /2-991, K. 2002/835.

⁴⁷ Gerçek durumu yansıtmayan, hatalı bir mirasçılık belgesinin bulunması, kişilerin maddi hukuk bakımından sonuç doğuran diğer miras davalarını açabilmeleri imkânını ortadan kaldırmaz. AKBIYIK, Cem: Özellikle Taşınmaz Mallara Yönelik Ketmi Verese Davası, MÜHF, Hukuk Araştırmaları Dergisi, S. 23 / 3, Aralık 2017, s. 490.

iptali ile gerçeğe uygun yenisinin verilmesi talebinde bulunabilecektir⁴⁸. Davacı sadece mirasçılık belgesinin iptalini talep etmişse mahkeme eski mirasçılık belgesini iptal ile yetinecek kendiliğinden yeni belge düzenlemeyecektir⁴⁹. Bu davalar hakkında görevli mahkeme ise yukarıda da açıklandığı üzere HMK'dan hareketle tespit edilecektir. Söz konusu davalar bakımından görevli mahkemeye dair HMK'da özel bir hüküm bulunmamakla birlikte çekişmeli yargıda asli görevli mahkeme asliye hukuk mahkemesi olduğundan mirasçılık belgesinin iptali ve yeni mirasçılık belgesi verilmesi davası bakımından da görevli mahkeme asliye hukuk⁵⁰ mahkemesi olacaktır⁵¹.

2. Milletlerarası Yetkili Mahkeme

Yabancılık unsuru içeren mirasçılık belgelerinin çekişmeli yargı yoluyla talep edilmesi söz konusu olduğunda 'mirasa ilişkin' bu dava bakımından Türkiye'deki milletlerarası yetkiye sahip mahkeme, MÖHUK m. 43 uyarınca tayin edilecektir⁵². Dolayısıyla, bu davalar bakımından ölenin Türkiye'deki son yerleşim yeri mahkemesi, son yerleşim yerinin Türkiye'de olmaması hâlinde terekeye dâhil malların bulunduğu yer mahkemeleri milletlerarası yetkiye sahip olacaktır.

⁴⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz.: İYİLİKLİ, s. 324-330.

⁴⁹ RUHİ / RUHİ, s. 76.

⁵⁰ Konuyla ilgili bir Yargıtay kararında, hasımlı olarak açılan mirasçılık belgesi talebine ilişkin davalar bakımından da mirasçılık belgesinin verilmesi hususunda olduğu gibi sulh hukuk mahkemelerinin görevli olduğu; davanın hasımlı açılmasının mahkemenin yasa ile belirlenen görevine etkili olmadığı ifade edilmektedir. Bkz.: 'Dava, Hazineye husumet yöneltmek suretiyle mirasçılık belgesi verilmesi istemine ilişkindir. Mirasçılık belgesinin verilmesi isteğine ilişkin davanın sulh hukuk mahkemesinde görülmesi gerektiği, anılan davanın hasımlı veya hasımsız açılmasının mahkemenin yasa ile belirlenen görevine etkili olmadığı tartışmasızdır' (Yargıtay 14. Hukuk Dairesi T. 14.05.2019 E. 2016/9815, K. 2019/4345).

⁵¹ RUHİ / RUHİ, s. 76; ARAS, s. 68. Aynı yönde bkz.: Yargıtay 14. HD, T. 30.05.2019, E. 2016/11372, K. 2019/4966; Yargıtay 14. Hukuk Dairesi T. 06.05.2019, E. 2017/1449, K. 2019/3977.

⁵² ŞANLI, s. 300; DEMİR GÖKYAYLA, s. 581; TANRIBİLİR, MÖHUK, s. 135; EKŞİ, Yargıtay Kararları Işığında Milletlerarası Miras Hukuku, Beta Yayınevi, İstanbul 2013, s. 28; ÇELİKEL / ERDEM, s. 606.

Kanunda basamaklı yetki kuralı kabul edildiği için yabancılık unsuru içeren mirasa ilişkin davalar öncelikle ölenin Türkiye’deki son yerleşim yeri mahkemesinde açılmalı; miras bırakanın son yerleşim yeri Türkiye’de değilse terekeye dâhil malların -taşınır ya da taşınmaz niteliği dikkate alınmaksızın- bulunduğu yer mahkemesinde açılmalıdır. Mirasbırakanın son yerleşim yerinin Türkiye’de bulunmaması veya Türkiye’de terekesine dahil malvarlığının bulunmaması halinde Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi doğmayacaktır⁵³.

IV. YABANCILIK UNSURU İÇEREN MİRASÇILIK BELGELERİNİN DÜZENLENMESİNDE UYGULANACAK HUKUKUN TAYİNİ

Mirasın, mirasçılara mirasbırakanın ölümü ile kendiliğinden geçmesini (küllî halefiyet sistemini) benimseyen Türkiye ve İsviçre gibi hukuk sistemlerinde, mirasın, mirasbırakanın ölümüyle, hiçbir formalite gerekmeden, kendiliğinden mirasçılara geçmesi kabul edilmiştir⁵⁴. Türk hukukunda bu prensip Medeni Kanun madde 599/1’de, ‘mirasçılar, mirasbırakanın ölümü ile mirası bir bütün olarak, kanun gereğince kazanırlar’ şeklinde ifade edilmiştir. Bununla birlikte mirasçılardan terekede yer alan mal ve haklar üzerinde tasarrufta bulunabilmeleri için mirasçılık sıfatlarının ispat edilmesi gerekeceğinden mirasçılardan mirasçılık sıfatlarını ispat etmelerine ve bu sıfatla terekede yer alan mal ve haklar üzerinde tasarrufta bulunmalarına hizmet eden bir belgeye ihtiyaç vardır⁵⁵. Söz konusu belge Medeni Kanunda mirasçılık belgesi adı altında “Mirasın Geçmesinin Sonuçları” bölümünde “Koruma Önlemleri” başlığı altında düzenlenmiştir⁵⁶. Kanuna göre geçersizliği her zaman ileri sürülebilen bir belge olan mirasçılık belgesi, yasal mirasçı oldukları

⁵³ SÜRAL, Ceyda: Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisine Etkisi, TBB Dergisi, S. 100, 2012, s. 186-187.

⁵⁴ Mirasın intikali konusunda, hukuk sistemleri tarafından kabul edilen farklı prensipler ile ilgili bkz.: BARAN ÇELİK, Neşe: Milletlerarası Unsurlu Ölümüne Bağlı Tasarruflara Uygulanacak Hukukun Tayini, Yetkin Yayınevi, Ankara 2011, s. 188-189.

⁵⁵ KOCAAĞA, s. 87.

⁵⁶ Mirasçılık belgelerinin uygulamada önemli bir yer tutmasına karşın TMK’da tek bir madde ile düzenlenmesinin uygulamada güçlük doğurduğu hususunda bkz.: KOCAAĞA, s. 86-87.

belirlenenlerin mirasçılık sıfatlarını; ölüme bağlı tasarrufla lehine tasarrufla bulunulan kimselerin ise atanmış mirasçı veya vasiyet alacaklısı olduğunu gösteren bir belge olup talep üzerine düzenlenir (m. 598)⁵⁷. Dolayısıyla söz konusu belgenin düzenlenebilmesi için öncelikle mirasın açılması için gereken sebepler ve bunların gerçekleştiği; belgenin düzenlenmesi için talepte bulunan kişilerin bu belgeyi talep hakkının bulunduğu; bir başka ifadeyle yasal mirasçı/atanmış mirasçı/vasiyet alacaklısı sıfatına ve ehliyetine sahip olduklarının tespiti gerekecektir. Ayrıca, mirasçılık belgelerinde talepte bulunan yasal mirasçı ve payı ile diğer yasal mirasçı ve paylarının da yazılması gerektiğinden⁵⁸ hâkim yasal miras paylarını da belirlemelidir. Yabancılık unsuru içeren mirasçılık belgeleri düzenlenirken hâkim söz konusu hususları MÖHUK uyarınca tayin edilecek yetkili hukuka göre belirleyecektir.

A. Mirasın Açılması Sebepleri Bakımından Uygulanacak Hukukun Tayini

Türk hukukunda mirasın açılabilmesi için gereken şartlar Medeni Kanunda düzenlenmiştir. Kanuna göre ölüm (m. 575) ya da ölüm karinesinin (m. 31) gerçekleşmesi ya da gaiplik hallerinden (m. 584) birinin varlığı mirasın açılmasını sağlayacaktır. Türk hukukunda yabancılık unsuru içeren mirasa uygulanacak hukuk MÖHUK m. 20'de düzenlenmiştir. MÖHUK m. 20/1, mirasa uygulanacak hukuka dair genel bağlama kuralını belirtmektedir. Ancak aynı maddenin 2. fıkrasıyla “mirasın açılma sebepleri” terekenin bulunduğu yer hukukuna tâbi kılınarak ilk fıkrada yer alan genel bağlama kuralının uygulama alanı dışına çıkmıştır. Bu sebeple yabancılık unsuru içeren mirasın açılması söz konusu olduğunda; mirasın açılma sebeplerini, bir başka ifadeyle mirasın açılmasını sağlayacak durumları belirleyecek olan terekenin bulunduğu devlet hukuku olacaktır. Dolayısıyla mirasbırakanın terekesine

⁵⁷ Doktrinde, TMK uyarınca mirasçıların tereke üzerindeki idare ve tasarruf yetkisinin ortadan kalktığı durumlarda (terekenin resmen yönetilmesi, terekenin resmen tasfiye edilmesi gibi) mirasçılara mirasçılık belgesi verilmemesi yönünde olduğu gibi bu durumlarda mirasçıların tereke üzerindeki idare ve tasarruf yetkisine ilişkin sınırlamalar belirtilerek mirasçılık belgesi verilmesi yönünde görüşler bulunmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz.: COŞAR, s. 37.

⁵⁸ İYİLİKLİ, s. 289.

dâhil malların birden fazla ülkede bulunması durumunda mirasın açılma sebepleri bakımından farklı hukukların uygulanması gerekecektir.

Mirasbırakanın Türkiye’de bulunan terekesi için mirasın açılma sebepleri MÖHUK m. 20/2 gereği TMK’ya göre belirlenecektir. Bu sebeplerin gerçekleşip gerçekleşmediği bakımından ispat yükü ve deliller hususunda yetkili hukuk ise ileride anlatılacağı üzere milletlerarası usul hukuku kuralları dikkate alınarak belirlenecektir.

TMK uyarınca miras ilk olarak ölüm sebebiyle açılır (m. 575). Kanun uyarınca ölüm dışında mirasın açılma sebebi olarak kabul edilen ölüm karinesi ve gaiplik halinin gerçekleşip gerçekleşmediği, yabancılık unsuru içeren mirasçılık belgesi taleplerinde *ön mesele* sorununun ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu durumda ön meselenin çözümünde hangi hukukun uygulanacağını tespiti bakımından kanunlar ihtilâfi hukukunda benimsenen temel iki yöntem olan; ön meselenin hakim kanunlar ihtilâfi sistemine göre çözümü(*lex fori yöntemi*) ya da ön meselenin esas meselede yetkili olan hukukun kanunlar ihtilâfi sistemine göre çözümü(*lex fori yöntemi*) tercih edilebilir⁵⁹. Bu noktada yabancı mirasbırakan hakkında yine yabancı mahkemeler tarafından verilmiş bir gaiplik ya da ölmüş sayılma kararı varsa bu kararın Türkiye’de MÖHUK hükümleri uyarınca tanınması sonucunda Türkiye’de bulunan mirası ile ilgili açılma sebebi gerçekleşmiş olacak ve bahsedilen yöntemlerin uygulanmasına gerek kalmayacaktır. Mahkeme kararı yoksa ölüm karinesi ve gaiplik halinin gerçekleşip gerçekleşmediği ön mesele olarak ele alınacak ve çözüme kavuşturulacaktır. Ön meselenin çözümünde *lex fori* yönteminin benimsenmesi durumunda MÖHUK uyarınca, mirasbırakanla ilgili olarak ölmüş sayılma (ölüm karinesi) ya da gaiplik halinin gerçekleşip gerçekleşmediği, hakkında gaiplik ya da ölmüş sayılma kararı verilecek olan kişinin atıfla beraber millî hukukuna göre; millî hukukuna göre hakkında ölmüş sayılma ya da gaiplik kararı verilemeyen kişinin mallarının Türkiye’de bulunması ya da eş ya da mirasçılardan birinin Türk vatandaşı olması halinde Türk hukukuna

⁵⁹ Milletlerarası özel hukukta ön mesele ve çözüm yöntemleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: NOMER, s. 138-145; ÇELİKEL / ERDEM, s. 130-137; ŞANLI / ESEN / ATAMAN FİGANMEŞE, 94-103; DOĞAN, Milletlerarası, s. 218-222.

⁵⁹ TANRIBİLİR, Feriha: Kanunî Mirasçılıktan Doğan Kanunlar İhtilâfi, Ankara 2000, s. 133.

göre çözüme kavuşturulacaktır (m. 11). Yetkili hukuk belirlenirken MÖHUK m. 3 gereği dava anı esas alınacaktır.

B. Mirasçılık Belgesi Düzenlenmesi İçin Başvuruda Bulunan Kişilerin Mirasçılık Sıfatının ve Yasal Mirasçıların Miras Paylarının Tespiti Bakımından Uygulanacak Hukukun Tayini

Miras hukukunun başlıca fonksiyonu, mirasbırakanın terekesinin mirasçılara intikalini sağlamak olduğundan, kimlerin mirasçı olacağı hususu miras statüsü ile yakından ilgilidir⁶⁰. Bu sebeple, yasal ve atanmış mirasçıların ve yasal miras paylarının tespiti, mirasçılık sıfatını sona erdiren haller ve mirasçılık ehliyeti, ölüme bağlı tasarrufların maddî geçerliliği ve hükümleri, miras statüsünün öngördüğü hukukun uygulama alanına girmelidir⁶¹. Yabancılık unsuru içeren miras söz konusu olduğunda, kimlere mirasçılık belgesi verileceği ve yasal mirasçıların miras payları MÖHUK m. 20/1 uyarınca tespit edilecektir. Atanmış mirasçılar söz konusu olduğunda konusu mirasçı ya da mirasçıların atanması olan bir ölüme bağlı tasarruf yapıp yapılamayacağı, atanmış mirasçıların hak ve yükümlülükleri de miras statüsü dolayısıyla, MÖHUK m. 20/1'in kapsamına girmelidir⁶². Türk hukukunda mirasa uygulanacak hukuk (miras statüsü) objektif yöntemle tespit edilmiş ve miras hukuku alanında irade serbestisi ilkesi yani mirasbırakanın, mirasına uygulanacak hukuku (miras statüsünü) kendisinin seçebilmesi (*professio juris*) imkânı kabul edilmemiştir⁶³. MÖHUK, ölenin Türkiye dışında bulunan taşınır ve taşınmaz terekesi ile Türkiye'de bulunan taşınır terekesini ölenin millî hukukuna tâbi tutmuştur. Ancak Türkiye'de taşınmaz terekesi bulunmakta ise 20/1'deki istisna kuralı nedeniyle terekenin bu kısmı Türk hukukuna tâbi olacaktır. Buna göre, mirasçılar

⁶⁰ TANRIBİLİR, Kanunî Mirasçılık, s. 133.

⁶¹ TANRIBİLİR, Kanunî Mirasçılık, s. 131-148; NOMER, s. 295-296; ÇELİKEL / ERDEM, s. 338; ŞANLI / ESEN / ATAMAN FİGANMEŞE, s. 227-228; DOĞAN, Milletlerarası, s. 369; TEKİNALP, Gülören / UYANIK, Ayfer: Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları, İstanbul 2016, s. 234-238.

⁶² BARAN ÇELİK, Ölüme Bağlı Tasarruf, s. 160. Aynı yönde bkz.: ŞANLI / ESEN / ATAMAN FİGANMEŞE, s. 227; ÇELİKEL / ERDEM, s. 338.

⁶³ Miras hukuku alanında irade serbestisi ilkesinin değerlendirilmesi ve bu ilkenin uygulanması ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz.: BARAN ÇELİK, Ölüme Bağlı Tasarruf, 42-64.

ve miras payları mirasbırakanın milli hukukuna göre tespit edilecek; ancak mirasbırakanın Türkiye’de taşınmaz malı bulunması halinde sadece bu malla ilgili olarak mirasçılar ve miras payları Türk hukukuna göre belirlenecektir. Türkiye’de bulunan taşınmaz nitelikteki terekeyi Türk hukukuna tâbi kılan, bu tek taraflı bağlama kuralı ile birlik sisteminden uzaklaşmıştır ve MÖHUK m. 20, bu düzenleme şekliyle, birlik ve ayırım sistemleri arasında yer alan karma sistemin uygulanmasına örnek teşkil etmektedir⁶⁴.

Mirasbırakanın vatansız ya da mülteci⁶⁵ olması durumunda, MÖHUK m. 4/1-a gereği bu Kanun hükümleri uyarınca yetkili olan

⁶⁴ BARAN ÇELİK, Ölümüne Bağlı Tasarruf, s. 40. Aynı yönde EKŞİ, Miras, s. 33, ALTIPARMAK, Ayşe Kübra: İngiliz, Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Mirasa Uygulanacak Hukuk, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017, s. 20.

⁶⁵ 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi Türkiye tarafından 24.08.1951’de imzalamış; 29.08.1961 tarihinde onaylamıştır (Sözleşmenin onaylanmasına dair 359 sayılı onay Kanununun kabul tarihi: RG T. 05.10.1961, S. 10898). Sözleşmenin 22. maddesi zaten uygulanacak hukuk bakımından düzenleme yapmıştır. Mülga MÖHUK’ta da yer alan 4. maddenin gerekçesinde (bkz.: <https://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0337.pdf>) amacın vatandaşlıkları olsa bile o ülkenin diplomatik himayesinden çeşitli nedenlerle yararlanamayan mültecilere Türkiye’de kaldıkları süre içinde yapacakları veya muhatap oldukları işlemlerde, millî hukuk yerine uygulanacak hukukun ne olduğunu göstermek olduğu; bununla birlikte mültecilerin durumu zaten Cenevre Sözleşmesinde düzenlendiği için(m. 22);amacın Sözleşmeye katılmamış olan ülkelerden gelen mültecilerin durumunun da düzenlenmesi olduğu ifade edilmiştir. Söz konusu amaç ve uygulama açısından da kolaylık sağlama adına kanaatimizce hükmün 5718 sayılı MÖHUK’tan sonra yürürlüğe giren Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda kabul edilen mülteciler dışında uluslararası korumadan yararlanan diğer yabancılar (şartlı mülteci statüsü sahipleri, ikincil koruma statüsü sahipleri, geçici korumadan yararlananlar) bakımından da uygulanması yerinde olur. Aynı yönde bkz.: ÇELİKEL / ERDEM, s. 69; ŞANLI / ESEN / ATAMAN FİGANMEŞE, s. 32, dp.60. Hükmün geçici korumadan yararlananları kapsamaması gerektiği yönünde bkz.: ALTIPARMAK, s. 110-113. MÖHUK m. 4 hükmünde değişiklik yapılarak uluslararası koruma başvurusu yapan ya da uluslararası korumadan yararlananlar ifadesinin madde metnine eklenmesi gerektiği ancak mevcut durumda mevcut

hukukun vatandaşlık esasına göre tayin edildiği hâllerde, yine Kanunda aksi öngörülmedikçe vatansızlar ve mülteciler hakkında yerleşim yeri, bulunmadığı hâllerde mutad mesken, o da yok ise dava tarihinde bulunduğu ülke hukuku milli hukuk yerine uygulanacaktır.

MÖHUK m. 4/1-b gereği mirasbırakanın birden fazla devlet vatandaşlığına sahip olması durumunda bunların aynı zamanda Türk vatandaşı olmaları hâlinde Türk hukuku uygulanacaktır. Birden fazla devlet vatandaşlığına sahip olup, aynı zamanda Türk vatandaşı olmayanlar hakkında ise milli hukuk olarak daha sıkı ilişki hâlinde buldukları devlet hukuku uygulanacaktır(m. 4/1-c)⁶⁶.

Mirasçılık belgesi düzenlenmesi taleplerinde esas mesele olan mirasçıların belirlenmesi aşamasında da kanunlar ihtilâfı bakımından *ön sorun* teşkil eden bazı uyuşmazlıkların çözüme kavuşturulması gerekebilir. Bu bağlamda örneğin sağ kalan eşin mirasçılığı⁶⁷ bakımından evliliğin⁶⁸ ya da boşanmanın geçerliliği, çocukların mirasçılığı açısından

hükümün sadece mülteciler bakımından uygulanacağı yönünde bkz. EKŞİ, Miras, s. 37-38.

⁶⁶ Hükümün amacının uygulanacak hukukun tayininde olumlu vatandaşlık ihtilâflarını çözmek olması sebebiyle, hükümde kastedilenin kişinin halihazırda vatandaşlık bağıyla bağlı olduğu devletlerin dikkate alınarak sonuca ulaşılması gerektiği yönünde bkz.: BAYRAKTAROĞLU ÖZÇELİK, Gülüm: Kanunlar İhtilâfı Hukukunda Olumlu Vatandaşlık İhtilâflarının Çözümü ve MÖHUK m. 4 (1) (b) ve (c) Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XIX, Y. 2015, S. 1, s. 131.

⁶⁷ Sağ kalan eşin mirasçılığı söz konusu olduğunda, konuyu miras statüsüne bağlı kabul eden hukuk sistemleri ile eşler arasındaki mal rejimi statüsüne bağlı kılan hukuk sistemlerinin varlığı vasıflandırma ihtilâfı ortaya çıkarabilecektir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: ULUOCAK, s. 132-133; TANRIBİLİR, Kanuni Mirasçılık, s. 48-50.

⁶⁸ Türk hukukunda düzenlenmeyen tescil edilmiş hayat ortaklığı ya da eşcinsel evliliklerde sağ kalan partnerin/eşin mirasçılığı bakımından da bu tür birlikeliklerin ya da evliliklerin geçerliliği miras ile ilgili uyuşmazlıklarda ‘ön mesele’ oluşturabilir. Ön mesele ise hâkim tarafından tercih edilen çözüm yöntemine göre ya hâkimin hukukunda yer alan kanunlar ihtilâfı kurallarının gösterdiği hukuk (*lex fori* yöntemi); ya da asıl meseleye -mirasa-uygulanacak hukukun kanunlar ihtilâfı kurallarının göstermiş olduğu hukuka (*lex causae* yöntemi) göre çözüme kavuşturulacaktır. MÖHUK konuya ilişkin bağlama kuralı içermediğinden

soybağının geçerliliği ya da mirasçılar arasında evlatlık varsa evlat edinme ilişkisinin geçerliliği gibi ortaya çıkabilecek meselelerin çözümünde hangi hukukun yetkili olduğunun tespiti gerekecektir. Ön meselenin çözümünde yukarıda da anlatıldığı üzere benimsenen temel iki yöntemden biri (*lex fori yöntemi, lex causea yöntemi*) tercih edilebilir. *Lex fori* yönteminin tercih edilmesi durumunda, örneğin sağ kalan eşin mirasçılığında evliliğin evlenme engeli sebebiyle geçerliliği ön mesele ise evliliğin maddi geçerliliği, atıfla beraber MÖHUK m. 13/1 uyarınca yetkili kılınan hukuka göre belirlenecektir. *Lex causae* yöntemi tercih edildiğinde ise bu evliliğin geçerliliği, esas mesele olan sağ kalan eşin mirasçılığı bakımından MÖHUK m. 20/1 uyarınca yetkili tespit edilen hukukun kanunlar ihtilâfi sistemine göre belirlenecektir. Ancak bu noktada belirtmek gerekir ki mirasçılık belgelerinin düzenlenmesi bakımından görevli mahkeme olan sulh hukuk mahkemesinin ya da mirasçılık belgesinin iptali ile yeni mirasçılık belgesi verilmesi talepleri bakımından yetkili olan asliye hukuk mahkemesinin ön mesele oluşturan uyuşmazlıkla ilgili görevli olmaması (örn. evliliğin geçerliliği meselesinde aile mahkemeleri görevlidir⁶⁹) durumunda mahkeme ön mesele ile ilgili karar veremeyecek ve bu durumda *lex causae* yönteminin esas alınma imkânı bulunmayacaktır⁷⁰. Daha önce de açıklandığı üzere yabancılık unsuru içeren davalarda mahkemelerin görevi hâkimin hukukuna göre belirlenir. Bu sebeple ön mesele bakımından görevli olmayan sulh hukuk mahkemesi ön mesele ile ilgili karar veremeyecek; ön sorunu bekletici mesele yapacak (HMK m. 165)⁷¹ ve ön mesele

bu tür birlikteliklerin geçerliliğini tayin edecek yetkili hukukun nasıl tespit edileceği konusunda boşluk bulunmaktadır. Türkiye’de eşcinsel birlikteliklere uygulanacak hukukun tayini bakımından ortaya çıkabilecek sorunlar ve öneriler için bkz.: SİRMEN, Kâzım Sedat: Eş Cinsel Birliktelikler ve Bunların Kanunlar İhtilâfi Hukukunda Düzenlenişi, AÜHFD, C.58 S. 4 (2009), s. 855-875; YASAN, Candan: Milletlerarası Özel Hukukta Aynı Cinsiyetten Kişilerin Evliliği ve Evlilik Dışı Birliktelikleri, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Atâ Sakmar’a Armağan, 2011/I, s. 762-763.

⁶⁹ 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun (RG T. 18.01.2003, S. 24997) uyarınca aile hukukundan doğan dava ve işler aile mahkemelerinin görevleri arasında sayılmıştır (m. 4/1).

⁷⁰ ŞANLI / ESEN / ATAMAN FİGANMEŞE, s. 99.

⁷¹ HMK’nın ilgili hükmü uyarınca, bir davada hüküm verilebilmesi, başka bir davaya, idari makamın tespitine yahut dava konusuyla ilgili bir hukuki

oluşturan uyuşmazlık ayrı bir mahkemede çözülecektir⁷². Ön mesele oluşturulan uyuşmazlık ile ilgili yabancı bir mahkeme kararının bulunması durumunda asıl meselenin dava konusu yapıldığı mahkemeden söz konusu kararın kesin delil veya kesin hüküm olarak kabul edilebilmesi için MÖHUKm. 58 uyarınca tanınması istenebileceği gibi ayrı bir tanıma başvurusu da yapılabilir. Ancak bu durumda da asıl meselenin dava konusu yapıldığı mahkemenin ön mesele oluşturulan uyuşmazlıkla ilgili tanıma başvurusu bakımından MÖHUK m. 51 uyarınca görevli mahkeme olmaması sorunu ortaya çıkabileceğinden⁷³ ayrı bir tanıma talebi yapılması gerekecektir. Nitekim çekişmesiz yolla mirasçılık belgesi düzenlenmesi bakımından sulh hukuk mahkemesi görevliyen tanıma başvuruları bakımından asliye mahkemeleri (m. 51) görevlidir⁷⁴.

Yasal mirasçılar arasında yabancı Devletin bulunması durumunda mirasçılık belgesi düzenlenmesi hususu MÖHUK m. 20/3'den hareketle incelenmelidir. İlgili hüküm gereği, mirasbırakanın mirasçısı yoksa, Türkiye'de bulunan mirasçısız terekesi Devlete kalacaktır. Bu hükümden hareketle mirasbırakanın mirasçısı yoksa son mirasçı sıfatıyla Hazine de mirasçılık belgesi verilmesini talep edebilir. Bununla beraber doktrinde hükmün niteliği ve etkisi bakımından farklı görüşler yer almaktadır. Bu görüşlerden ilkinde göre, hüküm maddi hukuka ait sınırlı etkiye sahip tek

ilişkinin mevcut olup olmadığına kısmen veya tamamen bağlı ise mahkemece o davanın sonuçlanmasına veya idari makamın kararına kadar yargılama bekletilebilir. (2) Bir davanın incelenmesi ve sonuçlandırılması başka bir davanın veya idari makamın çözümüne bağlı ise mahkeme, ilgili tarafa görevli mahkemeye veya idari makama başvurması için uygun bir süre verir. Bu süre içinde görevli mahkemeye veya idari makama başvurulmadığı takdirde, ilgili taraf bu husustaki iddiasından vazgeçmiş sayılarak esas dava hakkında karar verilir.

⁷² ŞANLI / ESEN / ATAMAN FİGANMEŞE, s. 99-100.

⁷³ Esas davanın görüldüğü mahkemeden tanıma talep edilmesi halinde mevzuattan kaynaklanan göreve ilişkin sorunlarla ilgili değerlendirme için bkz.: SARGIN, Fügen / ERTEN, Rifat: MÖHUK Hükümleri Dairesinde Tanınmanın Hukukî Niteliği, Usûlü ve Karşılaşılan Bazı Sorunlar: Yeni Bir Düzenleme Yapma Gereği, Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi, Y. 2014, S. 2, s. 95-96.

⁷⁴ Aile hukukuna ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tanıma ve tenfizi davalar bakımından, Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun hükmü uyarınca aile mahkemeleri görevlidir (m. 4/2).

tarafı bir kanunlar ihtilâfı kuralı olup Türkiye’de bulunan mirasçısız terekenin, ister miras statüsüne göre yasal mirasçı sıfatı olsun, isterse mirasbırakanın ölümüne bağı bir tasarrufuyla mirasçı olarak atansın, yabancı bir devlete “mirasçı sıfatıyla” intikalini önlemek amacıyla kabul edilmiştir⁷⁵. Hükmün, niteliğı ve amacından hareketle, vatandaş-yabancı ayrımı yapılmadan uygulanmaya yönelik olduğı ve dolayısıyla da doğrudan uygulanan bir kural niteliğini taşıdığını kabul eden görüş⁷⁶ dışında hükmün uygulanma şartı terekenin mirasçısız olması⁷⁷ olduğundan yabancı bir Devletin, mirasbırakanın milli hukukuna göre vatandaşı olduğı devletin yasal mirasçı sıfatına sahip olması; mirasbırakanın yasal mirasçıları bulunduğı halde terekesinin bir bölümü için yabancı devleti mirasçı olarak atandığı ya da söz konusu Devlet lehine belirli mal bırakıldığı ya da yasal mirasçıların bulunmadığı; ancak, sadece yabancı Devletin ölümüne bağı tasarruf yoluyla mirasçı ya da vasiyet alacaklısı olarak atandığı durumlarda, artık mirasçısız bir terekeden bahsedilemeyeceğı⁷⁸ için m. 20/3’ün terekenin yabancı devlete intikalini önleyemeyeceğı de haklı olarak ileri sürülmektedir⁷⁹.

MÖHUK m. 20/1 uyarınca tespit edilen miras statüsü, mirasçılık ehliyetini yani mirasa ehil olma şartlarını da belirleyecektir. Bu bağlamda ceninin mirasçılığı hususunun da değerlendirilmesi gerekmektedir. Ceninin mirasçı olabilmesinin mümkün olup olmadığı ya da hangi

⁷⁵ NOMER, s. 296-297; TEKİNALP / UYANIK, s. 241-242.

⁷⁶ ÇELİKEL / ERDEM, s. 341.

⁷⁷ 17.08.2015 tarihinde yürürlüğe giren 650/2012 Sayılı Avrupa Birliğı Miras Tüzüğü (OJ 27.07.2012 L.201, s. 107-134) de konuyla ilgili düzenleme içermektedir. Tüzüğe göre, üye devletlerin kendi topraklarında bulunan ve mirasa uygulanacak hukuka göre (atanmış ya da yasal) mirasçısı bulunmayan terekeye kendi hukuklarına göre el koyması yine Tüzüğe göre mirasa uygulanacak hukuk tarafından engellenebilecektir (m. 33). Tüzük uyarınca mirasa uygulanacak hukukun tespiti hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: AYGÜN, Mesut/ALTIPARMAK, Ayşe Kübra: 650/2012 Sayılı Avrupa Birliğı Miras Tüzüğü’nde Mirasa Uygulanacak Hukukun Tespiti, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 11, Sayı: 143, Temmuz 2016, s. 29-52.

⁷⁸ ULUOCAK, Nihal, Milletlerarası Özel Hukuk Dersleri, İstanbul 1987, s. 140-141.

⁷⁹ ULUOCAK, s. 141; TANRIBİLİR, Kanunî Mirasçılık, s. 188; BARAN ÇELİK, Ölümüne Bağı Tasarruf, s. 137; ŞANLI / ESEN / ATAMAN FİGANMEŞE, s. 236, dp. 308.

şartlarla mirasçı olabileceği m. 20/1 uyarınca miras statüsü uyarınca belirlenecektir⁸⁰. Mirasçılar arasında gaip varsa gaip olan kişinin mirasçı olup olamayacağı da aynı maddenin uygulama alanına girecektir⁸¹. Mirasçılığa ehil olabilmek bakımından önemli bir husus da birlikte ölenlerin mirasçılığı konusu olup konuyla ilgili birlikte ölüm karinesinin, ölenlerin her birinin millî hukukuna göre belirlenmesi gerektiği görüşü⁸² yanı sıra miras statüsünün yetkili olması gerektiği yönünde de görüş bulunmaktadır⁸³. Ancak, konuyla ilgili miras statüsünün yetkili olması gerektiği yönündeki görüşe katılmakla beraber Türk hukukunda olduğu gibi mirasa uygulanacak hukukun, Türkiye’de bulunan taşınmaz tereke hariç⁸⁴, mirasbırakana bağlı olarak tayin edildiği durumlarda birlikte ölüm halinde kimin daha önce öldüğü dolayısıyla kimin “mirasbırakan” olduğu belirlenememiş olacağından, bu hususta miras statüsünü yetkili kılmakla herhangi bir sonuca varılamayacaktır⁸⁵. Kanımızca, konuyla ilgili olarak MÖHUK’a da, ‘Mirasa Uygulanacak Hukuka Dair 1989 tarihli *La Haye* Sözleşmesi’nde⁸⁶ ya da ‘Avrupa Birliği Miras

⁸⁰ ÇELİKEL / ERDEM, s. 338; ŞANLI / ESEN / ATAMAN FİĞANMEŞE, s. 227.

⁸¹ ŞANLI / ESEN / ATAMAN FİĞANMEŞE, s. 227. Bununla birlikte kişinin gaip olup olmadığı hususunda mahkeme kararı yoksa ön mesele olarak kabul edilip çözüme kavuşturulacaktır. Bkz.: yukarıda s. 456.

⁸² BERKİ, Osman Fazıl: Devletler Hususi Hukuku, C. 2, B. 4, Ankara 1961, s. 50.

⁸³ EKŞİ, Miras, s. 39

⁸⁴ Bu durumda TMK hükümleri uygulanacaktır. TMK uyarınca birden fazla kişiden hangisinin önce veya sonra öldüğü ispat edilemezse, hepsi aynı anda ölmüş sayılır (m. 29/2) Mirasçı olabilmek için mirasbırakanın ölümü anında mirasa ehil olarak sağ olmak şarttır (m. 580/1).

⁸⁵ BARAN ÇELİK, Ölüme Bağlı Tasarruf, s. 123.

⁸⁶ Sözleşme 2019 tarihi itibarıyla, Hollanda, İsviçre, Lüksemburg ve Arjantin tarafından imzalanmış ancak sadece Hollanda tarafından onaylanmıştır. Hollanda 1996 tarihinde yaptığı onayı ise 2015 itibarıyla feshetmiştir. Bkz.: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=62> (01.11.2019). Sözleşmeye göre aynı olayda hayatını kaybedenlerin aynı anda öldüklerini ve birbirlerinin mirasçısı olamayacaklarını öngörmektedir (m. 13). Sözleşmenin Türkçe metni için bkz TANRIBİLİR, Feriha Bilge: Mirasa Uygulanacak Hukuka Dair Sözleşme, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2001, Sayı 2, Yıl 14, s. 505-517.

Tüzüğü’nde⁸⁷ olduğu gibi birlikte ölüm halinde mirasçılığı düzenleyen bir maddi milletlerarası özel hukuk kuralı getirilebilir.

Tüzel kişilerin ya da tüzel kişiliğe sahip olmayan mal ya da kişi topluluklarının ya da hak ehliyetine sahip olmayan canlıların (hayvanların) mirasçı olup olamayacağı da mirasçılık ehliyeti ile ilgili olduğu için yukarıda da belirtildiği üzere MÖHUK m. 20/1’e göre belirlenecektir. Aynı şekilde mirasçılık ehliyetini kısıtlayan ya da ortadan kaldıran hususlar da miras statüsü bakımından belirlenecek; ancak yabancı hukukun örneğin mirasçılık hakkını tamamen bertaraf eden ya da ırk, cinsiyet, siyasi veya dinî nedenlere dayanarak mirasçılık ehliyetini ortadan kaldıran hükümleri, MÖHUK m. 5 uyarınca kamu düzeni müdahalesi ile karşılaşılabilecektir⁸⁸. Bu bağlamda, Türk hukukunda tanınmayan tescil edilmiş hayat ortaklığı ya da eşcinsel evliliklerde sağ kalan partnerin/eşin mirasçılık hakkı da miras statüsü uyarınca tayin edileceğinden bizim de katıldığımız görüş uyarınca söz konusu hukukun bu kişilerin mirasçılık sıfatını kabul etmeleri halinde mirasçılık hakları kamu düzeni müdahalesiyle bertaraf edilmemelidir⁸⁹. Bununla birlikte bu kişilerin mirasçılık belgesi talebiyle Türkiye’de mahkemeye başvurmaları durumunda Türkiye’de taşınmaz mallarının bulunması durumunda bu mallar açısından mirasa Türk hukuku uygulanacağından bu mallar bakımından mirasçı olmalarının mümkün olmayacağı da ifade edilmiştir⁹⁰. Ancak Türk hukukunda tescil edilmiş hayat ortaklıklarına dair bir düzenlemenin olmamasının kamu düzenine aykırılık olarak değil, sistem farkı olarak değerlendirilmesinin ve örneksme metodu ile

⁸⁷ Avrupa Birliği Miras Tüzüğü de konuyu özel bir hükümle düzenlemiştir. Buna göre mirasları farklı hukuka tabi iki ya da daha fazla kişinin ölümünün hangi sırada gerçekleştiğinin belirlenmediği durumlarda; mirasa uygulanacak bu hukukların söz konusu durum için farklı düzenlemeler içermesi veya düzenleme içermemesi durumunda ölen kişilerin hiçbiri diğerinin mirasına hak kazanamayacaktır (m. 32).

⁸⁸ Aynı yönde bkz.: ULUOCAK, s. 153; TANRIBİLİR, Kanuni Mirasçılık, s. 178-179; DOĞAN, Milletlerarası, s. 379.

⁸⁹ EKŞİ, Miras, s. 67 ve 259; İRGE ERDOĞAN, Burcu: 5718 Sayılı MÖHUK Uyarınca Tenkis Davasında Uygulanacak Hukukun Kamu Düzeni Bakımından Değerlendirilmesi ve Yetkili Mahkeme, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 20, Sayı: 1, 2018, s. 411-413.

⁹⁰ EKŞİ, Miras, s. 67.

söz konusu kişilerin eş statüsünde mirasçı sayılmasının adaleti sağlayacağı da ileri sürülmektedir⁹¹.

Türkiye ile bazı devletler arasında yapılan konsolosluk anlaşmalarında mirasa ilişkin kurallara da yer verilmiştir. Bu kurallar çoğunlukla ölüm olayının bildirilmesi, terekenin muhafazası, mühürlenmesi, terekeye dair koruma önlemleri alınmasına ilişkindir⁹². Bununla birlikte, daha ziyade eski tarihli bazı konsolosluk sözleşmelerinde⁹³ mirasa uygulanacak hukuk ve yetkiye dair hükümler de yer almaktadır. Bu Sözleşmelere⁹⁴ örnek olarak Türkiye ile Almanya⁹⁵,

⁹¹ PÜRSELİM DOĞAN, Hatice Selin: Almanya’da Tescil Edilmiş Eşcinsel Hayat Ortaklığında Veraset İlamının Alınması ve Bu İlama Dayanılarak Türkiye ve Almanya’da Bulunan Terekenin Paylaşılması, MHB, C.31, S. 1, 2011, s. 259.

⁹² Türkiye ile Belçika arasındaki 1975 tarihli Konsolosluk Sözleşmesi uyarınca, konsolosluk memuru yetkili mercii ile birlikte terekeye mühür koymak, kaldırmak ve envanter yapma hakkına sahip olup, gecikme terekeyi tehlikeye sokacaksa bu işlemleri tek başına da yapabilir (m. 43/2). Konsolosluk memuru, tereke ile ilgili gerekli koruma tedbirlerini alabilir ya da alırtabilir (m. 43/3). Türkiye ile Türkmenistan arasındaki Konsolosluk Sözleşmesi (RG 12.11.1997/23168) uyarınca da konsolosluk memuru mirasın muhafazasını, mühürlenmesini ve mührün kaldırılmasını, miras yöneticisinin atanması da dahil olmak üzere mirasın korunması için tedbirlerin alınmasını ve bu işlemlere katılmasını i istemek hakkını haizdir (m. 46/3).

⁹³ Lozan Anlaşmasına bağlı olarak akdedilen ve yedi yıl yürürlükte kalan İkamet ve Adli Salahiyet Sözleşmesinin taraf devlet vatandaşlarının ahkamı şahsiye ve menkul mirasa ilişkin davalarını ancak kendi devlet mahkemelerinde açabileceğine dair 16. maddesi dikkate alındığı için 1922-1931 yılları arasında yapılan sözleşmelerinde mirasa uygulanacak hukuk ve yetkiye dair hükümlere yer verildiği yönünde bkz.: TANRİBİLİR, Kanuni Mirasçılık, s. 190.

⁹⁴ 1963 tarihli Konsolosluk İlişkilerine Dair Viyana Sözleşmesi (RG T. 27.09.1975, S. 15369) kabul eden Devlet’in kanun ve düzenlemeleri uyarınca, gönderen Devlet’in uyuğu bulunan gerçek ve tüzel kişilerin bu Devlet’te mirasla ilgili çıkarlarını korumayı Konsolosluk görevleri arasında saymıştır (m. 5/g). Bu maddenin İkili Konsolosluk Sözleşmeleri dikkate alınarak uygulanması yönünde bkz.: TANRİBİLİR, Kanuni Mirasçılık, s. 194.

⁹⁵ RG T. 08.06.1930, S. 1514. Sözleşmede, miras hakkının taşınır tereke bakımından ölenin ölüm anındaki milli hukukuna; taşınmaz tereke

İtalya⁹⁶ ve Macaristan⁹⁷ arasında yapılan konsolosluk sözleşmeleri sayılabilir. Sözleşmelerin uygulama alanına giren mirasa ilişkin uyumsuzluklarda Sözleşmelerde yetkili tayin edilen hukukun hükümleri uygulanacaktır⁹⁸.

MÖHUK m. 20/1 uyarınca tespit edilen miras statüsü Türk hukuku ise, kimlerin mirasçılık belgesi talep edebileceği 4721 sayılı Türk Medeni Kanunundan⁹⁹ hareketle tespit edilecektir. Aynı şekilde miras statüsü Türk hukuku olmadığında bile mirasbırakanın Türkiye’de taşınmazlarının bulunması durumunda 20/1’deki istisna kuralı nedeniyle terekenin bu kısmı da Türk hukukuna tâbi olacağından terekenin bu kısmı bakımından kimlerin mirasçılık belgesi talep edebileceği de TMK

bakımından ise taşınmazın bulunduğu ülke hukukuna tabi tutulmuştur (Konsolosluk Mukavelenamesinin 20. maddesinin ‘Merbut Terekeye Ait Ahkâm’ başlıklı Eki, m. 14). Mirasçılık iddiasına, mirasa istihkak davasına, mirasçı nasbına ve vasiyete ve mahfuz hisse iddiasına dair davalar taşınır terekeye ilişkinse ölenin vatandaşı olduğu Devlet mahkemeleri; taşınmaz terekeye ilişkin olduğu halde bu terekenin bulunduğu Devlet mahkemeleri yetkili olacak ve bu mahkemelerin kararları diğer Devlet tarafından tanınacaktır (m. 15).

⁹⁶ RG T. 07.04.1931, S. 1768. Sözleşmeye göre miras hakkı ve taşınır terekenin taksimi ölenin millî hukukuna tâbi tutulmuş ve taşınır tereke bakımından ölenin vatandaşı olduğu Devlet mahkemeleri yetkili kabul edilmiştir (Fasıl 2; m. 21/XI).

⁹⁷ RG T. 27.12.1939, S. 4395. Sözleşmede, miras hakkının taşınır tereke bakımından ölenin milli hukukuna tabi kılınmış ve bu hususta ölenin vatandaşı olduğu Devlet mahkemeleri yetkili kılınmıştır (m. 18/3-1). Taşınmaz terekeye ilişkin ise terekenin bulunduğu Devlet hukuku ve mahkemeleri yetkili olacaktır (m. 18/3-3).

⁹⁸ Türkiye, ‘1973 tarihli Terekenin Uluslararası İdaresine Dair *La Haye* Sözleşmesi’ni imzalamışsa da onaylamamıştır. 01.07.1999 tarihinde yürürlüğe giren Sözleşmede genel olarak, terekenin nerede bulunduğu ve niteliği dikkate alınmaksızın, mirasbırakanın millî hukukuna ya da mutad mesken hukukuna göre idaresi kabul edilmiştir (m. 3). Sözleşme mirasbırakanın millî hukuku ile ikametgâhı hukuku arasında çıkabilecek ihtilâfları çözmek üzere mirasbırakana bu iki hukuktan birisini seçme yetkisi tanımıştır (m. 4). Burada mirasbırakana tanınan hukuk seçimi yetkisi (*professio juris*) tereke idaresi hususunda yetkili hukuku göstermek şeklinde olacak ve ancak kendi millî hukukunu seçtiği zaman sonuç doğuracaktır. BARAN ÇELİK, Ölümüne Bağlı Tasarruf, s. 56-57.

⁹⁹ RG T. 08.12.2001, S. 24607.

uyarınca belirlenecektir. TMK uyarınca mirasçılık sıfatı ya kanundan ya da miras bırakanın iradesinden doğduğu için mirasçılık belgesi de yasal ve atanmış mirasçılar ile vasiyet alacaklıları tarafından talep edilebilir(m. 598). Türk hukukunda mirasçı ataması ölüme bağlı tasarrufla yapılır¹⁰⁰. Vasiyet alacaklısı ise mirasbırakanın mirasçı statüsüne sokmaksızın ölümünden sonra terekesinden karşılıksız kazandırma yapmak istediği kişi ya da kişilerdir¹⁰¹. Mirasçılık belgesi düzenlenebilmesi için talepte bulunanların sadece mirasçı veya vasiyet alacaklısı olması yeterli değildir. Mirasbırakanın ölümü anında mirasa ehil olarak sağ olmak, mirasa ehil olmak ve mirastan yoksun bulunmama şartlarının da gerçekleşmesi gerekmektedir¹⁰². Mirastan yoksunluk, genel olarak mirasçı olabilme ehliyetine sahip olan bir kimsenin, kanunda belirtilen sebeplerden biri gerçekleştiği takdirde belirli bir mirasbırakan yönünden miras hukukuna ilişkin bir talep ileri sürememesidir¹⁰³. Yabancılık unsuru içeren mirasçılık belgeleri düzenlenirken mirastan yoksunluk dışında mirasçılıktan çıkarma, mirasın reddi veya mirastan feragatin sebep ve sonuçları da MÖHUK m. 20/1 uyarınca mirasa uygulanacak hukuka göre tespit edilmelidir¹⁰⁴. Türk hukuku bakımından TMK’da mirasçılık sıfatını yitirenlerin mirasçılık belgesi talebi ile ilgili bir düzenleme olmasa da doktrinde bazı yazarlarca ve yine Yargıtay kararlarında¹⁰⁵ mirasçılıktan

¹⁰⁰ Mirasçı atanması ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz.: ANTALYA / SAĞLAM, s. 184-186.

¹⁰¹ Ayrıntılı bilgi için bkz.: ANTALYA / SAĞLAM, s. 190-191.

¹⁰² COŞAR, s. 33.

¹⁰³ COŞAR, s. 36.

¹⁰⁴ Aynı yönde bkz.: TANRIBİLİR, Kanuni Mirasçılık, s. 152; ÇELİKEL / ERDEM, s. 338; ŞANLI / ESEN / ATAMAN FİGANMEŞE, s. 227-228; DOĞAN, Milletlerarası, 369; TEKİNALP / UYANIK, s. 236; ALTIPARMAK, s. 126. Mirasın reddi bakımından terekenin bulunduğu yer hukukunun yetkili kabul edilmesi yönünde bkz: ULUOCAK, s. 121; NOMER, s. 294.

¹⁰⁵ Yargıtaya göre; mirastan çıkarma ve yoksunluk sebepleri, ya da mirasın reddi veya mirastan feragat sözleşmesi hâllerinin bulunması mirasçılık belgesi istemeye engel değildir. Çıkarma, yoksunluk, ret ve feragatin “hukuki sonuçlarının terekenin bölüştürülmesi sırasında gözetileceğine” işaret edilmek suretiyle ve bu durumlar yok sayılarak tüm mirasçılar ve miras paylarını gösterir biçimde hüküm tesis edilmesi gerekmektedir (Yargıtay 2. HD; T. 05.02.2008, E. 2007/20848, K. 2008/965). Aynı yönde Yargıtay 2. Hukuk Dairesi T. 22.04.2009, E. 2008/2766, K. 2009/7790. Yargıtay 2019 tarihi bir kararında ise mirasçılık belgelerinin,

çıkarma, mirastan yoksunluk, mirasın reddi veya mirastan feragat hallerinin mirasçılık belgesi istemeye engel olmayacağı; mirasçılık belgesinde bu kişilerin hukuki durumlarının gösterilmesi şartıyla mirasçılık belgesi düzenlenmesi taleplerinin kabul edilmesi gerektiği ifade edilmiştir¹⁰⁶.

Medeni Kanun, atanmış mirasçı veya vasiyet alacaklılarına ölüme bağlı tasarrufa istinaden mirasçılık belgesi verilmesi talepleri söz konusu olduğunda mirasçılık belgesi düzenlenebilmesi için yasal mirasçılardan farklı olarak bu kişilerin taleplerine karşı bir itiraz prosedürü öngörmüştür¹⁰⁷. Kanuna göre vasiyetname, geçerli olup olmadığına bakılmaksızın tesliminden başlayarak bir ay içinde mirasbırakanın yerleşim yeri sulh hâkimi tarafından açılır ve ilgililere okunur (m. 596/1) Mirasbırakanın sonradan ortaya çıkan vasiyetnameleri için de aynı işlemler yapılır (m. 596/3).Mirasçı atamaya veya vasiyete ilişkin ölüme bağlı tasarrufa¹⁰⁸, mirasçılar veya başka vasiyet alacaklıları tarafından kendilerine bildirilmesinden başlayarak bir ay içinde itiraz edilmedikçe, lehine tasarrufta bulunulan kimseye, sulh mahkemesince

aksi ispat edilinceye kadar geçerli olan, adına düzenlenmiş bulunan kişi ve kişilerin mirasçılığı lehine bir karine oluşturduğu; bu belge, mirasbırakanla mirasçuları arasındaki irs (soy) ilişkisini göstermesi yanında, mirasın (terekenin) mirasçılara intikalini de sağlayıcı bir işleve sahip olduğu vurgulanmıştır. Tüm bu nedenlerle mirastan feragat eden (TMK m. 528) mirasçı veya mirasçılar varsa, düzenlenecek mirasçılık belgesinde, mirasçılık sıfatına sahip olan kişi veya kişiler ile miras paylarının gösterilmesi ve mirastan feragat durumuna işaret edilmekle yetinilmemesi, mirastan feragat nedeniyle, mirasçılık sıfatını kaybedenlerin ve bunların payının akıbetinin de (kime kalacağıının) gösterilmesi gerekir (Yargıtay 4. HD, T. 17.09.2019, E. 2016/10688, K. 2019/5333).

¹⁰⁶ Söz konusu görüşler ve genel olarak mirasçılığı engelleyen hâllerin varlığının mirasçılık belgesindeki görünümü ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz.: İYİLİKLİ, s. 349-369.

¹⁰⁷ COŞAR, s. 40.

¹⁰⁸ Kanunun vasiyetnamenin açılması prosedürünü sadece vasiyetnameler bakımından düzenlediği ve bu sebeple açılma prosedürü uygulanmayan bir miras sözleşmesiyle mirasçı atananlar, mirasçılık belgesi bakımından, yasal mirasçılar gibi itiraz prosedürü uygulanmadan başvuruda bulunabilecekleri yönünde bkz.: KOCAĞA, s. 90. Miras sözleşmesi ile atananlara da itiraz prosedürü uygulanması gerektiği yönünde bkz.: COŞAR, s. 41

atanmış mirasçı veya vasiyet alacaklısı olduğunu gösteren bir belge verilir (m. 598/2)¹⁰⁹. Dolayısıyla söz konusu kişiler, vasiyetname açılıp¹¹⁰ içeriği tebligat¹¹¹ veya ilan yoluyla ilgililere duyurulduktan (TMK m. 597) sonra mirastaki hakları bir aylık sürede itiraza uğramama şartıyla sulh hukuk mahkemesinden mirasçılık belgesi verilmesini isteyebilirler. Hâkim, itiraz yoksa, ölüme bağlı tasarrufta bir iptal sebebi bulunsa dahi bu durumu kendiliğinden dikkate alarak mirasçılık belgesi vermekten kaçınamaz¹¹². Kanaatimizce, söz konusu prosedür vasıflandırılırken amacını dikkate almak gerekir. İtirazın amacı, mirasçılık belgesi verilmeden ve buna bağlı intikal işlemleri, özellikle tapu sicilinde bu belgeye bağlı tesciller yapılmadan önce, mirasla ilgili uyumsuzlukları çözülmesi olup bu davalar sonuçlanıncaya kadar tereke ile ilgili koruma önlemleri alınmasını sağlamaktır¹¹³. Bu sebeple düşüncemize göre, mirasın intikalini sağlamaya yönelik tedbir mahiyetinde olan itirazla ilgili hususlar hâkimin hukukuna dolayısıyla TMK hükümlerine tabidir. Bu sebeple, atanmış mirasçılar ve vasiyet alacaklılarının mirasçılık belgesi

¹⁰⁹ Vasiyet alacaklıları söz konusu olduğunda, tapuda tescil işlemlerini yerine getirilebilmesi için ‘tenfiz’ kararı aranmaktadır. Tapu Sicil Tüzüğü (RG T. 17.08.2013, S. 28738) uyarınca tapu sicil taleplerinin vasiyet alacaklısı tarafından yapılması halinde taşınmazın tanımlandığı ve tescil hükmünü de içerir tenfiz kararı veya hâkim tarafından tescil için yazılan yazı ile birlikte tenfiz kararı ve vasiyetnamenin onaylı bir örneği; vasiyet alacaklısı, yasal ve atanmış mirasçılar tarafından birlikte yapılırsa vasiyetnamenin açılıp okunduğuna dair karar ile birlikte vasiyetnamenin onaylı bir örneği aranacağını düzenlemiştir (m. 20/1-b).

¹¹⁰ Medeni Kanuna göre mirasbırakanın ölümünden sonra ele geçen vasiyetnamesinin, geçerli olup olmadığına bakılmaksızın hemen sulh hâkimine teslim edilmesi zorunludur(m. 595/1).Ayrıca Sulh hâkimi, teslim edilen vasiyetnameyi derhâl inceler, gerekli koruma önlemlerini alır; olanak varsa ilgilileri dinleyerek terekenin yasal mirasçılara geçici olarak teslimine veya resmen yönetilmesine karar verir (m. 595/3).

¹¹¹ Türkiye dışına yapılacak tebligat, milletlerarası anlaşmalar, Tebligat Kanunu (RG T. 19.02.1959, S. 10139) ve Tebligat Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik (RG T. 25.01.2012, S. 28184) hükümlerine göre yapılacaktır. Konuyla ilgili uygulama ve esaslara ilişkin Adalet Bakanlığı tarafından Tebliğ ve Genelgeler yayınlanmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz.: ŞANLI / ESEN / ATAMAN FİĞANMEŞE, s. 499-507.

¹¹² COŞAR, s. 59.

¹¹³ COŞAR, s. 38.

alabilmeleri için, vasiyetnamenin yerine getirilebilmesi için TMK’da öngörülen 1 aylık sürenin geçmesi gerekecektir. Öngörülen bir aylık süre hak düşürücü olarak düzenlenen bir süre olmayıp, mirasçılık belgesi verilmesi için beklenmesi gereken bir süredir; zira bu süre geçtikten sonra da mirasçılık belgesi verilinceye kadar itiraz edilebilir¹¹⁴. Süresi içinde atanmış mirasçının ya da vasiyet alacaklısının hakkına itiraz eden kimse, bir yıl içinde iptal veya tenkis davası açmazsa ya da açar da bu davalar reddedilirse atanmış mirasçıya /vasiyet alacaklısına mirasçılık belgesi verilir¹¹⁵. Mirasçılık belgesi verilebilmesi için, itirazın çözümüne kadar beklemek gerekecek; itiraz da ya açılacak bir dava ile (iptal, miras sebebiyle istihkak davası, tenkis davası) ya da itirazın kabulü veya reddi kararı aleyhine başvuru sonucunda çözüme kavuşturulacaktır¹¹⁶. İtiraz sebepleri, vasiyetnamenin şekle aykırılığı, mirasbırakanın vasiyetname yapma ehliyetsizliği, yapılan kazandırmanın saklı pay kurallarını ihlâl ettiği sebepleri gibi miras hukukuna ilişkin olmalıdır¹¹⁷. İtiraz sebeplerinin değerlendirilmesinde ölüme bağlı tasarruflara ilişkin kanunlar ihtilâfi kuralları devreye girecektir¹¹⁸. Yurtdışında düzenlenen vasiyetnamenin Türkiye’de mahkemeye verilip açılması¹¹⁹ ve buna bağlı

¹¹⁴ KOCAAĞA, s. 92.

¹¹⁵ KOCAAĞA, s. 92.

¹¹⁶ COŞAR, s. 43.

¹¹⁷ BAYGIN, Cem: Vasiyetnamelerle İlgili İhtiyat Tedbirleri ve Özellikle Vasiyetnamenin Tenfizi Meselesi, AÜ Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C.III, S. 1, 1999, s. 250; COŞAR, s. 43.

¹¹⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. BARAN ÇELİK, Ölüme bağlı Tasarruflar, s. 113-213.

¹¹⁹ Özellikle 1990’lı yıllara kadar mahkeme kararlarında vasiyetnameyi açan sulh hâkiminin talep halinde aynı zamanda vasiyetnamenin ‘tenfizi’ne yani vasiyetnamede yer alan maddi anlamda ölüme bağlı tasarrufların yerine getirilmesi için gerekli edimlerin ifasına da karar verebileceği ifade edilmiş ve Medeni Kanunda vasiyetnamenin ‘tenfizi’ bir hukuki müessese olarak düzenlenmemişse de uygulamada vasiyetnamenin yerine getirilebilmesi yerine aynı anlama gelmek üzere ‘vasiyetnamenin tenfizi’ terimi kullanılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz.: BAYGIN, s. 252-253. Nitekim, Tapu Sicil Tüzüğü (RG T. 17.08.2013, S. 28738) de vasiyet alacaklıları söz konusu olduğunda, tapuda tescil işlemlerini yerine getirilebilmesi için ‘tenfiz’ kararı aranacağı yönünde düzenleme içermektedir. Bu bağlamda yabancı ülkelerde açılan vasiyetnamelerin tenfizi (yerine getirilmesi) için yabancı mahkeme kararlarının tenfizine dair hükümleri uygulayan kararlar ve eleştirisi için bkz.: SAKMAR, Ata: Yabancılık Unsuru Taşıyan

mirasçılık belgesi düzenlenmesi istendiğinde ise kanaatimizce yukarıda da anlatıldığı üzere Medeni Kanuna göre vasiyetname, geçerli olup olmadığına bakılmaksızın açılıp içeriği ilgililere duyurulacağı; itiraz için 1 aylık süre tanınması ve itiraz yoksa mirasçılık belgesi verileceği bir başka ifadeyle vasiyetnamenin geçerliliği incelenmeyeceği için¹²⁰ bu noktada aynı hükümler yurtdışında düzenlenen vasiyetnameler için de uygulanabilecek¹²¹; itiraz halinde ise uyuşmazlık ölüme bağlı tasarrufların geçerliliğine ilişkin milletlerarası anlaşmalar¹²² ve MÖHUK m. 20'de yer alan kanunlar ihtilâfi kuralları dikkate alınarak, örneğin mirasbırakanın vasiyetname yapma ehliyetsizliğine dayanan itiraz söz konusu olduğunda m. 20/5 uyarınca çözüme kavuşturulacaktır. Vasiyetname yurtdışında açıldığında, yabancı mahkemeden sadece bu vasiyetnamenin açılmasına ve saklanmasına ilişkin bir karar alınmışsa ve mahkemeden bu karara dayanarak mirasçılık belgesi düzenlenmesi isteniyorsa vasiyetnamenin açılmasına ve saklanmasına ilişkin kararın tedbir niteliğinde bir işlem olup ilâm niteliği taşımadığı gerekçesiyle MÖHUK hükümleri uyarınca tanınamayacağı¹²³ ifade edilmiştir¹²⁴. Vasiyetname yurtdışında açıldığında ve buna bağlı (çekişmeli ya da çekişmesiz yargı çerçevesinde) mirasçılık belgesi düzenlendiğinde ise söz konusu belgenin MÖHUK uyarınca tanımaya elverişli olup olmadığı inceleme konusu yapılacaktır.

Vasiyetnamelerin Tenfizi ve Yargıtay Uygulaması, Hıfzı Timur'un Anısına Armağan, İstanbul 1979, s. 739-745.

¹²⁰ Aynı yönde bkz.: SAKMAR, s. 734-735.

¹²¹ Aynı yönde bkz.: ERTAŞ, Şeref: Yabancı İlamların Tanınması ve Tenfizi, Prof. Dr. Kudret Ayiter Armağanı, Ankara 1998, DEÜHFD, C. III. S. 1-4, s. 383.

¹²² Ölüme bağlı tasarruflarda şekil konusunda 1961 tarihli "Vasiyet Tasarruflarının Şekline Dair Kanun Uyuşmazlıkları Hakkındaki *La Haye Sözleşmesi* (RG T. 17.01.1983, S. 17931) Türkiye'nin çekince koyduğu haller hariç Sözleşme uygulanacaktır. Sözleşme ve uygulama alanı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: BARAN ÇELİK, Ölüme bağlı Tasarruflar, s. 144-154.

¹²³ Yargıtay 2. HD, T. 11.10.1990, E. 1990/3102, K. 1990/9263. Karar için bkz.: ÜSTÜNDAĞ/KARSLI, s. 349-350.

¹²⁴ Aksi yönde görüş için bkz.: EKŞİ, Nuray: Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2013, s. 114-115.

V. YABANCILARIN TÜRKİYE’DE TAŞINMAZ MAL EDİNMESİ BAKIMINDAN KABUL EDİLMİŞ OLAN KANUNİ ŞART VE SINIRLAMALARIN MİRASÇILIK BELGESİ DÜZENLENMESİNE ETKİSİ

Mirasçılık belgeleri bir yandan mirasçılarının mirasçılık sıfatlarının ispat edilmesini sağlarken bir yandan da mirasçılarının bu sıfatla terekede yer alan mal ve haklar üzerinde tasarrufta bulunmalarına hizmet eder. MÖHUK m. 20/1 2. cümlesi uyarınca Türkiye’de bulunan taşınmaz tereke ile ilgili olarak mirasçılık sıfatı, mirasçılık ehliyeti Türk hukukuna göre belirlenir. Türk hukukunda, yabancıların miras hakkını ortadan kaldıran herhangi bir hüküm mevcut değildir. Yabancılık, mirasçılık ehliyetini ortadan kaldıran hallerden biri olarak da düzenlenmemiştir¹²⁵. 1982 tarihli Anayasanın¹²⁶ 35. maddesi, yabancı vatandaş ayrımı yapmaksızın, temel bir hak olarak herkese mülkiyet ve miras hakkını tanımıştır¹²⁷. AİHM de yabancıların taşınmaz mallar üzerindeki miras

¹²⁵ TANRIBİLİR, Feriha Bilge: Yabancıların Mirasçılık Sıfatı, Av. Dr. Faruk Erem Armağanı, TBB Yayını No: 8, Ankara 1999, s. 707.

¹²⁶ RG T. 9.11.1982, S. 17863.

¹²⁷ Anayasa Mahkemesi 08.05.2019 tarihinde *Ioanis Maditinos* başvurusunda konuyla ilgili Türkiye aleyhine sonuçlanan bazı başvurulara ait AİHM içtihatlarına da atıfta bulunarak karar vermiştir. Karara göre, bireysel başvuru, uyumsuzluk konusu taşınmazın *Tanaş Maditinos* adına kayıtlı olan 1/12 pay yönünden kayıt malikinin ölümüyle başvurucuya verilen mirasçılık belgesinin iptal edilerek Hazine adına mirasçılık belgesi verilmesine ilişkin olup başvurunun mirasbırakanın terekesine yönelik olduğu açık olduğundan mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği tartışmasızdır. Derece mahkemelerince somut olayda ülkeler arası karşılıklılık ilişkisinin bulunmadığı gerekçesiyle başvurunun mirasçılık belgesi iptal edilerek Hazineye mirasçılık belgesi verilmiştir. Diğer bir deyişle ülkeler arasında karşılıklılık ilişkisinin bulunması hâlinde başvurunun mirasbırakanın tek mirasçısı olarak kabul edilebileceği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla karşılıklılığın olup olmadığı ile ilgili tartışma müdahalenin haklılığı kapsamında yapılmak üzere somut olayda mirasbırakan ile başvuru arasında mirasçı olarak kabul edilmesini gerektirir bir soy bağı ilişkisinin mevcut olduğu açık olduğuna göre başvurunun uyumsuzluk konusu taşınmazın mülkiyetini edinme yönünde meşru bir beklentisinin olduğu kabul edilmelidir. Üstelik iptal edilinceye kadar geçerli olmak üzere başvuru mirasçılık belgesi verildiği gözetildiğinde başvurunun Anayasa’nın 35. maddesi anlamında mülkiyet

hakkına ilişkin Türkiye aleyhine yapılan çeşitli başvurularda miras hakkını mülkiyet hakkı kapsamında AİHS Ek I No'lu Protokol¹²⁸ m. 1¹²⁹ çerçevesinde korunan bir hak olarak değerlendirmiştir¹³⁰. Bununla beraber Anayasanın 16. maddesi temel hak ve hürriyetlerin yabancılar açısından milletlerarası hukuka uygun olarak ve kanunla sınırlandırılabilceğini hükme bağlamıştır. Bu bağlamda Türk hukukunda da yabancıların¹³¹ Türkiye'de bulunan taşınmaz mallar üzerinde miras ya

hakkı kapsamında korunmaya değer bir menfaatinin olduğu sonucuna varılmıştır. Somut olay bağlamında derece mahkemelerinin olay tarihi itibarıyla yürürlükte olan kanun hükümleri çerçevesinde karşılıklılık ilkesi yönünden Yunanistan'da Türk vatandaşlarının miras yoluyla mal edinemedikleri yönünde açık bir tespit olmamasına rağmen mirasçılık belgesinin iptal edilmesinin kanuni dayanağını makul ve yeterli bir gerekçe ile ortaya koyamadıkları anlaşılmaktadır. Bu durumda 2644 sayılı Kanun'un 35. maddesinin somut olayda yeterince öngörülebilir biçimde uygulanmadığı dikkate alındığında başvuruçunun mirasçılığının tanınmaması suretiyle mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin öngörülebilir bir kanuni dayanağının bulunmadığı değerlendirilmiş; varılan sonuca göre müdahalenin meşru bir amacının veya ölçülü olup olmadığının değerlendirilmesine gerek görülmemiştir. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiğine hükmetmiştir. (Başvuru Numarası: 2015/9880; Karar: RG. T. 19/6/2019, S. 30806).

¹²⁸ RG T. 19.03.1954, S. 8662.

¹²⁹ Mülkiyetin korunması başlığını taşıyan bu maddeye göre, her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir. Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez.

¹³⁰ Bkz.: Nacaryan ve Deryan - Türkiye Davası (Başvuru no: 19558/02 ve 27904/02, Karar tarihi:24 Şubat 2009); Apostolidi ve Diğerleri- Türkiye Davası (Başvuru no: 45628/99, Karar tarihi: 27 Mart 2007); Fokas/Türkiye Davası (Başvuru no: 31206/02, Karar tarihi: 29 Eylül 2009).

¹³¹ Çifte vatandaşlık durumunda kişi hem Türk vatandaşı hem de yabancı bir ülke vatandaşı ise bu kişilerin Türk vatandaşlığı esas alınır.Bkz.: SARGIN, Taşınmaz Mal. Ayrıca bkz.: Tapu Sicili Uygulamaları Kitabı:

da sağlararası işlemlerle taşınmaz edinmesini ve bu mallar üzerinde sınırlı aynı hak¹³² tesisini sınırlandıran bazı kanun hükümleri mevcuttur. Devletin ülkesindeki yabancıların hukuki durumunu düzenlerken öncelikle yabancılar hukuku alanındaki izlediği politikayı ve onun belirlenmesindeki çıkarları dikkate alarak oluşturduğu kurallar bu politikayı yansıttıklarından, doğrudan uygulanan kurallardır¹³³. Yabancılar hukukundaki Türkiye’de taşınmaz mal edinilmesine/sınırlı aynı hak tesisine yönelik kanuni sınırlandırmalar da doğrudan uygulanan kural¹³⁴ niteliği taşır¹³⁵.

Türkiye’de bulunan taşınmaz terekenin mirasçuları arasında yabancıların bulunması durumunda mirasçılık belgesi düzenlenirken yabancıların taşınmaz mal edinmesine yönelik Türk Yabancılar Hukukundaki sınırlandırıcı şart ve hükümlerin dikkate alınması gerektiği

https://www.tkgm.gov.tr/sites/default/files/icerik/ekleri/tapu_sicili_uygulama_mari_2014_0_0.pdf, s. 627 (05.12.2019).

¹³² Türk hukukunda sınırlı aynı haklar, irtifak, taşınmaz yükü ve rehindir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: AYAN, Mehmet: Eşya Hukuku III Sınırlı Aynı Haklar, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2017, s. 29-31.

¹³³ ÖZDEMİR KOCASAKAL, Hatice: Doğrudan Uygulanan Kurallar ve Sözleşmeler Üzerindeki Etkileri, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2001 s. 39.

¹³⁴ Uygulama alanları amaçlarına göre tespit edilen doğrudan uygulanan kurallar, devletin siyasal, ekonomik veya siyasal alanda izlediği belirli politikaları özel hukuk ilişkileri üzerinde etkili olacak şekilde yansıtan ve uygulama alanına giren tüm uyumsuzluklarda (yabancılık unsuru olsun ya da olmasın) bu politikaların yerine getirebilmeleri için uygulanması zorunlu olan kurallardır. ÖZDEMİR KOCASAKAL, s. 39. Bu kurallar, ait oldukları hukuk düzeninin kanunlar ihtilâfi kuralı aracılığıyla yetkili kılınmasa bile onları koyan devletin gerekli gördüğü taktirde bu devletle bağlantılı olay ve ilişkilere kanunlar ihtilâfi kuralına rağmen bu kuralın aracılığına gerek duymadan uygulanacağından somut bir uyumsuzlukla ilgili bir doğrudan uygulanan kuralın varlığı hâkimin o uyumsuzluğın çözümü için kanunlar ihtilâfi kurallarına başvurmasını gereksiz hale getirir. AYBAY, Rona / DARDAĞAN, Esra: Uluslararası Düzeyde Yasaların Çatışması (Kanunlar İhtilâfi), İstanbul 2005, s. 129; ÖZDEMİR KOCASAKAL, s. 40-42.

¹³⁵ ÖZDEMİR KOCASAKAL, s. 206-207; EKŞİ, Miras, s. 73-74; ŞANLI / ESEN / ATAMAN FİGANMEŞE, s. 9

farklı gerekçelerle gerek doktrinde¹³⁶ gerekse de Yargıtay kararlarında¹³⁷ vurgulanmıştır. Mirasçılık belgesinin, çekişmesiz yargı yoluyla alınabilmesi ve aksi ispat edilebilen geçici bir belge niteliğinde olmasına karşın, terekede yer alan taşınmazların mirasçılar adına intikalinin ve açıklayıcı tescilinin sağlanmasında tapu memurları bakımından bağlayıcı bir yönü vardır¹³⁸. Bu husus Tapu Kanununda da yabancı gerçek kişilerin intikal işlerinin Türkiye Cumhuriyeti mahkemelerinden verilen ya da kendi yetkili makamlarından verilip de Türk kanunlarının veraset usulü hakkındaki hükümlerine uygun olduğu Türk mahkemelerince tasdik edilen¹³⁹ mirasçılık belgelerine istinaden yapılacağı şeklinde hükme bağlanmıştır (m. 37).

Yabancılar Hukukunda yer alan şart ve sınırlandırmaların etkisi, bir başka ifadeyle bu şart ve sınırlandırmaların Türkiye’de bulunan taşınmaz tereke bakımından yabancı mirasçıların mirasçılık hakkı ya da ehliyetini mi yoksa tasarruf ehliyetini mi ortadan kaldırdığı hususu ise

¹³⁶ EKŞİ, Miras, s. 180; TANRIBİLİR, MÖHUK, s. 140; ÇELİKEL / ERDEM, s. 336; ŞANLI / ESEN / ATAMAN FİGANMEŞE, 226.

¹³⁷ ‘... Yabancı olmak kural olarak mirasçı olmaya engel değildir. Ancak, miras ölenin milli hukukuna tabidir.(5718 s. MÖHUK m. 20/1)Türkiye’de bulunan taşınmazlar hakkında Türk Hukuku uygulanır. Mirasın açılmasına,ihtisabına terekenin bulunduğu ülke hukuku uygulanır. (5718 s.MÖHUK M. 20/2) Ulusal hukukumuzda yer alan bu hükümler uyarınca, miras bırakan Türk uyruklu ise ve ölüm tarihi itibarıyla mirasçıları arasında yabancı uyruklu olanlar varsa, yabancı uyruklu bu mirasçıların; Türkiye’de bulunan bir taşınmazı miras yoluyla kazanabilmeleri için Türk Hukuku uygulanacaktır. 5444 sayılı kanunla değişik 2644 sayılı Tapu Kanunu madde 35’e göre; yabancı uyruklu gerçek kişiler, karşılıklı olmak ve kanuni sınırlamalara uyulmak kaydıyla Türkiye’de taşınmaz mal edinebilirler. Yargıtay 3. HD, T. 17.05.2012, 7355/12656 Karar için bkz. EKŞİ, Yargıtay, s. 186-187). Aynı yönde, Yargıtay 14. Hukuk Dairesi T. 29.04.2019, E. 2016/14580, K. 2019/3676.

¹³⁸ AKBIYIK, s. 494.

¹³⁹ Söz konusu hükümde geçen ‘tasdik edilme ‘ Türk hukukunda yabancı mahkeme kararları bakımından böyle bir usul bulunmadığı için doktrinde ‘tanıma’ olarak değerlendirilmekle birlikte hükmün uygulanma kabiliyeti ile ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Bu bağlamda ŞANLI; yabancı mahkemelerin Türk hukukuna (Türk Yabancılar Hukuku kuralları da dahil olmak üzere) göre mirasçılık belgesi düzenleme ihtimali zayıf olduğundan 37. madde yabancı mirasçılık belgelerinin tanınması bakımından ‘ölü’ bir hüküm olduğunu ifade etmiştir ŞANLI, s. 304.

şağıda detaylı olarak anlatılacağı üzere söz konusu hükümlerin zaman içerisinde değişikliğe de uğraması sebebiyle gerek doktrinde gerekse de uygulamada tartışmalı bir konu olmuştur. Türk hukukunda yabancıların miras ya da sağlararası işlemlerle Türkiye’de taşınmaz mal edinmelerini sınırlandıran kanun hükümlerden başlıcaları, Tapu Kanunu¹⁴⁰, Askerî Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanunu¹⁴¹ ile Mukabele Bilmisil Kanunu¹⁴² ve yabancı okullar ile sınırlı olarak Özel Öğretim Kurumları Kanunu’nda¹⁴³ yer almaktadır¹⁴⁴. Yabancıların genel olarak Türkiye’de bulunan taşınmaz malların mülkiyetini kazanabilmesi hususunda temel ilkeleri belirleyen 1934 yılında yürürlüğe giren 2644 sayılı Tapu Kanunu’dur¹⁴⁵. Bu Kanun aynı zamanda yabancıların Türkiye’de taşınmaz mal edinimi ve taşınmaz üzerinde sınırlı ayni hak tesisi ile ilgili en kapsamlı düzenlemeye de sahiptir. Konuyla ilgili düzenlemeler Kanunun 35. ve 36. maddelerinde yer almaktadır. Söz konusu düzenlemeler 03.05.2012 tarihine kadar pek çok defa değişikliğe uğramış ve Anayasa Mahkemesi tarafından verilen iptal kararlarına konu olmuştur¹⁴⁶. Mirasbırakanın Türkiye’de bulunan taşınmaz terekesi bakımından Türk hukuku uygulanacaktır (MÖHUK m. 20/1). TMK m. 575 uyarınca miras, mirasbırakanın ölümüyle açılır. Ayrıca 4722 sayılı Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanuna¹⁴⁷ göre mirasçılık ve mirasın geçişi mirasın ölümü tarihinde yürürlükte olan hükümlere göre belirlenir (m. 17). Dolayısıyla mirasın

¹⁴⁰ RG T. 29.12.1934, S. 2892.

¹⁴¹ RG T. 22.12.1981, S. 17552.

¹⁴² RG T. 16.06.1927, S. 608.

¹⁴³ RG T. 14.02.2007, S. 26434.

¹⁴⁴ 5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu’nun 5. maddesinin (b) bendi uyarınca (RG.; T. 14.02.2007, S. 26434), yabancı okullar, Bakanlar Kurulunun izni ile yeni arazi edinebilirler ve kapasitelerini en fazla beş misline kadar arttırabilirler. Üzerinde kuruldukları araziler genişletilmemek şartı ve Bakanlığın izni ele mevcut arazi üzerindeki bina, öğrenci ve donanım kapasitelerini en çok bir mislini geçmemek üzere arttırabilir veya yenileyebilir. Bunun dışında yabancı okulların binaları genişletilemez, şubeleri açılmaz, mevcut binaların yerine kaim olmak üzere yeniden binalar inşa edilemez. Bu amaçla herhangi bir mülk edinilemez veya kiralayamaz.

¹⁴⁵ RG T. 29.12.1934, S. 2892.

¹⁴⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz.: EKŞİ, Nuray: Yabancıların Türkiye’de Taşınmaz İktisabı, 2. Bası, İstanbul 2012, s. 26-51.

¹⁴⁷ RG T. 08.12.2001, S. 246007.

açılması ve mirasçılara intikali gibi mirasla ilgili konular, mirasbırakanın ölüm anında yürürlükte bulunan hukuka göre tespit edilir¹⁴⁸. Mirasçılık belgeleri düzenlenirken de yabancıların miras yoluyla Türkiye’de bulunan taşınmaz malları iktisabını şarta tâbi tutan ya da sınırlandıran kanun hükümleri mirasbırakanın ölüm anı itibarıyla, dikkate alınacaktır. Bu sebeple söz konusu değişikliklerden özellikle miras yoluyla taşınmaz edinmeyi etkileyenlerin çalışmamız itibarıyla ayrıntılı olarak değerlendirilmesi kanaatimizce gereklidir.

Bu bağlamda Tapu Kanununda yapılan değişikliklerden ilki¹⁴⁹, 2003 yılında yürürlüğe giren 4916 Sayılı Çeşitli Kanunlarda ve Maliye Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun¹⁵⁰ ile Kanununun 35. maddesinde yapılan değişikliktir. Bu değişiklik yapılmadan önce yani Tapu Kanununun yürürlüğe girdiği 1934 yılı ile değişikliğin yapıldığı 2003 yılına kadar, yabancı gerçek kişilerin “karşılıklılık şartı,” dâhilinde

¹⁴⁸ EKŞİ, Miras, s. 180; ESEN, Emre: Türkiye’de Bulunan Taşınmazlar Üzerinde Yabancı Gerçek Kişilerin Kanunî Miras Hakları Konusunda Güncel Gelişmeler, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 15, Sayı: 2, Temmuz 2016, s. 669. Konuyla ilgili bir kararında Yargıtay da Yunanistan vatandaşı olan mirasçılardan mirasçılık belgesi verilmesi talebi üzerine mahkemece özellikle murisin ölüm tarihi de belirtilmek suretiyle, bu tarihe göre Türkiye-Yunanistan arasında taşınmazların miras yoluyla intikaline ilişkin hukuki ve fiili uygulama olup olmadığının sorularak hüküm kurulması gerektiğini bildirmiştir (Yargıtay 14. Hukuk Dairesi T. 29.04.2019, E. 2016/14580, K. 2019/3676) Yargıtay aynı yönde mirasçılık belgesi isteğine ilişkin davada mahkemece mirasbırakanın ölüm tarihi olan 04.06.1982 tarihine göre Türkiye ile ABD arasında taşınmazların miras yoluyla intikaline ilişkin olarak karşılıklılık mevcut olup olmadığının tespit edilmesi gerekirken mirasbırakanın ölüm tarihine göre olmayan 06.09.1999 tarihine göre verilen yazı cevabı ile yetinilerek karar verilmesini doğru görmemiştir (Yargıtay 14. Hukuk Dairesi T. 18.04.2019, E. 2018/3859, K. 2019/3585) Yine aynı yönde bir başka karar da Yargıtay 8. Hukuk Dairesi tarafından verilmiştir. Bkz.:T. 12.05.2014 E. 2013/12374, K. 2014/9431.

¹⁴⁹ 1934 tarihli Tapu Kanununda 1984 (RG T. 28.06.1984, S. 18445), 1986 yıllarında da değişiklikler yapılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz.: EKŞİ, Taşınmaz, s. 22-25.

¹⁵⁰ RG T. 19.7.2003, S. 25173. Bu Kanun ile Köy Kanunu’nun yabancı gerçek kişilerin köylerde taşınmaz mal edinmeleri yasaklayan 87. maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

ve kanunî sınırlamalara uymak kaydıyla Türkiye’de taşınmaz mal edinebilmesi kabul edilmiş bu bakımdan miras ya da sağlararası edinimler arasında fark gözetilmemişti (m. 35). Aynı madde uyarınca, yabancı gerçek kişilerin, kanuni miras hariç olmak üzere bir köye bağlı olmayan müstakil çiftliklere ve köy sınırları dışında kalan arazinin otuz hektardan çoğuna ancak Hükümetin izniyle sahip olabileceği; yabancı gerçek kişilerin vasiyet suretiyle ya da mansub mirasçı sıfatıyla bu çiftliklere ve arazinin otuz hektardan fazlasına sahip olabilmesinin Hükümetin iznine bağlı olduğu ve izin verilmediği takdirde bu çiftlik ve fazla miktarın tasfiye suretiyle bedele çevrileceği kabul edilmişti (m. 36). 2003 yılında yapılan değişikliğe kadarki dönemle ilgili özellikle Yargıtay kararlarında¹⁵¹ Tapu Kanununun 35. maddesinde yer alan şartların yabancıların Türkiye’de bulunan taşınmaz tereke bakımından mirasçılık sıfatının/hakkının kazanabilmesinin unsurlarından biri olarak kabul ettiği anlaşılmaktadır¹⁵². Doktrinde ise aksi yönde Tapu Kanunu’nun ilgili maddesinin mirasçılık sıfatına ilişkin bir hüküm olmadığını; söz konusu maddede yer alan karşılıklılık ve kanuni sınırlama uyulma şartlarının bulunmadığı durumlarda dahi mirasçı sıfatına sahip olan yabancıların

¹⁵¹ “... dava verasetin iptaline ilişkindir. Türkiye Cumhuriyeti’nin benimsediği, kazai ve ilmi içtihatlarında teyid eylediği sisteme göre, bir Türk vatandaşına, Türk uyruklu olmayan yabancıların mirasçı olabilmesi için o kimsenin memleketinde, kendi vatandaşlarına bir Türk’ün mirasçı olabileceğinin kabul edilmiş olması gerekir (2675 sayılı Kanun 22, 2644 sayılı Tapu Kanunu 35) gayrimenkul mallara mirasçılık bakımından mirasın açıldığı anda davacı ve kardeşinin vatandaşı oldukları Bulgaristan’la Tapu Kanununun 35. maddesinde yer alan müteakabiliyet şartının bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu yönler gözetilmeden davacı ile kardeşi Sevinç’in gayri menkullere de mirasçı olabileceğinin kabulü ve yazılı şekilde hüküm kurulması doğru bulunmamıştır” (YHGK, T. 16.04.1997, E. 97/2-129, K. 97/360). Aynı yönde Yargıtay 2.HD, T. 05.07.1983, E. 5957, K. 6131; Yargıtay 2.HD, T. 19.12.1985, E. 10156, K. 10923; YGHK, T. 10.02.1993, E. 1992/2-717, K. 1993/39; YGHK, T. 28.12.1994, E. 1994/2-625, K. 1994/905. Kararlar için bkz.: ÜSTÜNDAĞ Saim/KARSLI, Abdurrahim: Yargıtay Kararları Işığında Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun, Filiz Kitabevi, İstanbul 1996.

¹⁵² Tapu Kanununun m. 35 ile ilgili değerlendirme için bkz.: TANRIBİLİR, Mirasçılık Sıfatı, s. 723; ÖZEL, Sibel: Yabancıların Türkiye’de Taşınmaz Edinme Hakkı ile İlgili Tapu K. m. 35’te Yapılan Son Değişikliğin Değerlendirilmesi, İÜHFMD C: LXII, S. 1-2, 2004, s. 445; EKŞİ, Miras, s. 34-35.

hakkının tasfiye bedeli üzerinde devam etmesi gerektiği ileri sürülmüş ve m. 36'da yer alan kanuni sınırlamalara uyulmadığında olduğu gibi ya da o dönemki Köy Kanunu¹⁵³ uygulamasında olduğu gibi malın tasfiye edilebileceği ifade edilmişti¹⁵⁴.

2003 yılında 4916 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle Tapu Kanunu'nun 36. maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. Kanunun 35. maddesi ise değiştirilerek, karşılıklı olmak ve kanunî sınırlamalara uyulmak kaydıyla, yabancı uyruklu gerçek kişiler ile yabancı ülkelerde bu ülkelerin kanunlarına göre kurulan tüzel kişiliğe sahip ticaret şirketlerinin Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde taşınmaz edinebileceği kabul edilmiştir. Böylece bu değişiklikle ilk kez yabancı şirketlerin de kanunî şart ve sınırlamalara bağlı olarak Türkiye'de taşınmaz mal edinebileceği düzenlenmiştir. Aynı maddenin 2. fıkrası uyarınca, Türkiye ile arasında karşılıklı olmayan devlet vatandaşlarının kanunî miras yoluyla edindikleri taşınmaz malların intikal işlemleri yapılarak tasfiye edileceği ve bedele çevrileceği hükme bağlanmıştır. Ayrıca yabancı

¹⁵³ RG T. 07.04.1924, S. 68.

¹⁵⁴ TANRIBİLİR, Mirasçılık Sıfatı, s. 730-731. 2003 yılında 4916 sayılı Kanun yürürlüğe girene kadar Köy Kanununun 87. maddesine göre, yabancı gerçek ve tüzel kişilerin köylerde 'arazi ve emlak alması' yasaktı. Maddenin yabancıların köylerde kanuni miras yoluyla taşınmaz edinmesine izin verip vermediği ise doktrinde tartışmalı idi Kanunda yer alan "almak" ifadesini dar yorumlayan bazı yazarlar, Kanunun sadece taşınmaz mal "satın" almayı yasakladığı; bunun dışında kalan iktisapların, özellikle kanuni miras yoluyla iktisabın bu sınırlama haricinde kaldığını ileri sürerken uygulamada Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü farklı tarihlerde yayınladığı genelgelerde yabancıların köylerdeki taşınmazlar üzerinde miras haklarının bulunduğu; ancak intikal işleminden sonra yabancı mirasçı taşınmaz malı rızaen bir Türk vatandaşına devir ve temlik etmediği takdirde malın tasfiyesi yoluna gidileceğini belirtmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: FİŞEK, Hicri: Türkiye'de Yabancıların Aynı Haklardan İstifadesi", AÜHFD, C.7 (3), 1950, s. 432-433; SARGIN, Fügen: Yabancı Gerçek Kişilere Ait Taşınmaz Malların Tasfiyesi, Türkiye Barosu Dergisi, S. 1, 1992, s. 52-54. Bu uygulamanın hukuki dayanağı olmadığı zira Köy Kanunu'nda böyle bir hüküm mevcut olmadığı; dolayısıyla Kanunun 87. maddesinin lafzı ve amaçsal yorumu ile, yabancıların miras yoluyla taşınmaz mal edinme haklarını kabul ettikten sonra tasfiyeden bahsetmenin mümkün olmadığı Kanundan değil uygulamadan ortaya çıkan bu sınırlamanın, Anayasanın 16. maddesinde belirlenen "kanunla sınırlama" ilkesine ters düşeceği yönünde bkz.: SARGIN, Tasfiye, s. 53-54.

uyruklu gerçek kişiler ile yabancı ülkelerde bu ülkelerin kanunlarına göre kurulan tüzel kişiliğe sahip ticaret şirketlerinin otuz hektardan fazla taşınmaz edinebilmesi için gerekli olacak Bakanlar Kurulu izninin kanunî miras yoluyla intikal eden taşınmazlar için uygulanmayacağı; ancak yabancı uyruklu gerçek kişilerin ölüme bağlı tasarruflar yoluyla otuz hektardan fazla taşınmaz edinebilmesi için uygulanacağı ve izin verilmediği takdirde fazla miktarın tasfiye edilerek bedele çevrileceği hükme bağlanmıştır¹⁵⁵. Yabancı ülkelerde bu ülkelerin kanunlarına göre kurulan tüzel kişiliğe sahip ticaret şirketleri ya da diğer tüzel kişiler bakımından mirasla ilgili özel bir hükme yer verilmemiş; konuyla ilgili olarak Kanunun gerekçesinde belirtildiği için yabancı ticaret şirketlerinin ya da diğer tüzel kişilerin miras ölüme bağlı tasarruf yoluyla Türkiye’de taşınmaz edinmesinin mümkün olmayacağı ifade edilmiştir¹⁵⁶. Söz konusu değişiklikle Türkiye ile arasında karşılıklılık olmayan devlet vatandaşlarının kanunî miras yoluyla edindikleri taşınmazların intikal işlemleri yapılarak tasfiye edileceğine ve bedele çevrileceğine dair kabul edilen esas, karşılıklılık şartının gerçekleşmesinin mirasçılık sıfatına ilişkin olduğu, karşılıklılığın gerçekleşmemesinin miras hakkını ortadan kaldırdığı¹⁵⁷ yönündeki uygulama ve tartışmalara son verecek nitelikte olmuştur.

¹⁵⁵ Ayrıca yine aynı madde uyarınca, yabancı uyruklu gerçek kişiler ile yabancı ülkelerde bu ülkelerin kanunlarına göre kurulan tüzel kişiliğe sahip ticaret şirketleri lehine, taşınmaz üzerinde sınırlı ayni hak tesis edilmesi halinde karşılıklılık şartı aranmayacağı; kamu yararı ve ülke güvenliği bakımından, 35. maddenin uygulanmayacağı yerleri belirlemeye Bakanlar Kurulunun yetkili olduğu da hükme bağlandı.

¹⁵⁶ Bkz.: ÖZEL, s. 444, dp. 22.

¹⁵⁷ Özellikle 2003 değişikliği öncesi dönemi kapsayan miras davaları ile ilgili verilen Yargıtay kararlarında Türkiye’de bulunan taşınmaz tereke bakımından konu mirasçılık ehliyeti ya da hakkı bağlamında değerlendirilmiş ve özellikle karşılıklılık şartının yokluğu neticesinde miras hakkının da yokluğu sonucuna varılmıştır. (“.... mirasçılık ehliyeti yabancılar bakımından araştırırken kanunlarda yer alan kısıtlamaları da dikkate almak gerekir. Yabancı unsurlu veraset davalarında hak ehliyetini tespit bakımından kanuni tahditler ve mütekalibiyet (ülkeler arasında karşılıklı işlem) esaslı unsurlardandır. Muris 1932 yılında vefat etmiş olup miras ölümle açılacağına göre, mirasın açıldığı tarih olan 01.10.1932 tarihi itibarıyla karşılıklılık ve sonuç olarak mirasçıların miras hakkına sahip olup olamayacağının araştırılması gerekir.” Yargıtay 4. Hukuk Dairesi T.

4916 sayılı Kanun, 2005’de Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir¹⁵⁸. 07.01.2006 tarihinde de 5444 sayılı ‘Tapu Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun¹⁵⁹’un ise 26.07.2005 tarihinden geçerli olarak yayımı tarihinde yürürlüğe girmesi kabul edilmiştir (m. 3)¹⁶⁰. Bu Kanun ile 35. madde yeniden düzenlenmiştir. Maddenin yeni hali de karşılıklı olmak ve kanunî sınırlamalara uyulmak temel şartlarını muhafaza etmiş ve taşınmazların edinimini amaç, yer ve miktar gibi farklı açılardan da sınırlandırmışsa da Türkiye ile arasında karşılıklılık olan devlet vatandaşlarının kanunî miras yoluyla intikal eden taşınmazları için bu sınırlamaların uygulanmayacağı kabul edilmiştir (m. 35/5). Türkiye ile arasında karşılıklılık olmayan devlet vatandaşlarının kanunî miras yoluyla edindikleri taşınmaz ve sınırlı aynî hakların da intikal işlemleri yapılarak tasfiye edileceği kabul edilmiştir (m. 35/5)¹⁶¹. Ölümüne bağlı tasarruflarda

27.12.2018, E. 2018/3312, K. 2018/8504). Aynı yönde Yargıtay HGK Kararı T. 24.10.2001, E. 1992/2-717; K. 1993/39. Yargıtay HGK Kararı T. 24.10.2001, 2001/2-922, K. 2001/746; Yargıtay HGK Kararı, T. 10.02.1993, E. 1336, K. 1993.

¹⁵⁸ RG T. 26.04.2005, S. 25797.

¹⁵⁹ RG T. 07.01.2006, S. 26046.

¹⁶⁰ Anayasa Mahkemesi tarafından, iptal kararı sebebiyle yasal boşluk olmasının önlenmesi amacıyla iptal kararının yayımlandığı tarih olan 26.04.2005 tarihinden itibaren 3 ay sonra yürürlüğe girmesi ve bu süre içerisinde de yeni bir düzenleme yapılmasına karar verilmişse de 5444 sayılı Kanun ancak 07.01.2006 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanmış ve gecikmeden kaynaklanan yasal boşluk sebebiyle de Kanunun 26.07.2005 tarihinden geçerli olarak yayımı tarihinde yürürlüğe girmesi kabul edilmiştir.

¹⁶¹ ‘... mirasbırakan Yunan uyruklu olup 4.1.1988 tarihinde vefat etmiş; davacının mirasçılık belgesi verilmesi talebi mahkemece karşılıklılık şartı bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Tapu Kanununun 35. maddesinin ölüm tarihinde mer’i olan hükmüne göre, yabancı uyruklu gerçek kişiler, karşılıklı olmak ve kanunî sınırlamalara uyulmak kaydıyla Türkiye’de taşınmaz mal edinebilirler. Karşılıklılık mirasın açıldığı tarihe göre belirlenir. 5444 sayılı yasayla Tapu Kanununun 35. maddesinde yapılan değişiklikle getirilen ‘‘Türkiye Cumhuriyeti ile arasında karşılılık olmayan devlet vatandaşlarının kanuni miras yoluyla edindikleri taşınmaz ve sınırlı ayni hakların intikal işlemleri yapılarak tasfiye edileceğine’’ ilişkin hüküm, bu kanunun yürürlüğe girdiği 26.7.2005 tarihinden sonra açılan miraslar bakımından uygulama olanağına sahiptir. Şu halde, mirasbırakanın ölüm tarihi itibarıyla Türkiye ile Yunanistan arasında kanuni miras yoluyla

ise 35. maddenin ilk dört fıkrasında belirtilen kayıt ve sınırlamaların da uygulanacağı kabul edilmiş (m. 35/5); ancak ölüme bağlı tasarruflarla intikal eden ve kayıt ve sınırlamalara uygun olmayan taşınmazların akıbeti konusunda Kanun bir açıklık getirilmemiştir. Ancak Kanunun satın alma için öngörülen bütün kayıt ve sınırlamaları ölüme bağlı tasarruflarla gerçekleşen iktisaplarda da aynen uygulanmasını¹⁶² öngörmesinden hareketle, bu iktisaba konu olan taşınmazlar ve sınırlı aynî hakların da intikal işlemleri yapılarak tasfiye edileceği sonucuna varılabilir (m. 35/10).

11.4.2007 tarihli kararı ile Anayasa Mahkemesi 5444 sayılı Kanun ile Tapu Kanunu’nda yapılan değişikliklerin bir kısmını yine iptal etmiştir¹⁶³. Anayasa Mahkemesinin kararı doğrultusunda yapılan değişiklikler, 5782 Kanun¹⁶⁴ ile 15 Temmuz 2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 5782 sayılı Kanun ile Tapu Kanunu’nun 35. maddesi tamamen değiştirilmemiş; bu maddenin yedinci ve sekizinci fıkraları değiştirilmiştir¹⁶⁵.

taşınmaz mal edinilebilmesi yönünden hukuki ve fiili karşılıklılığın gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespiti zorunludur (Yargıtay 2. Hukuk Dairesi T. 15.04 2009 E. 2008/1565, K. 2009/7263).

¹⁶² DARDAĞAN, Esra: Yabancıların Taşınmaz Mal Edinmeleri ve Taşınmaz Mallar Üzerinde Sınırlı Ayni Haklardan Yararlanmaları Alanında Yeni Gelişmeler: Anayasa Mahkemesinin 14 Mart 2005 Tarihli Kararı ve 5444 Sayılı Kanuna Bakış”, KOÜHFD, S. 6, Ocak 2006, s. 63.

¹⁶³ RG T. 16.01.2008, S. 26758. Anayasa Mahkemesi, hukuksal boşluk kamu yararının ihlal edici nitelikte görüldüğünden, yeni düzenleme yapılabilmesi için yasama organına süre tanımak amacıyla iptal kararının Resmi Gazete’de yayımlanmasından başlayarak üç ay sonra yani 16.04.2008 tarihinde yürürlüğe girmesini uygun bulunmuştur. Anayasa Mahkemesinin kararı doğrultusunda yapılan değişiklikler, Tapu Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair 5782 Kanun ile ancak öngörülen şekilde 3 ay içinde değil gecikmeli olarak 15 Temmuz 2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

¹⁶⁴ RG T. 15.07.2008, S. 26937.

¹⁶⁵ Bu değişikliklerle 2003 yılında yürürlükten kaldırılan Tapu kanununun 36. maddesi de yeniden düzenlenmiştir. Maddeye göre yabancı yatırımcıların Türkiye’de kurdukları veya iştirak ettikleri tüzel kişiliğe sahip şirketlerin ana sözleşmelerinde belirtilen faaliyet konularını yürütmek üzere taşınmaz mülkiyeti veya sınırlı ayni hak edinebilecektir. Değişikliklerle ilgili ayrıntılı bilgi için bkz.: EKŞİ, Taşınmaz, s. 44-51.

Tapu Kanunu'nda günümüzde de geçerliliğini koruyan son değişiklik 2012 yılında 6302 sayılı Kanun¹⁶⁶ ile yapılmıştır. Söz konusu değişiklikle Türk hukukunda yabancıların taşınmaz mal edinebilmesi için aranan karşılıklılık şartı¹⁶⁷ kaldırılmıştır. Tapu Kanununun 35. maddesi yabancıların taşınmazlar üzerinde sınırlı ayni hak tesisi ve taşınmaz mal edinmeleri bakımından bu edinimin miras ya da satın alma ya da örneğin bağışlama yoluyla gerçekleşmesi bakımından fark gözetmemiş miras sebebiyle taşınmaz mülkiyeti edinme konusunda özel bir hükme yer vermemiştir. Bu sebeple Tapu Kanununun 35/1. maddesine göre yabancı gerçek kişilerin Türkiye'de miras yoluyla da taşınmaz edinimi ya da taşınmazlar üzerinde sınırlı ayni hak tesisi için iki temel şart ya da ilke mevcuttur: Kanuni sınırlamalara uymak ve uluslararası ikili ilişkiler yönünden ve ülke menfaatlerinin gerektirdiği hallerde¹⁶⁸ Cumhurbaşkanı tarafından belirlenen ülkelerin vatandaşı olmak¹⁶⁹.

Tapu Kanunu yabancıların taşınmaz mal edinimi bakımından temel ilkeleri belirlemenin yanı sıra, yabancıların taşınmaz mal edinmesi ve taşınmaz üzerinde sınırlı ayni hak tesisi bakımından bazı sınırlamalar da kabul etmiştir. Kanundaki sınırlamalara göre öncelikle, yabancı gerçek kişilerin edindikleri taşınmazlar ile bağımsız ve sürekli nitelikteki sınırlı ayni hakların toplam alanı, özel mülkiyete konu ilçe yüz

¹⁶⁶ RG 18.05.2012, S. 28296.

¹⁶⁷ 2003 yılında yapılan değişiklikle Tapu Kanununun 35. maddesinin miras hakkı üzerindeki etkisinin kaldırılmış olmasına rağmen mirasa ilişkin uyumsuzluklarda mirasbırakanın ölüm anındaki yasal düzenlemeler uygulanacağı için 19.07.2003 tarihinden önce gerçekleşen ölümlere ilişkin maddenin değişiklikten önceki içeriği esas alınarak uygulandı; bu durumun AİHS'e Ek 1 No'lu Protokolün 1. maddesine ve bu maddeyi esas alarak miras hakkını da mülkiyet hakkı kapsamına dahil eden AİHM içtihatlarıyla bağdaşmadığı ve dolayısıyla maddenin Ek 1 No'lu Protokolü esas alarak yorumlaması suretiyle yabancıların miras hakkı üzerindeki etkisini kaldırması gerektiği yönünde bkz.: ESEN, 683-690.

¹⁶⁸ Bu yetki kullanılırken hangi kısıtların esas alınacağı Kanunda düzenlenmemiştir.

¹⁶⁹ Konuyla ilgili Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Yabancı İşler Daire Başkanlığı; 2644 sayılı Tapu Kanununun 35.maddesine göre Türkiye'de taşınmaz edinebilecek ülke listesi kamuya açık olmayıp tek tek ülke bazında edinim durumunun herhangi bir il müdürlüğünden öğrenilmesi mümkün olduğu yönünde açıklama için bkz.: <https://www.tkgm.gov.tr/tr/icerik/sik-sorulan-sorular> (01.11.2019).

ölçümünün yüzde onunu ve kişi başına ülke genelinde otuz hektarı geçemeyecektir (m. 35/1). Ancak Cumhurbaşkanı kişi başına ülke genelinde edinilebilecek miktarı iki katına kadar artırmaya yetkilidir. Kanuna göre m. 35/1 kapsamındaki sınırlamalar dışında miras yoluyla edinilen taşınmazlar ve sınırlı ayni haklar, Maliye Bakanlığınca verilecek bir yılı geçmeyen süre içinde maliki tarafından tasfiye edilmediği takdirde tasfiye edilerek¹⁷⁰ bedele çevrilir ve bedeli hak sahibine ödenir (m. 35/6). Dolayısıyla bu durumda yabancı taşınmaz mal üzerinde mülkiyet hakkı iktisap edilebilecek ancak bu haktan doğan tasarruf yetkisi tasfiye ile sınırlı olacaktır. Kanunun bu maddesinde sadece 35. maddenin 1. fıkrasındaki sınırlamalara atıf yapılırken maddenin 3. fıkrasında yer alan ve Cumhurbaşkanıya, ülke menfaatlerinin gerektiği hallerde yabancıların taşınmaz ve sınırlı ayni hak edinimlerini; ülke, kişi, coğrafi bölge, süre, sayı, oran, tür, nitelik, yüzölçüm ve miktar olarak belirleyebilme, sınırlandırabilme, kısmen veya tamamen durdurabilme veya yasaklayabilme yetkisi veren sınırlamalara atıf yapılmaması eleştirilmiş ve bu konuda 3. fıkra da yer verilen kısıtlamaların, miras sebebiyle yapılacak edinimler bakımından da uygulanması gerektiği; bu kısıtlamaların mevcudiyeti halinde de m. 35/6 gereği maliki tarafından tasfiye hükümlerinin uygulanması gerektiği ifade edilmiştir¹⁷¹.

Tapu Kanunu, yabancı tüzel kişilerin Türkiye’de mirasçı olarak atanma yoluyla taşınmaz edinme ve taşınmaz mallar üzerinde sınırlı aynî hak tesis edebilme bakımından özel bir hüküm içermemektedir. Kanuna göre, yabancı ülkelerde kendi ülkelerinin kanunlarına göre kurulan tüzel kişiliğe sahip ticaret şirketleri ancak özel kanun hükümleri¹⁷² çerçevesinde taşınmaz mal edinebilir ve taşınmaz mallar

¹⁷⁰ Taşınmaz mala özgü bir husus olan tasfiye işleminin sınırlı aynî haklar bakımından (özellikle eşya hukuku bakımından devredilmesi mümkün olmayan intifa ve oturma hakkı gibi aynî hakların) nasıl uygulanacağı konusunun belirsiz olması yönünde bkz.: DARDAĞAN, s. 64.

¹⁷¹ Ekşi, Taşınmaz, s. 144,145.

¹⁷² Söz konusu özel Kanunlara örnek olarak, Maden Kanunu, Turizmi Teşvik Kanunu, Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu, Endüstri Bölgeleri Kanunu gösterilebilir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: EKŞİ, Taşınmaz s. 209-230. Bu bağlamda örneğin 4737 sayılı Endüstri Bölgeleri Kanununa (RG T. 19.01.2002, S. 24645) göre kurulan üretim bölgeleri içindeki taşınmaz mallar üzerinde yasanın 4. maddesi gereğince yabancı ticaret şirketleri lehine irtifak hakkı tesis edilebilmektedir. Bkz.: Tapu Sicil uygulamaları Kitabı, s. 628.

üzerinde sınırlı aynî hak tesis edebilir (m. 35/3). Kanun, ayrıca, yabancı uyruklu gerçek kişilerle yabancı ülkelerde kendi ülkelerinin kanunlarına göre kurulan tüzel kişiliğe sahip ticaret şirketleri dışındakilerin Türkiye’de taşınmaz mal edinmeyeceğini ve lehlerine sınırlı aynî hak tesis edilemeyeceğini hükme bağlamıştır (m. 35/4). Görüleceği üzere 35. maddede yabancı ülkelerde kendi ülkelerinin kanunlarına göre kurulan tüzel kişiliğe sahip ticaret şirketleri dışındakilerin Türkiye’de taşınmaz mal edinmeyeceğini ve lehlerine sınırlı aynî hak tesis edilemeyeceğini yönündeki içerik korunmuştur. Genel olarak Türk hukukunda yabancı tüzel kişilerin, ölüme bağlı tasarruf yoluyla mirasçı olabilmelerine engel bir hüküm yoksa da yabancı gerçek kişilerin olduğu gibi yabancı tüzel kişilerin de ölüme bağlı tasarruf yoluyla kendilerine miras bırakılan Türkiye’deki taşınmaz malı edinebilmeleri ya da taşınmaz mallar üzerinde sınırlı aynî hak tesis edebilmeleri yabancılar hukukunda bulunan kanunî şart ve sınırlandırmalar çerçevesinde değerlendirilmelidir. Tapu Kanuna göre sadece tüzel kişiliğe sahip ticaret şirketleri¹⁷³; ancak özel kanunların hükümleri çerçevesinde taşınmaz mal edinebilecek/taşınmaz mal üzerinde sınırlı aynî hak tesis edebilecektir. Bu sebeple söz konusu şirketler dışındaki tüzel kişiler Türkiye’de taşınmaz mal edinmeyecek/taşınmaz mal üzerinde lehlerine sınırlı aynî hak tesis edilemeyecektir.

Tapu Kanunu m. 35/1 yabancıların kanunî sınırlamalara uymak kaydıyla Türkiye’de taşınmaz mal edinebileceğini hükme bağlamıştır(m. 35). Söz konusu sınırlamaların yer aldığı kanunlardan biri de Askerî Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanunu olup Kanun, miras yoluyla taşınmaz mal edinilmesi hususunu düzenlememiştir. Ancak Kanun uyarınca 1. derece askeri yasak bölgelerde¹⁷⁴ bulunan tüm taşınmaz mallar kamulaştırılacaktır (m. 7). Özel ya da askeri güvenlik

¹⁷³ Yabancı ticaret şirketleri dışında kalan yabancı dernek, vakıf, kooperatif, cemiyet, topluluk, cemaat gibi tüzel kişiliğe haiz kurum ve kuruluşların ise ülkemizden taşınmaz mal edinimleri mümkün bulunmamaktadır. Bkz:Tapu Sicil uygulamaları Kitabı, s. 628.

¹⁷⁴ Kanuna göre, Cumhurbaşkanı kararı ile kurulabilen veya kaldırılabilen askeri yasak bölgeler 1. ve 2.derece askeri yasak bölge olmak üzere ikiye ayrılır (m. 2/1).

bölgelerinde¹⁷⁵ bulunan gerçek ve tüzel kişilere ait mallar da kamulaştırılabilir (m. 22)¹⁷⁶ . Yine Kanuna göre 2. derece askeri yasak bölgelerde de yabancı gerçek ve tüzel kişilerin taşınmaz mal edinmeleri yasaklanmış (m.9/b) ve bölgede yabancıların ait olan taşınmaz malların tasfiyesine karar vermede, tasfiye şekil ve şartlarını belirlemede Cumhurbaşkanına yetki verilmiştir (m.9/b). Kanunda miras yoluyla edinilen taşınmazlar bakımından istisnaya yer verilmediği dikkate alındığında bu hükümlerin miras sebebiyle gerçekleşecek kazanımlar bakımından da uygulanacağı söylenebilir¹⁷⁷ .

Türk hukukunda yabancıların Türkiye’de bulunan taşınmaz mallar üzerinde miras ya da sağlararası işlemlerle taşınmaz edinmesini sınırlandıran bir diğer kanun da 1062 sayılı Mukabele-i Bilmisil Kanunu’dur. Kanuna göre, idari kararlarla veya olağanüstü veya istisnai kanunlarla Türk vatandaşlarının mülkiyet hakkını kısmen veya tamamen sınırlandıran devletlerin Türkiye’deki tebaasının mülkiyet hakkı Cumhurbaşkanı kararıyla, mukabele-i bilmisil (karşı işlem)¹⁷⁸ olmak üzere kısmen veya tamamen sınırlandırılabilir ve taşınır ve taşınmaz

¹⁷⁵ Askeri güvenlik bölgeleri Genelkurmay Başkanlığınca, kamu ve özel kuruluşların çevresindeki özel güvenlik bölgeleri ise Cumhurbaşkanınca kurulabilir veya kaldırılabilir (m. 3).

¹⁷⁶ Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Yönetmeliği (RG 30.04.1983/18033) uyarınca bu bölgeler içinde kalan ve kamulaştırılmayan mallar yabancı uyruklu gerçek ve tüzel kişilere satılamaz devredilemez ve kiralanamaz (m. 24).

¹⁷⁷ Nitekim Tapu Kanunu da , askeri yasak bölgeler, askeri güvenlik bölgeleri ile stratejik bölgelere ait harita ve koordinat değerlerinin; bu yerlere ait değişiklik kararlarına ait harita ve koordinat değerlerinin Millî Savunma Bakanlığınca, özel güvenlik bölgeleri ve değişiklik kararlarına ait harita ve koordinat değerleri ise İçişleri Bakanlığınca aynı sürede Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünün bağlı olduğu Bakanlığa verileceği ve tapu işlemlerinin gönderilen belge ve bilgilere göre yürütüleceği hükmeye bağlanmıştır (m. 35/5).

¹⁷⁸ İdarenin ve mahkemelerin karşılıklılık anlayışı ve uygulamasında karşılıklılığın kapsamını tayin bakımından karşı işlem (mukabele-i bilmisil)’ kavramının etkisi görüldüğu ve hakkın kazanılmasında aranan ‘karşılıklılık’ olmayıp ‘karşı işlem (mukabele-i bilmisil)’ olduğu yönündeki eleştiriler için bkz.: SARGIN, Taşınmaz Mal, s. 70, vd.; TANRIBİLİR, Mirasçılık Sıfatı, s. 712-719.

mallarına el konulabilir (m. 1)¹⁷⁹. Kanun kapsamında Arnavutluk, Lübnan, Suriye, Bulgaristan ve Yunanistan'a¹⁸⁰ karşı Bakanlar Kurulu

¹⁷⁹ Kanuna göre tedbir amaçlı el konulan taşınmaz malların gelirleri; bu mallar tasfiye edilmişse tasfiye bedeli yabancı devletin uygulaması nedeniyle zarar gördüğünü ispat eden Türk vatandaşlarına dağıtılabilir (m. 1/2).

¹⁸⁰ ‘..... 1062 Sayılı Mukabele-i Bilmisil Kanunu ve bu Kanuna göre çıkarılmış olan 2.11.1964 tarihli 6/3801 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararname ile Yunan Hükümetinin her çeşit tedbir ve muamelelerine karşılık olmak üzere, düzenlenen bu kararname el koyma amaçlı olmayıp, sadece Yunan uyruklu kişilerin Türkiye’deki taşınmaz malları üzerindeki temlik tasarruflarının durdurulması amaçlanmıştır. Hemen belirtilmelidir ki, ‘temlik tasarruf’ sözcüğü, hukukta kazandırıcı işlem, başka bir ifadeyle, mülkiyet geçiren işlem, yani taşınmazlarda tescil ve taşınırlarda teslim işlemini ifade eder; ‘durdurma’ sözcüğü de Türkçede ‘şimdilik ve geçici bir süre için önlem alma’ manasında kullanılır. Şu hale göre, anılan Kanunun ve Kararnamenin amacı temlik tasarruflar dışındaki hukuksal işlemleri temelden geçersiz kılmak değildir. Öyleyse gerek satış vaadi gibi hayatta iken hüküm ifade eden borçlandırıcı işlemler gerekse mirasçı nasbı ve muayyen mal vasiyeti gibi tasarruflar birer borç doğurucu işlem olarak geçerlidirler ve hukuki sonuçlarını meydana getirirler. Ne var ki, 1964 tarihli Bakanlar Kurulu Kararnamesi gereğince temlik tasarruflar durdurulmakla, borç doğuran bu hukuksal işlemlerin ifası ve yerine getirilmesi, yani taşınmazların satışı vaad edilen yahut mirasçı nasb edilen, vasiyet edilen adına tapuya tescili, talep edilemeyeceğinden; Kararname yürürlükte bulunduğu süre içinde adli ve idari makamlar bu işlemleri yapamayacaklarından, bu kararname yürürlükte olduğu sürece anılan işlemlerin gerçekleşmesi olanaklı değildir. Dahası, bu Kararnamenin getirdiği önlemler geçici olduğu gibi; yine bu kararnameye dayanılarak verilen mahkeme kararı dahi geçici niteliktedir ve bir hakkın varlığını veya yokluğunu tesbit eden veya bir hakkı ihdas eden yahut ortadan kaldıran kesin hüküm niteliğinde değildir. Nitekim, ‘...temlik tasarrufların durdurulması ile ilgili’ 1964 tarihli Bakanlar Kurulu Kararnamesi, 3.2.1988 tarih, 88/12592 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlükten kaldırılmış; bu kararnameye ek olarak çıkarılan Bakanlar Kurulu’ nun 23.3.1988 tarih, 1998/12757 Sayılı kararnamesi ile de: ‘Yürürlükten kaldırılmış bulunan 2.11.1964 tarih 6/3801 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararnamesi zamanında, ölüme bağlı tasarruf yolu ile lehlerine hak tesisi amaçlanan kişiler veya veraset yolu ile yasal mirasçılar adına tescil edilmemiş olan gayrimenkullerin anılan kişiler adına tesciline imkan sağlanması’ kararlaştırılmış ve bu kararname 24.3.2008 gün ve 19764 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Böylece, temlik tasarrufların yapılmasına engel teşkil eden Kararname ortadan kalkmakla; bu kararname zamanında ölüme

kararnemeleriyle mukabele-i bilmisil tedbirleri uygulanmıştır¹⁸¹. 1 Ekim 1966 tarihli Bakanlar Kurulu Kararına¹⁸² dayanılarak çıkarılan ve hâlâ yürürlükte olan Suriye Uyrukluların Mallarının Tespiti ve Bu Mallara El Konulması Hakkında 1966 tarihli Yönetmelik¹⁸³ ile Suriye uyruklu gerçek ve tüzel kişilerin taşınmazlarına Hazine tarafından mukabele-i bilmisil tedbiri olarak el konulmuştur¹⁸⁴. 1967 tarihinde de Suriye Uyruklu Özel ve Tüzel Kişilerin Hazinece Elkonulan Mallarının İdaresi Hakkında Yönetmelik¹⁸⁵ ile de el konan malların idaresi Hazineye bırakılmıştır. Söz konusu tedbirler Suriye uyruklu mirasçılara intikal edecek taşınmazlar yönünden de uygulanacaktır¹⁸⁶.

bağlı tasarruf yolu ile lehlerine hak tesisi amaçlanan kişiler veya veraset yolu ile yasal mirasçılar adına tescil edilmemiş olan gayrimenkullerin anılan kişiler adına tescili de olanaklı hale gelmiştir.’(YHGK, T. 01.02.2012, E. 2011/3-595, K. 2012/33).

¹⁸¹ Türkiye’nin karşı işlem (mukabele-i bilmisil) uygulamaları hususunda ayrıntılı bilgi için bkz. SARGIN, Taşınmaz Mal, s. 147-156.

¹⁸² Bakanlar Kurulu tarafından Mukabele-i Bilmisil Kanununa dayanılarak 1939, 1942, 1957 ve 1966 yıllarında çıkarılan kararnemelerle Suriye vatandaşlarının Türkiye’deki taşınmaz mallarına el koyulmuştur. Ayrıntılı bilgi için bkz.: SARGIN, Taşınmaz Mal, s. 147-156. ÜÇÜNCÜ, Sezen: 6302 Sayılı Kanun’un Yürürlüğe Girmesinden Sonra Yabancı Uyruklu Gerçek Kişilerin Satın Alma Yolu İle Türkiye’de Taşınmaz Mülkiyeti Edinimi, MHB, Cilt: 34, Sayı: 2, 2014, s. 123-127.

¹⁸³ RG T. 17.10.1966, S. 12428.

¹⁸⁴ Bu yönetmeliğe göre; Suriyelilere ait olan ve bu nedenle el konulan taşınır ve taşınmaz mallar ile her türlü hak ve menfaatlerin idaresinden meydana gelen tutar ve Maliye Bakanlığı tarafından mal sandıklarına devrine lüzum gösterilen paralar, mal sandıklarına “Suriye uyruklu özel ve tüzel kişilere ait mallar” adıyla adi emanetler defterinde açılan partiye kaydolunur (m. 35).

¹⁸⁵ RG T. 06.11.1967, S. 12743.

¹⁸⁶ ‘... Suriye uyruklu kişilerin Türkiye’de bulunan taşınmaz malları yönünden 1062 sayılı Kanun ile ve 13.11.1939 gün ve 2/10250 sayılı, 18.11.1957 gün ve 4/9697 sayılı Bakanlar Kurulu Kararnemeleri ile kısıtlamalar getirilmiş, bu kararnemeler ile Suriye uyruklu kişilerin Türkiye’de bulunan taşınmazlarının her türlü tedavülü yasaklanmış, üzerlerinde aynı hak kurulması da önlenmiştir. 01.10.1966 gün ve 6/7104 sayılı Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile de bu gibi mallara vaziyet edilmesi kararlaştırılmıştır. Anılan bu kısıtlayıcı hükümlerin Suriye uyruklu mirasçılara intikal edecek taşınmazlar yönünden de uygulanacağı

Yabancıların miras yoluyla taşınmaz edinmesini veya bu mallar üzerinde sınırlı ayni hak tesisini sınırlandıran güncel kurallar ile ilgili olarak doktrinde bu kuralların miras hakkı¹⁸⁷ ile değil terekenin iktisabı ile ilgili olduğu, yabancıların miras yoluyla taşınmaz iktisabının bu konuda genel ilke ve şartları düzenleyen Tapu Kanunu m. 35/1'e tabi olduğu; bu sebeple de ilgili hükme aykırılık halinde iktisabın gerçekleşmeyeceği ifade edilmiştir¹⁸⁸. Söz konusu hükümlerin mirasın iktisabı ile ilgili olduğunu ve MÖHUK m. 20/2 gereği Türk hukukunda yer alan kuralların uygulanması gerektiği değerlendiren bir diğer yazara göre de Türkiye'de bulunan taşınmaz terekenin intikalini sağlayacak tapu işlemleri bakımından konu kanunlar ihtilâfı ile birlikte yabancılar hukukunun uygulama alanına girmektedir¹⁸⁹. Aynı doğrultuda bir başka yazara göre de bu kurallar yabancıların Türkiye'deki taşınmaz terekeyi miras yoluyla iktisabı ile ilgili olsa da Türk hukukunda yer alan sınırlandırıcı kurallar sebebiyle iktisap mümkün değilse, yabancıların mirası iktisap ehliyeti olmayacağından mirasçılık belgesi talebiyle açılan davanın reddedilmesi gerekir; ancak mirası iktisap ehliyeti varsa miras payı TMK'ya göre tespit edilebilir¹⁹⁰.

Kanaatimizce de yabancıların miras yoluyla taşınmaz edinmesini veya bu mallar üzerinde sınırlı ayni hak tesisini sınırlandıran kurallar

kuşkusuzdur' (Yargıtay 14. Hukuk Dairesi, T. 21.03.2019, E. 2016/8239, K. 2019/2548).

¹⁸⁷ Ancak Yargıtay Türkiye'de bulunan taşınmazlar bakımından karşılıklılık şartının kaldırılmasından sonra 6302 sayılı Kanun döneminde, verilen bir kararında da mirasçılık belgesi verilmesi talebi üzerine Letonya vatandaşı olan mirasçı bakımından değerlendirme yapılırken 6301 sayılı Kanuna göre Letonya'nın Bakanlar Kurulunun belirlediği ülkeler arasında olup olmadığının ilgili kurumdan sorulmak suretiyle tespitine, Türkiye ile Letonya arasında miras yoluyla mülk edinmeye yönelik sınırlama olup olmadığının saptanmasına ve mirasın ölüm tarihi itibarıyla miras yoluyla mülk edinmeye yönelik sınırlama olduğu takdirde gayrimenkuller yönünden mirasın eşinin mirasçı olamayacağına gözetilmesi gerektiğine karar vermiştir. Yargıtay 14. HD, T. 04.12.2017, E. 2016/7363, K. 2017/9059.

¹⁸⁸ ÇELİKEL, Aysel / ÖZTEKİN GELGEL, Günseli: Yabancılar Hukuku, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 348.

¹⁸⁹ TANRIBİLİR, MÖHUK, s. 140.

¹⁹⁰ EKŞİ, Miras, s. 72.

mirasçılık sıfatına değil mirasın iktisabına yöneliktir¹⁹¹. Türkiye’de bulunan taşınmaz tereke bakımından yabancıların mirasçılık sıfatı MÖHUK m. 20/1 uyarınca miras statüsü olan Türk hukukuna, TMK’ya göre belirlenir. Türkiye’de bulunan taşınmaz tereke bakımından mirasın iktisabı da MÖHUK m. 20/2 gereği Türk hukukuna göre gerçekleştirilir. TMK uyarınca mirasçılar, mirasbırakanın ölümü ile mirası bir bütün olarak, kanun gereğince kazanacaklarından, Kanunda öngörülen ayrık durumlar saklı kalmak üzere mirasbırakanın aynı haklarını da doğrudan doğruya kazanırlar (m. 599). Nitekim Kanun, mirası taşınmaz mülkiyetinin istisnai olarak tescilsiz kazanılmasını sağlayan hallerden biri olarak düzenlenmiştir (m. 705/2). Ancak aynı madde gereği malikin tasarruf işlemleri yapabilmesi, mülkiyetin tapu kütüğüne tescil edilmiş olmasına bağlıdır. Türkiye’de bulunan taşınmaz malların yabancılar adına tescili¹⁹² ise Tapu Kanunu m. 37’de açıklandığı üzere mirasçılık belgelerine istinaden yapılacaktır¹⁹³. Mirasçılık belgesi bir yandan mirasın kendiliğinden intikal ettiği kişilerin mirasçı sıfatlarını ispat etmelerine yarayan¹⁹⁴ bir belgeyken bir yandan da terekeye dâhil mal ve haklar üzerinde mirasçıların tasarrufta bulunabilmelerini sağlayan bir belgedir. Yukarıda da ifade edildiği üzere belge düzenlenirken yabancıların Türkiye’de bulunan taşınmaz tereke bakımından mirasçılık sıfatı MÖHUK m. 20/1’e göre TMK hükümlerince belirlenir. Türkiye’de bulunan taşınmaz terekenin mirasçı tarafından iktisabı da MÖHUK m. 20/2 gereği Türk hukukuna göre gerçekleştirilir. Tapu Kanunu m. 37’de de açıklandığı üzere yabancı gerçek kişilerin tapuda intikal işleri mirasçılık belgesine istinaden yapılacağından, tescil için mirasçılık belgesine ihtiyaç duyulur. Belgenin düzenlendikten sonra (aksi her zaman

¹⁹¹ TANRIBİLİR, *Mirasçılık Sıfatı*, s. 730-731; BARAN ÇELİK, *Ölüme Bağlı Tasarruflar*, s. 135; ÇELİKEL / ÖZTEKİN GELGEL, s. 348. Yargıtay da 18.04.2019, tarihli bir kararında Mahkemece mirasbırakanın ölüm tarihine göre Türkiye ile ABD arasında taşınmazların miras yoluyla intikaline ilişkin olarak karşılıklılık mevcut olup olmadığının tespit edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bkz. dp. 148.

¹⁹² Tapu memurunun, mirasçılık belgesinin içeriğinin doğruluğunu araştırma yetkisi yoktur. Bkz.: KOCAĞA, s. 100.

¹⁹³ Tapu Sicili Tüzüğünde de aynı hakların tescili istemi yasal veya atanmış mirasçılar tarafından yapılırsa tescil için yetkili merciler tarafından verilmiş mirasçılık belgesi aranacağını ayrıca resmi senet düzenlenmesi gerekmediği düzenlemiştir (m. 21/a).

¹⁹⁴ AKBİYİK, s. 488.

ispat edilebilse de) terekeye dâhil taşınmaz/sınırlı aynı hak üzerinde tasarruf yetkisi sağlama fonksiyonu, belge düzenlenirken Türk hukukunda yabancıların miras yoluyla taşınmaz edinmesini veya bu mallar üzerinde sınırlı aynı hak tesisini sınırlandıran kuralların da dikkate alınmasını zorunlu kılar; zira¹⁹⁵ bu sınırlamalar, yabancıların TMK hükümlerince mirasçılık sıfatı kazanmasına rağmen taşınmazın kendisini elde etmesini ya da üzerinde serbestçe tasarruf edebilmesini önler. Kanaatimizce mahkemeler tarafından mirasçılık belgesi düzenlenmesi talepleri değerlendirilirken, yabancı mirasçıların Türkiye’de bulunan taşınmaz tereke bakımından mirasçılık sıfatı yok sayılarak talepleri reddedilmemeli; belge düzenlenirken mahkeme tarafından bu sınırlamaların varlığı zaten araştırılacağı için aykırılık halinde buna dair tespit ve ilgili Kanunlara göre aykırılığa bağlanan sonuç yani tasfiye, kamulaştırma ya da tedbir, uygulamada da netlik ve kolaylık sağlayacağı için¹⁹⁶ mirasçılık belgesinde gösterilmelidir¹⁹⁷. Aykırılık halinde tasfiye ya da kamulaştırma öngörüldüğünde de kamulaştırma/tasfiye bedelinin hak sahibine verilmesi mirasçı bakımından miras hakkının eşya üzerinde olmasa da bedeli üzerinde

¹⁹⁵ Aynı doğrultuda bkz.: TANRIBİLİR, MÖHUK, s. 140.

¹⁹⁶ Bu şekilde tescille birlikte tasarruf yetkisini kısıtlayan ya da yasaklayan şerhler ilgili taşınmazın kayıtlı olduğu tapu kütüğünün şerhler sütununa yazılabilir. Tapu Sicil Tüzüğüne göre, kütüğün şerhler sütununa kişisel haklar, tasarruf yetkisini kısıtlayan veya yasaklayan şerhler, geçici tescil şerhleri ile kanunlarda öngörülen diğer hususlar yazılır (m. 46). Bu noktada Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Yabancı İşler Dairesi Başkanlığının 19.06.2015 tarihli Genelgesi örnek olarak gösterilebilir. Genelgeye göre, Suriye vatandaşlarının miras yoluyla intikal edecek mallarında 1062 sayılı Kanun uyarınca alınan muhtelif Bakanlar Kurulu Kararları gereğince tasfiye yoluna gidilmeyip sicillerine “1062 sayılı Kanun uyarınca Hazinece el konulmuştur” şerhinin konulması gerekmektedir. Genelge için bkz.: <https://www.tkgm.gov.tr/sites/default/files/icerik/ekleri/suriye.pdf> (01.11.2019).

¹⁹⁷ ‘...Yabancı mirasbırakan hakkında mirasçılık belgesi verilmesini engelleyen bir hüküm bulunmadığından Yunan uyruklu mirasçı bakımından mirasçılık belgesi düzenlenirken Türkiye’de bulunan taşınmazlar yönünden Tapu Kanunu’nun 35. maddesinde öngörülen kısıtlamaların belirtilmesinin düşünülmesi, toplanan ve toplanacak deliller bir arada değerlendirilerek sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken Mahkemece yazılı şekilde hüküm kurulması bozmayı gerektirmiştir’ (Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, T. 20.06.2014 E. 2013/21375, K. 2014/13039).

devam ettiğini göstermekte¹⁹⁸; tedbir kararı verildiğinde de -istisnai durumlar saklı olmakla birlikte¹⁹⁹- tedbir kararı yürürlükte olduğu sürece kazandırıcı tasarruflara izin verilmese de karar kaldırıldığında bu imkân verilebilmektedir²⁰⁰. Nitekim Tapu Kanunu’nda 2003 yılında yapılan değişiklik de mirasçı bakımından miras hakkının eşya üzerinde olmasa da bedeli üzerinde devam ettiği sonucunu ortaya koymaktadır. Kanunda açıkça düzenlenmese de²⁰¹ aksi de düzenlenmediğinden miras yoluyla edinilen taşınmaz bakımından Kanundaki sınırlamalara aykırılık halinde öngörülen tasfiyeden önce intikalin gerçekleşeceği²⁰² sonucuna varılabileceği gibi²⁰³ tasfiye bedelinin hak sahibine verilmesi de miras hakkının tasfiye bedeli üzerinde devam ettiğini ortaya koymaktadır²⁰⁴.

¹⁹⁸ TANRIBİLİR, MÖHUK, s. 140.

¹⁹⁹ Ancak Mukabele-i Bilmisil Kanuna göre tedbir amaçlı el konulan taşınmaz mallar tasfiye edilmişse tasfiye bedeli yabancı devletin uygulaması nedeniyle zarar gördüğünü ispat eden Türk vatandaşlarına dağıtılabilir (m. 1/2).

²⁰⁰ Yunanistan vatandaşlarının temlik tasarrufların yapılmasına engel teşkil eden Kararname yürürlükten kaldırıldığında ; bu kararname zamanında ölüme bağlı tasarruf yolu ile lehlerine hak tesisi amaçlanan kişiler veya veraset yolu ile yasal mirasçılar adına tescil edilmemiş olan gayrimenkullerin mirasçıları adına tescili de olanaklı hale gelmiştir. Bkz.: dp. 180.

²⁰¹ Kanunda açık düzenleme olmaması sebebiyle uygulamada mirasçılık belgesi düzenlenmesinde sorun yaşandığı yönünde bkz.: EKŞİ, Taşınmaz, s. 144.

²⁰² Konuyla ilgili 1734 sayılı 06.08.2012 tarihli Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünün Genelgesinde de miras yoluyla intikallerde, öncelikle intikalin yapılacağı ve daha sonra tasfiye sürecinin işletileceği belirtilmiştir. Bkz.: [https://www.kanunum.com/files/2012-1734%20\(1\).pdf](https://www.kanunum.com/files/2012-1734%20(1).pdf) (05.12.2019).

²⁰³ Tapu Kanununda düzenlenen tasfiye ile ilgili hükümlerde Türkiye’de bulunan taşınmaz terekenin Kanunla belirlenen sınırların dışında kalması durumunda, miras yoluyla edinilen taşınmazın tasfiyesinin verilecek süre içinde öncelikle ‘maliki’ tarafından yapılacağına dair ifadesi değerlendirildiğinde, taşınmazların tasfiyeden önce mirasçılar adına tescil edileceği yani intikalin gerçekleşeceği sonucuna varılabilir.

²⁰⁴ Bununla birlikte yabancıнын miras sebebiyle maliki olduğu taşınmaz üzerinde, TMK tarafından malike tanınan, hukuk düzeninin sınırları içinde maliki olduğu şey üzerinde dilediği gibi kullanma, yararlanma ve tasarrufta bulunma yetkisi (m. 683/1) Kanun tarafından tasfiye ile sınırlandırılmıştır.

Yabancıların miras yoluyla taşınmaz edinimi hususunda mevcut ilke ve kanuni sınırlamalar değerlendirilirken dikkate alınması gereken bir diğer husus da buldukları ülkedeki hukuki durumları, milletlerarası teamül, milletlerarası anlaşmalar ya da iç hukuk kurallarınca diğer yabancılara göre özellik arz eden özel statülü yabancılar²⁰⁵, vatansızlar ile Türk vatandaşlığını kaybeden kişilerin bu sınırlamalardan etkilenip etkilenmeyeceğidir. Konumuz bağlamında öncelikle Kanun gereği Türkiye’de (miras yoluyla) taşınmaz mülkiyeti edinme bakımından Türk vatandaşlarına tanınan haklardan yararlanan özel statülü yabancıların tespiti gerekecektir. Yürürlükte olan mevzuat değerlendirildiğinde bu yabancıların; Türk vatandaşı olup çıkma izni olarak Türk vatandaşlığını kaybeden yabancılar (Mavi Kartlılar), uzun dönem ikamet izni ve süresiz çalışma izni sahibi yabancılar, Turkuaz Kart hamilleri ile KKTC vatandaşları oldukları söylenebilir²⁰⁶.

Türk Vatandaşlığı Kanunu hangi yabancıların Mavi Kart sahibi olabileceğini ve bu yabancıların sahip olabilecekleri hakları genel olarak 28. maddesinde düzenlemiştir. Kanuna göre, millî güvenliğe ve kamu düzenine ilişkin hükümler saklı kalma kaydıyla, doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler ve üçüncü dereceye kadar olan altsoyları, bu maddede belirtilen istisnalar dışında Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam ederler (m. 28/1). Cumhurbaşkanı gerekli görmesi halinde üçüncü dereceden itibaren hangi dereceye kadar olan altsoyların bu maddede tanınan haklardan faydalanabileceğini belirleyebilir (m. 28/4). Bu madde kapsamında bulunan kişilere, talepleri halinde bu maddede belirtilen haklardan faydalanabileceklerini gösteren Mavi Kart düzenlenir (m. 28/6). İlgili maddede sayılan istisnalar seçme ve seçilme, muafin araç veya ev eşyası ithal etme haklarıdır. Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik²⁰⁷ konuyla ilgili daha ayrıntılı bir düzenleme getirmiştir. Yönetmeliğe göre, bu kişilerin Türkiye’deki ikamet, seyahat, çalışma, yatırım, ticari faaliyet, miras, taşınır ve taşınmaz iktisabı ile ferağı gibi konulara yönelik işlemler, ilgili kurum ve

²⁰⁵ DOĞAN, Vahtit: Türk Yabancılar Hukuku, 4. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2019, s. 16.

²⁰⁶ BARAN ÇELİK, Neşe: Güncel Gelişmeler Işığında Türk Vatandaşlığının İstisnai Haller Kapsamında Kazanılması, TBB Dergisi 2017 (130), s. 379-380. DOĞAN, Yabancılar, s. 29.

²⁰⁷ RG 06.04.2010, S. 27544.

kuruluşlarca Türk vatandaşlarına uygulanmakta olan mevzuat çerçevesinde yürütülür (m. 52/2). Dolayısıyla mavi kart hamili yabancılar Türkiye’de miras yoluyla taşınmaz edinimi/taşınmaz üzerinde sınırlı aynı hak tesisi bakımından herhangi bir şart ya da sınırlamaya tabi tutulmadan Türk vatandaşı gibi muamele görecektir. Bununla beraber söz konusu hakkın tanınmasında ya da uygulanmasında, mavi kartlılara tanınan hakların TVK gereği millî güvenliğe ve kamu düzenine ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla tanındığı da dikkate alınmalıdır²⁰⁸. Türk hukukunda mavi kartlı yabancılarla tanınan bu haklar benzer şekilde YUKK uyarınca uzun dönem ikamet izni bulunan yabancılarla tanınmıştır (m. 44)²⁰⁹. Kanuna göre, Türkiye’de kesintisiz en az sekiz yıl ikamet izniyle kalmış olan ya da Göç Politikaları Kurulunun belirlediği şartlara uyan yabancılarla, İçişleri Bakanlığının onayıyla valilikler tarafından süresiz ikamet izni verilir (m. 42/1)²¹⁰. Kanuna göre seçme ve seçilme, kamu görevlerine girme muafin araç ithal etme özel kanunlardaki düzenlemeler hariç bu hakların kullanımında ilgili mevzuat hükümlerine tabi olmak şartıyla, Türk vatandaşlarına tanınan haklardan yararlanırlar. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik²¹¹ uyarınca bu kişilerin Türkiye’de miras, taşınır ve taşınmaz iktisabı ile ferağı gibi konulara yönelik işlemleri, ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından Türk vatandaşlarına uygulanmakta olan mevzuata göre yürütülecektir (m. 41/1-ç). Kanun uyarınca bu yabancılarla tanınan haklara, Cumhurbaşkanı, kısmen veya tamamen kısıtlamalar getirebilir (m. 44/2).

²⁰⁸ 403 sayılı Kanun döneminde Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan bir Genelgede doğumla Türk vatandaşlığını kazanmış olup da sonradan izin almak suretiyle çıkan ve Genelgede sayılan bazı ülkelerin vatandaşlığını kazanan kişilerin taşınmaz mülkiyeti edinme hususunda Türk vatandaşı gibi işlem görmeyeceği belirtilmiştir. Konuyla ilgili bkz.: EKŞİ, Taşınmaz, s. 235.

²⁰⁹ Bu yabancılarla tanınan hakların kullanılmasında özel kanunlarda Türk vatandaşı olma koşulu aranmışsa, uzun dönem ikamet iznine sahip olan kişiler bu haklardan yararlanmayı talep edemeyeceklerdir (Yön. m. 41/2).

²¹⁰ Kanun gereği mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma statüsü sahipleri ile insani ikamet izni sahiplerine ve geçici koruma sağlananlara, uzun dönem ikamet iznine geçiş hakkı tanınmaz (m. 42/2).

²¹¹ RG 17.03.2016, S. 29656.

Uluslararası İşgücü Kanunu (UİK)²¹² ile statüsü belirlenen bir diğer özel statülü yabancı grubunu ise Türkiye’de süresiz çalışma izni sahibi olan yabancılar oluşturmaktadır. Kanuna göre, Türkiye’de uzun dönem ikamet izni veya en az sekiz yıl kanuni çalışma izni olan yabancılar süresiz çalışma iznine başvurabilir (m. 10/3). Süresiz çalışma izni olan yabancı, uzun dönem ikamet izninin sağladığı tüm haklardan yararlanır. Süresiz çalışma izni olan yabancı, özel kanunlardaki düzenlemeler hariç, bu hakların kullanımında ilgili mevzuat hükümlerine tabi olmak şartıyla, Türk vatandaşlarına tanınan haklardan yararlanacağı hükme bağlandığından (m. 10/4)²¹³ söz konusu yabancılar da Türkiye’de miras yoluyla taşınmaz edinimi bakımından Türk vatandaşı gibi muamele görecektir.

Özel statülü yabancılar arasında Turkuaz Kart hamilleri de yer almaktadır. Asıl olarak yüksek nitelikli işgücü olarak kabul edilen yabancılara²¹⁴ Türkiye’de ikamet ve çalışma hakkı sağlamak üzere tasarlanan Turkuaz Karta ilişkin hükümler, UİK ve Turkuaz Kart Yönetmeliğinde²¹⁵ yer almaktadır. UİK uyarınca, Turkuaz Kart genel olarak uluslararası işgücü politikası doğrultusunda; eğitim düzeyi, mesleki deneyimi, bilim ve teknolojiye katkısı, Türkiye’deki faaliyetinin veya yatırımının ülke ekonomisine ve istihdama etkisi ile Uluslararası İşgücü Politikası Danışma Kurulu önerileri ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslara göre başvurusu uygun görülen yabancılara verilir (m. 11/1)²¹⁶. Yönetmeliğe göre, Turkuaz Kart sahibi süresiz çalışma izninin sağladığı haklardan yararlanır (m. 19). Aynı hükme göre Türk vatandaşlarına uygulanmakta olan mevzuata göre yürütülecek işlemleri arasında Türkiye’de miras, taşınır ve taşınmaz iktisabı ile ferağı konuları da yer almaktadır.

²¹² RG 28.07.2016, S. 29800.

²¹³ Süresiz çalışma izni olan yabancının da diğer özel statülü yabancılar gibi sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakları saklı tutulmuş; seçme, seçilme ve kamu görevlerine girme hakkı tanınmamış ve askerlik hizmeti yapma yükümlülüğü de kabul edilmemiştir (m. 10/4).

²¹⁴ UİK uyarınca, geçici koruma sağlanan yabancılara Turkuaz Kart verilmeyecektir (m. 11/6).

²¹⁵ RG T. 14.03.2017, S. 30007.

²¹⁶ Turkuaz Kart uygulaması ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz.: BARAN ÇELİK, Güncel, s. 373-381.

Konumuz kapsamında son olarak değerlendirmemiz gereken özel statülü yabancılar Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vatandaşlarıdır. 19 Temmuz 1999 tarihinde imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında İki Ülke Vatandaşlarına İlave Kolaylıklar Tanınmasına İlişkin Anlaşma”²¹⁷ KKTC vatandaşlarının Türkiye’de taşınmaz mal satın alma işlemleri kolaylaştırılması yönünde hüküm içermektedir (m. 4). Nitekim Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Yabancı İşleri Dairesi Başkanlığı konuyla ilgili bir genelge hazırlayarak 1999 tarihli Anlaşma ve 20.12.2000 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile KKTC vatandaşlarının Türkiye’de miras yoluyla taşınmaz edinimlerinde Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlandırılmaları, yabancılara uygulanan kanuni kısıtlayıcı hükümlerden muaf oldukları bildirilmiştir²¹⁸.

Türk vatandaşlığının kaybının miras hakkı üzerindeki etkisine gelince; Türk Vatandaşlığı Kanunu²¹⁹ ve Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik²²⁰ hükümleri esas alındığında Türk vatandaşlığını iradi ya da irade dışı kaybetmenin genel sonucunun kişinin, kayıp tarihinden itibaren yabancı statüsüne geçmesi olduğu sonucuna varılacaktır²²¹. (TVK m. 27/1, m. 33/1; TVKUY m. 47). Mevzuatta bu kişilerin miras hakkını ortadan kaldıran²²² ya da sınırlandıran herhangi bir hüküm de yoktur. Böylece bu kişiler artık Türkiye’de sadece yabancılar hukukunun kendisine tanıdığı haklara sahip olabilecek ve yine Türkiye’de miras yoluyla taşınmaz edinimi ya da taşınmaz üzerinde aynı hak tesisi bakımından yürürlükte olan sınırlandırmalar bu kişiler bakımından da geçerli olacaktır. Bu kuralla

²¹⁷ RG T. 11.11.1999, S. 23873.

²¹⁸ 14.01.2013 tarihli Genelge için bkz.: https://www.tkgm.gov.tr/sites/default/files/icerik/ekleri/2013-5_kktc_belge_resmi_onay_kalkt.pdf (01.11.2019).

²¹⁹ RG T. 12.06.2009, S. 27256.

²²⁰ RG 06.04. 2010, S. 27544.

²²¹ Bkz.: GÜNGÖR, Gülin; *Tâbiyet Hukuku*, 7. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2019, s. 215.

²²² Yargıtayın bir dönem verdiği ve vatandaşlıktan iskat halinde miras hakkından mahrumiyet olacağı yönündeki kararları doktrinde kanuni gerekçeden mahrum olması sebebiyle haklı olarak eleştirilmiştir. Kararlar ve eleştirisi için bkz.: ARAT, T., “Türk Vatandaşlığından Iskat Edilen Kişilerin Mülkiyet ve Miras Hakları”, AÜHFD., 1974, C.XXXI, S. 1-4, s. 322 ve 357.

ilgili tek istisna yukarıda da anlatıldığı üzere doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler yani Mavi kartlılardır.

Vatansızlar, YUKK uyarınca (m. 3/1-ş) yabancı olmaları itibariyle kural olarak yabancılar bakımından mevcut düzenlemeler onlar için de geçerli olacaktır. Ancak YUKK'ta hiçbir devlete vatandaşlık bağıyla bağlı bulunmayan kişi olarak tanımlanan (m. 3/1-ş) vatansızlar bakımından temel sorun Tapu Kanunu'da yer alan ve taşınmaz edinme/sınırlı ayni hak tesis edebilme bakımından kabul edilen 'Cumhurbaşkanı tarafından belirlenen ülkelerin vatandaşı olmak' şartının nasıl uygulanacağıdır. Konuyla ilgili, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü tarafından 2014 yılında yayınlanan 'Tapu Sicili Uygulamaları' kitabına göre, vatansızlar söz konusu olduğunda vatansız olduklarını gösterir belgeyi²²³ tapu müdürlüklerine sunmaları halinde, taşınmaz edinilebilen ülke vatandaşlarına uygulanan hükümler çerçevesinde taşınmaz mal ve sınırlı ayni hak edinebilirler²²⁴.

VI. YABANCILIK UNSURU İÇEREN MİRASÇILIK BELGESİ DÜZENLENMESİ TALEPLERİNDE İSPAT YÜKÜ VE DELİLLER

Mirasbırakanın Türkiye'de bulunan terekesi için mirasın açılma sebepleri MÖHUK m. 20/2 gereği TMK'ya göre belirlenecektir. Bu sebeplerin gerçekleşip gerçekleşmediğinin ispatı hususunda yetkili hukuk ise milletlerarası usul hukuku kuralları dikkate alınarak belirlenecektir. Yabancılik unsuru içeren davalarda ispat yükünün kime ait olduğuna dair kurallar, kural olarak maddi hukuka ait kabul edilir ve bu hususta yetkili hukuk kanunlar ihtilâfı kurallarına göre tespit edilir²²⁵. Bu davalarda hangi tür delillerin kullanılacağı, delillerin ispat gücü,

²²³ YUKK uyarınca vatansızlığın tespiti Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından yapılır (m. 50/1). Vatansız kişiler, Vatansız Kişi Kimlik Belgesi almakla yükümlü olup, belge Genel Müdürlüğün uygun görüşü alınarak valiliklerce düzenlenir (m. 50/2).

²²⁴ Bkz.: Tapu Sicili Uygulamaları Kitabı s. 626.

²²⁵ Bununla beraber doğrudan doğruya usul hukukuna ait sebeplere bağlanmış bulunan ispat yüküne ait kurallar söz konusu olduğunda hakim in hukuku uygulanır. NOMER, s. 402-403; ÇELİKEL / ERDEM, s. 496-497; ŞANLI / ESEN / ATAMAN FİGANMEŞE, s. 480.

delillerin toplanması ve mahkemeye sunulması, delillerin toplanmasında hangi ilkenin esas alınacağı²²⁶ ise (kendiliğinden araştırma ya da taraflarca hazırlama) hâkimin hukukuna tâbidir²²⁷. Dolayısıyla Türkiye’de mirasçılık belgesi düzenlenmesi talepleri bakımından mirasın açılma sebeplerinin gerçekleşip gerçekleşmediği bakımından ispat yükünün kimde olduğu ile bu hususu ispat için hangi tür delillerin kullanılacağı Türk hukukuna göre tespit edilecektir.

TMK uyarınca miras ilk olarak ölüm sebebiyle açılır (m. 575). Mirasçılık belgesi düzenlenmesi talep edildiğinde mirasbırakanın ölümünün ispatlanması gerekir. Mirasçılık belgesi düzenlenmesi çekişmesiz yargı yoluyla talep edildiğinde kendiliğinden araştırma ilkesi²²⁸ geçerlidir ve hâkimin, taraflarca ileri sürülen vakiaları doğrudan doğruya araştırma yetkisi ve yükümlülüğü bulunur²²⁹. Re’sen araştırma ilkesinin bir sonucu olarak, hâkim ilgililerin gösterdikleri delillerle ve ikrarla bağlı değildir; ispat yüküne ilişkin kurallar uygulama alanı bulmaz²³⁰. Mirasçılık belgesi talepleri çekişmeli yargı yoluyla düzenlendiğinde ise çekişmeli yargıya tabi davalarda kural olarak taraflarca hazırlama ilkesi kabul edildiğinden, hâkim tarafların talepleri ile bağlı olacak; talepte bulunan tarafların iddia ettiği olaylar ve ileri sürdüğü delillerle yetinerek karar vermek zorunda kalacaktır²³¹.

TMK, ölüm olayının gerçekleştiğinin ispatı bakımından ispat yükünün kime ait olduğu konusunda özel hüküm içermektedir. Kanun uyarınca, bir hakkın kullanılması için bir kimsenin sağ veya ölü olduğuna

²²⁶ ŞANLI / ESEN / ATAMAN FİĞANMEŞE, s. 479.

²²⁷ NOMER, s. 402; ŞANLI / ESEN / ATAMAN FİĞANMEŞE, s. 479; DOĞAN, Milletlerarası, s. 33.

²²⁸ HMK uyarınca, çekişmesiz yargı işlerinde aksine bir hüküm bulunmadıkça resen araştırma ilkesi geçerlidir (m. 385/2).

²²⁹ ÖZMUMCU, Seda: Türk Hukukunda Yargıtay Kararları Işığında Resen Araştırma İlkesi (Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı –XII, 18-19 Ekim 2014 – Isparta), SDÜHFD MİHBİR Özel Sayısı, C. 4, S. 2, Y.2014, s. 166-167.

²³⁰ BUDAK, Ali Cem: Türk Hukukunda Çekişmesiz Yargı, Medeni Usul Hukukunda Çekişmesiz Yargı İcra ve İflas Kanunu’nda Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi (Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı – IV, Ankara 30 Eylül - 1 Ekim 2005), TBB Yayınları, No: 108, 2006, s. 170.

²³¹ BUDAK, s. 168.

veya belirli bir zamanda ya da başka bir kimsenin ölümünde sağ bulunduğunu ileri süren kimse iddiasını ispat etmek zorundadır (m. 29) Yine Kanun uyarınca ölüm öncelikle nüfus sicilindeki kayıtlarla, nüfus sicilinde bir kayıt yoksa veya bulunan kaydın doğru olmadığı anlaşılırsa gerçek durum her türlü delille ispatlanabilir (m. 30/2). Türk vatandaşı mirasbırakanın ölümü, ölmüş sayılması ya da gaipliği, Nüfus Hizmetleri Kanunu²³² uyarınca nüfus kayıtları yoluyla ispatlanabilecektir (m. 32, m. 34).

Ölenin yabancı olması durumunda, ölüm olayının ispatı için, konuyla ilgili Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası anlaşma hükümleri²³³ saklı kalmak kaydıyla, yabancının yabancılar kütüğünde²³⁴ kaydı bulunan yabancı olması halinde Türkiye'de Oturan Yabancıların Nüfus Kayıtlarının Tutulması Hakkında Yönetmelik²³⁵ hükümleri uygulanır. Yönetmeliğe göre, kayıtlı yabancıların ölümü, ölüm belgesinin nüfus müdürlüğüne gönderilmesi ile yabancılar veri giriş formu ile ölüm olayı kişinin kaydına işlenir (m. 19); ilgilisi ya da kurum veya kuruluşlarca istendiğinde ilgili kişiye veya talep eden kurum veya

²³² RG T. 29.04.2006, S. 26153.

²³³ Türkiye'de ölen yabancıların ölüm olaylarının bildirilmesi hususunda ikili Konsolosluk anlaşmaları yanı sıra Ahvali Şahsiye Konusunda Milletlerarası Malumat Teatisi Hakkında Sözleşme (RG T. 13.07.1962, S. 11153); Bazı Ölümlerin Tespitine Ait Sözleşme (RG T. 09.09.1971, S. 13959) Konsolosluk İlişkileri Hakkında Viyana Sözleşmesi (RG T. 29.05.1975, S. 15249) ile Kişi Halleri Konusunda Milletlerarası Karşılıklı Bilgi Verilmesine İlişkin Sözleşme (RG T. 17.06.2003, S. 25141) hükümleri uygulama alanı bulacaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz. ÇELİK, Elif: Türkiye'de Ölen Yabancıların Cenaze İşlemleri, MHB, Cilt: 37, Sayı: 2, 2017, s. 263-267.

²³⁴ Yabancılar kütüğü, 2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (RG T. 11.04.2013, S. 28615) hükümlerince Türkiye'de herhangi bir amaçla az altı ay süreli ikamet izni bulunan yabancıların kayıtlarının tutulduğu kütüktür (Türkiye'de Oturan Yabancıların Nüfus Kayıtlarının Tutulması Hakkında Yönetmelik m. 4/1-ğ).

²³⁵ RG, T. 20.10/2006, S. 26325. Bu Yönetmeliğin amacı; Türkiye'de herhangi bir amaçla en az altı ay süreli yabancılara mahsus ikamet tezkeresi alan yabancıların kimlik bilgilerinin ve beyan edecekleri nüfus olaylarının yabancılar kütüğünde tutulmasına ilişkin esas ve usulleri düzenlemektir (m. 1). Yabancılar kütüğü, Türkiye'de herhangi bir amaçla en az altı ay süreli yabancılara ait ikamet tezkeresi verilen yabancıların kayıtlarının tutulduğu kütüktür (m. 4/1-ğ).

kuruluşa yabancılar kütüğünden çıkartılacak yabancılar kayıt örneği onaylanarak verilir (m. 23/1).

Türk vatandaşı mirasbırakanın ölmüş sayılması ya da gaipliği, Nüfus Hizmetleri Kanunu²³⁶ uyarınca nüfus kayıtları yoluyla da ispatlanabilecektir (m. 32 ve 34). Ayrıca 2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu²³⁷ hükümlerince Türkiye’de herhangi bir amaçla az altı ay süreli ikamet izni bulunan yabancıların gaipliği durumunda da Türkiye’de Oturan Yabancıların Nüfus Kayıtlarının Tutulması Hakkında Yönetmelik uyarınca gaipliğe ilişkin belgenin nüfus müdürlüğüne intikal etmesi halinde; yabancılar veri giriş formu ile gaiplik olayı kişinin kaydına işlenecek (m. 20) ve ilgilisi ya da kurum veya kuruluşlarca istendiğinde ilgili kişiye veya talep eden kurum veya kuruluşu yabancılar kütüğünden çıkartılacak yabancılar kayıt örneği onaylanarak verilecektir (m. 23/1).

Mirasçılık sıfatının ispatı bakımından da hangi delillerin kullanılabilmesi ve delillerin ispat gücü hâkimin hukukuna göre belirlenecektir. Yasal mirasçılar söz konusu olduğunda bunlar ile mirasbırakan arasındaki irs bağlantısı kanıtlanmak zorundadır²³⁸. Yasal mirasçılık, Türk hukukuna göre öncelikle nüfus kayıtlarına göre, nüfus kaydı bulunmaması hâlinde ise her türlü delille ispatlanabilir²³⁹. Yargıtay kararlarında işaret edildiği üzere, bu hususta nüfus kayıtları dışında mahkeme ilâmları, tapu ve vergi kayıtları, iskân belgeleri, muhtarlık belgeleri, askerlik kayıtları, tanık ifadelerinden de delil olarak yararlanılabilir²⁴⁰. Bu bağlamda, mirasbırakanın ya da mirasçılarının Türk

²³⁶ RG T. 29.04.2006, S. 26153.

²³⁷ RG T. 11.04.2013, S. 28615.

²³⁸ Bkz.: dp. 242.

²³⁹ COŞAR, s. 57; İYİLİKLİ, s. 310-314.

²⁴⁰ ‘...davacının babası ...’nun, muris ...’in oğlu olduğu mahalli bilirkişi, tanık beyanları, 15.10.1936 tarihli Tabiiyet Beyannamesi ve nüfus kayıtları ile anlaşılmıştır. Buna karşın, mahkemece tüm mirasçılar ve miras payları gösterilmeksizin mirasçılık belgesi verilmesi doğru görülmemiş hükmün bu nedenle bozulması gerekmiştir (Yargıtay 14.HD, T. 19.09.2019, E. 2018/5227, K. 2019/5525 K). Ayrıca Yargıtay bir diğer kararında da mirasçılık belgesinin verilmesinde, hareketli nüfus kayıtları, mahkeme ilâmları, tapu ve vergi kayıtları, iskân belgeleri, muhtarlık belgeleri, askerlik kayıtları, tanık ifadelerinden delil olarak yararlanılacağını ifade etmiştir. (Yargıtay 14. HD, T. 25.02.2019, E. 2017/4849, K. 2019/1595).

vatandaşı olması ya da yabancı olmakla birlikte yabancılar kütüğüne kayıtlı olması durumunda Türkiye’de tutulan nüfus kayıtlarından yararlanılabilir. Mirasçıların ya da mirasbırakanın yabancılar kütüğüne kayıtlı olmaması durumunda ise öncelikle nüfus kaydı; olmadığı takdirde bu hususta her türlü delille ispat kabul edildiğinden, kanaatimizce milletlerarası istinabe²⁴¹ yoluyla ilgili devletlerden de yabancıların varsa nüfus kayıtları ya da benzer işlevi gören kayıt, sicil ve diğer belgelerin talep edilmesi²⁴² dışında tanık ifadelerine, bilirkişi aracılığıyla belge incelenmesi yoluna da başvurulabilir. Yabancı mahkeme ilâmlarından da MÖHUK (m. 58) uyarınca tanınmaları halinde kesin delil; tanınmamaları durumunda da takdiri delil olarak yararlanılabilir²⁴³. Atanmış mirasçı ya da vasiyet alacaklısının lehine mirasçılık belgesi düzenlenmesini talep etmesi durumunda ise ilgili ölüme bağlı tasarrufu mahkemeye ibrazı gerekmektedir²⁴⁴. Yabancı devlet makamlarınca hazırlanan resmî

²⁴¹ Milletlerarası istinabe, yabancı ülkelerde bulunan bilgi ve belgelerin teminine, şahısların yeminine, tanık dinlenmesine kısaca delillerin toplanmasına ve de ülkeler arası tebligat yapılmasına olanak sağlayan bir yöntemdir. Bkz.: ŞANLI / ESEN / ATAMAN FİĞANMEŞE, s. 488. Milletlerarası istinabe, Türkiye’nin taraf olduğu ikili ya da çok taraflı anlaşmalara (anlaşma bulunmadığı takdirde izlenecek usul Adalet Bakanlığı tarafından yayınlanan Tebliğ ve Genelgelere) göre yürütülür. Ayrıntılı bilgi için bkz.: ŞANLI / ESEN / ATAMAN FİĞANMEŞE, s. 488-499; ÇELİKEL / ERDEM, s. 518-526.

²⁴² ‘Mirasçılık belgesi verilmesine ilişkin davada irs ilişkisi kural olarak nüfus kayıtları ile ispat olunur. Hâkim çekişmesiz yargıda re’sen araştırma ilkesi uyarınca, davanın ispatı için gerekli bütün delillere başvurabilir. O halde; murisin ve murisin mirasçısı olduğu iddia edilen ...’in Bakanlar Kurulu kararıyla vatandaşlığa alındığı anlaşıldığından, bu işlemlere ilişkin tüm dayanak belgeler İçişleri Bakanlığı’ndan talep edilmelidir. Murisin Bulgaristan’dan geldiği bildirildiğinden, İçişleri Bakanlığı’ndan gelen yazı cevabında murisin Bulgaristan’daki kimlik bilgilerinin yer alması halinde yabancı adli makamlardan murise ait nüfus kayıtları istenilmelidir’ (Yargıtay 14. HD, T. 24.09.2019, E. 2016/11815, K. 2019/5668). Aynı yönde bir başka Yargıtay kararına göre; ‘.....dosyaya sunulan belgeler dayanak gösterilerek yabancı makamlardan murise ait nüfus kayıt bilgilerinin gönderilmesi için Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü aracılığıyla talimat yazılması...’ (Yargıtay 14. HD, T. 25.06.2015, E. 2015/2259, K. 2015/7095).

²⁴³ ÇELİKEL / ERDEM, s. 336.

²⁴⁴ KOCAAĞA, s. 96; İYİLİKLİ, s. 314.

belgelerden yararlanılmak istendiğinde bu belgelerin Türkiye’de de resmi belge vasfı taşıması, Türkiye’nin taraf olduğu milletlerarası sözleşmelerin²⁴⁵ yabancı resmî belgelerin tasdiki ile ilgili hükümleri saklı kalmak kaydıyla, belgenin verildiği devletin yetkili makamı veya ilgili Türk konsolosluk makamı tarafından onaylanmasına bağlıdır (HMK m. 224). Yabancı dilde yazılmış belgeye dayanan taraf, tercümesini de mahkemeye sunmak zorundadır²⁴⁶. Mahkeme kendiliğinden veya diğer tarafın talebi üzerine de belgenin resmî tercümesini isteyebilir (HMK m. 223).

Türkiye’de çekişmeli ya da çekişmesiz yargı yoluyla mirasçılık belgesi düzenlenmesi sırasında yabancı devlet mahkemeleri²⁴⁷ tarafından verilen mirasçılık belgelerinin kesin hüküm ya da kesin delil etkisinden

²⁴⁵ 1961 tarihli ‘Yabancı Resmi Belgelerin Tasdiki Mecburiyetinin Kaldırılması Hakkındaki La Haye Sözleşmesi’ uyarınca taraf ülkelerden alınan karar ve belgeler bakımından konsolosluk onayı zorunluluğu yerine sadece belge veya kararı düzenleyen ülkenin yetkili makamınca verilen tasdik şerhini (*Apostille*) kabul etmiştir (RG T. 16.09.1984, S. 18517).

²⁴⁶ ‘Muris ile mirasçılar arasındaki irs bağımlı gösterdiği iddia edilen dosyada sadece çeviri fotokopileri mevcut olan Fransız ölüm ve doğum belgelerinin yabancı evrak asıllarının veya onaylı örneklerinin ve çeviri asıllarının veya onaylı örneklerinin temin edilerek Dairemize gönderilmesi için dosyanın mahallisine iadesine...’ (Yargıtay 14. HD, T. 19.09.2019, E. 2018/5144, K. 2019/5522) Aynı yönde Yargıtay 14. HD de mirasçılık belgesinin iptali ve yenisinin verilmesi istemine ilişkin talebin kabulüne ilişkin kararın mahkemece yabancı makamlarca verilmiş belgelerin onaysız fotokopi örneklerinin esas alınarak karar verilmesi sebebiyle bozulmasına hükmetmiş; hükme esas alınan fotokopi olarak dosyaya sunulan Yunanistan makamlarınca verilmiş belgelerin, verildiği devletin yetkili makamının veya o yerdeki Türk konsolosluk makamının onayını taşımadığını; belgelerde 5 Ekim 1961 tarihli ‘‘Yabancı Resmi Belgelerin Tasdiki Mecburiyetinin Kaldırılmasına İlişkin Lahey Sözleşmesi’’ hükümleri uyarınca *apostil* (tasdik şerhi) de mevcut bulunmadığını dolayısıyla bu belgenin Türkiye’de ‘‘resmi belge’’ vasfını taşıdığının kabul edilemez olduğunu ifade etmiştir (T. 16.04.2018, E. 2016/16512, K. 2018/3040).

²⁴⁷ MÖHUK uyarınca sadece mahkeme kararlarının tanınması/tenfizî istenebilir (m. 50). Bu kuralın istisnasını oluşturan milletlerarası anlaşmalar ve özel hükümler saklıdır. Mahkeme dışındaki kişi ya da noter, belediye gibi idari makamlar tarafından düzenlenen mirasçılık belgeleri ise bu sebeple tanınmaz. Ayrıntılı bilgi için bkz.: EKŞİ, Miras, s. 111-122.

de yararlanmak istenebilir. Söz konusu etki; ancak bu belgelerin MÖHUK m. 58 uyarınca tanınmasının²⁴⁸ kabulü halinde mümkündür. Ancak uygulamada genel eğilim yabancı mahkemelerden alınmış olan mirasçılık belgelerinin Türk hukuku bakımından maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmemesi sebebiyle²⁴⁹ ya da Türkiye’de bulunan taşınmaz terekeyi de kapsamaları durumunda Türk mahkemelerinin münhasır yetkisi sebebiyle²⁵⁰ tanınması yönündedir. Bununla birlikte yabancı mirasçılık belgesinin tanınması istemi reddedilmiş olsa bile; Türkiye’de mirasçılık belgesi verilmesi talebiyle başvuru yapıldığında bu belgenin “takdiri delil” olarak kullanılması kabul edilmektedir²⁵¹.

VII. SONUÇ

Mirasçılık belgesi, mirasçıya talebi üzerine verilen ve onun mirasçı sıfatını kanıtlamak suretiyle tereke değerleri üzerinde taşınır bakımdan fiili hakimiyeti ele geçirmek; taşınmazlarda ise sicil zilyetliğini elde ederek tasarruf etmesine, alacakları tahsil etmesine yarayan kesin nitelikte olmayan bir yetki belgesidir. Mirasçılık belgeleri asıl olarak çekişmesiz yargı yoluyla talep edilse de çekişmeli yargı yolu ile talep edilebilmesi de mümkündür. Söz konusu ayırım yabancılık unsuru içeren mirasçılık belgeleri bakımından özellikle milletlerarası yetkili mahkemenin tayini hususunda önem taşımaktadır. Konuyla ilgili farklı fikirler bulunsa da kanaatimizce gerek çekişmesiz gerekse de

²⁴⁸ EKŞİ, Miras, s. 92.

²⁴⁹ ‘...Türk Hukukunda mirasçılık belgesi, aksi ispat edilinceye kadar mirasçıları gösterir. Bunun doğru olmadığı herhangi bir davada ileri sürülebileceği gibi, iptali ve düzeltilmesi de istenilebilir. Yabancı bir mahkemeden alınmış mirasçılık belgesine Türk Hukukunun tanıdığı ve kabul ettiği değerden fazla bir güçte yükletilemez. Mirasçılık belgesinin aksi her zaman ispat edilebileceğine göre de, tanınması yahut tenfizi yoluna gidilemez. (Yargıtay 14. HD, T. 12.12.2016, E. 2016/14569, K. 2016/10281) Aynı yönde bkz.: Yargıtay 2. HD, T. 10.07.2001, E. 2001/3841, K. 2001/10889; Yargıtay 2. HD, T. 12.07.2002, E. 2002/8254, K. 2002/9339.

²⁵⁰ Yargıtay 2. HD, T. 10.02.1986, E. 1986/808, K. 1986/1284; Yargıtay HGK T. 24.10.2001, E. 2001/2-922, K. 2001/746; Yargıtay HGK, T. 24.10.2001, E. 2001/2-922, K. 2001/746; Yargıtay 8. HD, T. 17.10.2014, E. 2013/23629, K. 2014/18556.

²⁵¹ Yargıtay HGK, T. 27.05.2009, E. 2009/19-161, K. 2009/207.

çekişmeli yargı yoluyla talep edilecek mirasçılık belgeleri bakımından milletlerarası yetkili mahkeme MÖHUK m. 43 uyarınca tespit edilmelidir.

Türkiye’de mirasçılık belgesinin düzenlenebilmesi talebinde bulunulması ve bu belgenin düzenlenebilmesi için TMK gereği bir takım şartların gerçekleşmesi gerekmektedir. Yabancılık unsuru içeren mirasçılık belgeleri düzenlenirken bu şartların gerçekleşip gerçekleşmediğini belirleyecek olan hukuk kanunlar ihtilâfi kuralları dikkate alınarak tespit edilecektir. Bu şartlardan mirasın açılması yani mirasın açılması için gereken sebeplerin gerçekleşip gerçekleşmediği bakımından yetkili hukuk MÖHUK m. 20/2 gereği terekenin bulunduğu devlet hukuku olacaktır. Mirasçılık belgesi düzenlenmesi için başvuruda bulunan kişilerin mirasçı sıfatına ve ehliyetine sahip olup olmadıklarının tespiti ise MÖHUK m. 20/1 kapsamında değerlendirilecektir. Mirasçılık belgelerinde yasal mirasçıların miras payları da gösterilmelidir. Yasal mirasçıların miras payları da MÖHUK m. 20/1 uyarınca yetkili tayin edilen hukuka göre belirlenecektir. Böylece, mirasçılık sıfatı, ehliyeti ve miras payları mirasbırakanın milli hukukuna göre tespit edilecek; ancak mirasbırakanın Türkiye’de taşınmaz malı bulunması halinde sadece bu malla ilgili olarak söz konusu hususlar Türk hukukuna göre tespit edilecektir.

Terekede Türkiye’de bulunan taşınmaz mal ya da mallar olduğunda mirasçılık belgesi düzenlenirken Türk hukukunda yabancıların Türkiye’de taşınmaz mal edinmesine dair başta Tapu Kanunu olmak üzere çeşitli Kanunlarda yer alan şartlar ve sınırlamaların da dikkate alınması gereği ilgili Yargıtay kararlarında da sıklıkla vurgulanmıştır. Ancak bu şart ve sınırlandırmaların mirasçılık sıfatını ortadan kaldırıp kaldırmadığı hususu tartışmalı olmuş ve zaman içinde konuyla ilgili düzenlemelerin sıklıkla değişmesi ve açıklık taşımaması sebebiyle uygulamada da istikrar sağlanamamıştır. Mirasçılık belgesi düzenlenmesi için başvuruda bulunan kişilerin mirasçı sıfatına ve ehliyetine sahip olup olmadıkları MÖHUK m. 20/1 kapsamında değerlendirileceğinden mirasbırakanın Türkiye’de taşınmaz malı bulunması halinde sadece bu malla ilgili olarak söz konusu hususlar Türk hukukuna göre tespit edilecektir. Türkiye’de bulunan taşınmaz terekenin iktisabı da MÖHUK m. 20/2 gereği Türk hukukuna göre gerçekleştirilecektir. TMK uyarınca yabancı mirasçılar mirasbırakanın ölümü ile Türkiye’de bulunan mirası bir bütün olarak, kanun gereğince kazansalar da taşınmaz mallar üzerinde malik olarak tasarruf işlemleri yapabilmeleri için tapu kütüğüne tescil

gereklidir. Türkiye’de bulunan taşınmaz malların yabancılara intikali ise Tapu Kanunu m. 37’de açıklandığı üzere mirasçılık belgelerine istinaden yapılacak ve tescil yapılırsa hukuk düzeni çerçevesinde malik olarak her türlü tasarruf işlemleri yapabilmeleri kural mümkün olacaktır. Oysa taşınmaz terekenin iktisabı bakımından Türk hukukunda kabul edilen sınırlandırıcı kurallar uygulama alanına giren yabancı ya da taşınmaz bakımından bu tür sınırsız bir yetkiye izin vermemektedir. Bu kurallar mirasçılık sıfatını ortadan kaldırmasa da örneğin Tapu Kanunu bakımından mirasçının tasarruf yetkisini tasfiye ile sınırlandırmaktadır. Kanunda sınırlandırıcı kurallara aykırılık halinde öngörülen tasfiyenin şekli ve sonucu, mirasçının miras hakkının eşya üzerinde olmasa da tasfiye bedeli üzerinde devam ettiğini göstermektedir. Bu sebeple, kanaatimizce mahkemeler tarafından mirasçılık belgesi düzenlenmesi talepleri değerlendirilirken, yabancı mirasçıların Türkiye’de bulunan taşınmaz tereke bakımından mirasçılık sıfatı yok sayılarak talepleri reddedilmemeli; ancak bu belgelerin terekede yer alan taşınmazların mirasçılar adına intikalinin ve açıklayıcı tescilinin sağlanmasında tapu memurları bakımından bağlayıcı bir yönü olması da gözetilerek mahkeme tarafından belgeyi düzenlerken söz konusu kurallara aykırılığın olup olmadığı zaten araştırılıp tespit edileceği için, uygulamada ortaya çıkabilecek sorunları da gidermek adına, aykırılık durumunun varlığı, dayanağı ve uygulanması gereken işlemin ne olduğunun (örneğin tasfiye) mirasçılık belgesinde gösterilmesi yerinde olacaktır.

KAYNAKÇA

- AKBIYIK, Cem: Özellikle Taşınmaz Mallara Yönelik Ketmi Verese Davası, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 23 / 3, Aralık 2017, s. 485-506.
- ALTIPARMAK, Ayşe Kübra: İngiliz, Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Mirasa Uygulanacak Hukuk, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017.
- ANTALYA, Gökhan/SAĞLAM, İpek: Miras Hukuku, Legal Hukuk Kitapları Serisi: 334, İstanbul 2015.
- ARAT, Tuğrul: Türk Vatandaşlığından Iskat Edilen Kişilerin Mülkiyet ve Miras Hakları”, AÜHFD, 1974, C.XXXI, S.1-4, s. 279-360.
- AYAN, Mehmet: Miras Hukuku, 9. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016.
- AYBAY, Rona/DARDAĞAN, Esra: Uluslararası Düzeyde Yasaların Çatışması (Kanunlar İhtilafı), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 1. Bası, İstanbul 2005.
- AYGÜN, Mesut / ALTIPARMAK, Ayşe Kübra: 650 / 2012 Sayılı Avrupa Birliği Miras Tüzüğü’nde Mirasa Uygulanacak Hukukun Tespiti, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 11, Sayı: 143, Temmuz 2016, s. 29-56.
- BARAN ÇELİK, Neşe: Milletlerarası Unsurlu Ölümüne Bağlı Tasarruflara Uygulanacak Hukukun Tayini, Yetkin Yayınevi, Ankara 2011 (Ölümüne Bağlı Tasarruf).
- BARAN ÇELİK, Neşe: Güncel Gelişmeler Işığında Türk Vatandaşlığının İstisnai Haller Kapsamında Kazanılması, TBB Dergisi 2017 (130), s. 357-419 (Güncel).
- BAYGIN, Cem: Vasiyetnamelerle İlgili İhtiyat Tedbirleri ve Özellikle Vasiyetnamenin Tenfizi Meselesi, AÜ Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C.III, S.1,1999, s. 235-263.
- BAYRAKTAROĞLU ÖZÇELİK, Gülüm: Kanunlar İhtilâfı Hukukunda Olumlu Vatandaşlık İhtilâflarının Çözümü ve MÖHUK m. 4 (1) (b) ve (c) Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XIX, Y. 2015, s.111-151.

- BERKİ, Osman Fazıl: Devletler Hususi Hukuku, C. 2, B.4, Ankara 1961.
- BUDAK, Ali Cem: Türk Hukukunda Çekişmesiz Yargı, Medeni Usul Hukukunda Çekişmesiz Yargı İcra ve İflas Kanunu'nda Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi (Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı – IV, Ankara 30 Eylül - 1 Ekim 2005), TBB Yayınları, N.108, 2006, s. 128-189.
- COŞAR, Hesna: Mirasçılık Belgesi, İstanbul 2006 (yayınlanmamış yüksek lisans tezi).
- ÇELİKEL, Aysel / ERDEM, Bahadır: Milletlerarası Özel Hukuk, Beta Yayınevi 15. Bası, İstanbul 2018.
- ÇELİKEL, Aysel / ÖZTEKİN GELGEL, Günseli: Yabancılar Hukuku, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2017.
- ÇELİK, Elif: Türkiye’de Ölen Yabancıların Cenaze İşlemleri, MHB, Cilt: 37, Sayı: 2, 2017, s. 257-293.
- ŞANLI, Cemal / ESEN, Emre / ATAMAN FİGANMEŞE, İnci: Milletlerarası Özel Hukuk, Beta Yayınevi 7. Bası, İstanbul 2019.
- DARDAĞAN, Esra: Yabancıların Taşınmaz Mal Edinmeleri ve Taşınmaz Mallar Üzerinde Sınırlı Ayni Haklardan Yararlanmaları Alanında Yeni Gelişmeler: Anayasa Mahkemesinin 14 Mart 2005 Tarihli Kararı ve 5444 Sayılı Kanuna Bakış”, KOÜHFD, Ocak 2006, S. 6, s. 31-64.
- DEMİR GÖKYAYLA, Cemile: Yabancı Mahkemelerden Alınan Mirasçılık Belgelerinin Türkiye’de Hüküm ve Sonuç Doğurması, Prof. Dr. Fikret Eren Armağanı, Ankara 2006, s. 559-581.
- DOĞAN, Vahit: Milletlerarası Özel Hukuk, 5. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2019 (Milletlerarası).
- DOĞAN, Vahit: Türk Yabancılar Hukuku, 4. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2019 (Yabancılar).
- EKŞİ, Nuray: Yargıtay Kararları Işığında Milletlerarası Miras Hukuku, Beta Yayınevi, İstanbul 2013 (Miras).
- EKŞİ, Nuray: Yabancıların Türkiye’de Taşınmaz İktisabı 6302 Sayılı ve 3.5.2012 Tarihli Kanunla Yapılan Değişikliklere Göre Hazırlanmış, 2. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul 2012 (Taşınmaz).

- EKŞİ, Nuray: Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2013.
- EREN, Fikret / AKTÜRK YÜCER, İpek: Türk Miras Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2019.
- ERTAŞ, Şeref: Yabancı İlamların Tanınması ve Tenfizi, Prof. Dr. Kudret Ayiter Armağanı, Ankara 1998, DEÜHFD, C. III. S. 1-4, s. 365-439.
- ESEN, Emre: Türkiye’de Bulunan Taşınmazlar Üzerinde Yabancı Gerçek Kişilerin Kanunî Miras Hakları Konusunda Güncel Gelişmeler, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 15, Sayı: 2, Temmuz 2016, s. 669-698.
- GÜNGÖR, Gülin; Tâbiyet Hukuku, 7. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2019.
- İRGE ERDOĞAN, Burcu: 5718 Sayılı MÖHUK Uyarınca Tenkis Davasında Uygulanacak Hukukun Kamu Düzeni Bakımından Değerlendirilmesi ve Yetkili Mahkeme, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 20, Sayı: 1, 2018, s. 397-430.
- İYİLİKLİ, Ahmet Cahit: Mirasçılık (Veraset) Belgesinin Hukuk Yargılamasındaki Görünümü, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Yıl 5 Sayı 9 Haziran 2017, s. 281-382.
- KOCAAĞA, Köksal, “Mirasçılık Belgesi”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 1–2, Haziran-Aralık 2005, s. 83-105.
- NOMER, Ergin: Devletler Hususi Hukuku, Beta Yayınevi, Yenilenmiş 22. Bası, İstanbul 2017.
- ÖZDEMİR KOCASAKAL, Hatice: Doğrudan Uygulanan Kurallar ve Sözleşmeler Üzerindeki Etkileri, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2001.
- ÖZEL, Sibel; “Yabancıların Türkiye’de Taşınmaz Edinme Hakkı İle İlgili Tapu K. M. 35’te Yapılan Son Değişikliğin Değerlendirilmesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: LXII, Sayı: 1-2, 2004, s. 435-447.
- PEKCANITEZ, Hakan / ATALAY, Oğuz / ÖZEKES, Muhammet: Medenî Usûl Hukuku Ders Kitabı, Oniki Levha Yayınları, 7. Bası, Ankara 2019.

- RUHİ, Canan/RUHİ, Ahmet Cemal: Mirasçılık Belgesi(En Son Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay Kararları ile), Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2017.
- SAKMAR, Ata: Yabancılık Unsuru Taşıyan Vasiyetnamelerin Tenfizi ve Yargıtay Uygulaması, Hıfzı Timur'un Anısına Armağan, İstanbul 1979, s.729-745.
- SARGIN, Fügen: Yabancı Gerçek Kişilere Ait Taşınmaz Malların Tasfiyesi, s.52-53Türkiye Barosu Dergisi, S.1, 1992, s. 31-72 (Tasfiye).
- SARGIN, Fügen: Yabancı Gerçek Kişilerin Türkiye’de Taşınmaz Mal Edinmeleri ve Sınırlı Aynî Haklardan Yararlanmaları ,Yekin Yayınevi, Ankara 1999 (Taşınmaz Mal).
- SARGIN, Fügen / ERTEN, Rifat: MÖHUK Hükümleri Dairesinde Tanınmanın Hukukî Niteliği, Usûlü ve Karşılaşılan Bazı Sorunlar: Yeni Bir Düzenleme Yapma Gereği, Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi, Y.2014, C.3, S. 2, s. 37-136.
- SÜRAL, Ceyda: Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisine Etkisi, TBB Dergisi, S.100, 2012, s. 167-217.
- ŞANLI, Cemal: Yabancı Veraset İlamlarının Türk Mahkemelerinde Tanınması veya Delil Olarak Kullanılması, İlhan Postacıoğlu’na Armağan, İstanbul 1990 s.291-307.
- ŞANLI, Cemal / ESEN, Emre / ATAMAN FİGANMEŞE, İnci, Milletlerarası Özel Hukuk, Beta Yayıncılık, İstanbul 2019.
- TANRIBİLİR, Feriha Bilge: Kanunî Mirasçılıktan Doğan Kanunlar İhtilâfi, Ankara 2000 (Kanunî Mirasçılık).
- TANRIBİLİR, Feriha Bilge: Yabancıların Mirasçılık Sıfatı. Av. Dr. Faruk Erem Armağanı, Türkiye Barolar Birliği Yayını, TBB Yayın No: 8, Ankara 1999, s. 696-731 (Mirasçılık Sıfatı).
- TANRIBİLİR, Feriha Bilge: MÖHUK ve Mirasa İlişkin Bağlama Kurallarının Uygulanmasında Ortaya Çıkan Hususlar, 10. Yılında MÖHUK Sempozyumu (7-8 Aralık 2017, Ankara), Editörler: TANRIBİLİR, Feriha Bilge / GÜMÜŞLÜ TUNÇAĞIL, Gülce Adalet Yayınevi, Ankara 2018, s. 125-149 (MÖHUK).

TANRIVER, Süha: Türk Hukuku Bağlamında Çekişmesiz Yargı ve Noterlik, Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan, Ankara 2010, s. 2013-2024.

ULUOCAK, Nihal, Milletlerarası Özel Hukuk Dersleri, İstanbul 1987.

ÜÇÜNCÜ, Sezen: 6302 Sayılı Kanun’un Yürürlüğe Girmesinden Sonra Yabancı Uyruklu Gerçek Kişilerin Satın Alma Yolu İle Türkiye’de Taşınmaz Mülkiyeti Edinimi, MHB, C.34, S. 2, 2014, s. 89-152.

ÜSTÜNDAĞ Saim/KARSLI, Abdurrahim: Yargıtay Kararları Işığında Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun, Filiz Kitabevi, İstanbul 1996.

İnternet Kaynakları ve Kararlar

Mirasa Uygulanacak Hukuka Dair 1989 tarihli La Haye Sözleşmesi taraf devletler,

<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=62>

2675 sayılı MÖHUK’un gerekçesi, <https://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0337.pdf> (01.11.2019).

Tapu Sicili Uygulamaları Kitabı,
https://www.tkgm.gov.tr/sites/default/files/icerik/ekleri/tapu_sicili_uygulamari_2014_0_0.pdf (05.12.2019).

06.08.2012 tarihli Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Genelgesi:
[https://www.kanunum.com/files/2012-1734%20\(1\).pdf](https://www.kanunum.com/files/2012-1734%20(1).pdf)
(05.12.2019).

14.01.2013 tarihli Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Genelgesi:
https://www.tkgm.gov.tr/sites/default/files/icerik/ekleri/2013-5_kktc_belg_resmi_onay_kalkt_.pdf

AİHM Kararları; <http://www.inhak.adalet.gov.tr/ara/karar/nacaryan.pdf>
(01.11.2019)

<https://legalbank.net/belge/aih-3-d-31206-02-t-29-09-2009-fokas-turkiye-davasi/708097>(01.11.2019)

<https://hudoc.echr.coe.int/tur#%7B%22documentcollectionid%22%3A>

Neşe BARAN ÇELİK

[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22}}](#)
(01.11.2018)

Yargıtay Kararları; <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (01.11.2019);
www.kazanci.com (05.12.2019).